అన్నమాచార్యచరిత్ర పీఠిక

రచయిత: వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

ప్రచురణ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి

2008

అన్నమాచార్య చరిత్ర
పీఠిక

సాధారణసంపాదకులు

బి.యస్. రెడ్డి (భూమన్)

సంచాలకులు, శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి వాఙ్మయ పీఠం,

"శ్వేత" తి.తి.దే. తిరుపతి

శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

ప్రచురణ

కార్యనిర్వహణాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు,తిరుపతి.

2008

ANNAMACHARYA CHARITRA PEETIKA

by
Sri Veturi Prabhakara Sastri

T.T.D. Religious Publications Series No. 789

© All Rights Reserved

Copies : 1000

Published by

K.V. RAMANACHARY, I.A.S.,
Executive Officer,
Tirumala Tirupati Devasthanams,
Tirupati-517 501

D.T.P. : SVETA T.T.D., Tirupati.

Printed at
T.T.D.Press,
Tirupati.

జననం	మరణం
07.02.1888	29.08.1950

ఓం నమో వేంకటేశాయ

నామాట

కె.వి. రమణాచారి, ఐ.ఏ.ఎస్.,
కార్యనిర్వహణాధికారి,
తి. తి. దేవస్థానములు
తిరుపతి.

తిరుపతి
23.8.08

యావత్ప్రపంచమూ అన్నమయ్యపాటలూ, మాటలూ వేదాల్లాగా మార్మోగుతున్నాయి. ఆనాద తరంగాలు సర్వత్ర విన్పిస్తూనే ఉన్నాయి - ఉంటాయికూడ! శ్రీ వేంకటేశ్వరునిమహత్వంవలె అన్నమయ్య కవిత్వంకూడా కీర్తనలరూపంలో శాశ్వతానందదాయకం! ఇంతటి మహత్వాన్నీ, వ్యాప్తినీ అన్నమయ్యకు చేకూర్చడంలో నాటినుండి నేటివరకూ ఎందరో, ఎంతగానో కృషిచేశారు. అందరికీ ధన్యవాదాలు!

ఒక సాహిత్యం ఉన్నతదశకు రావడానికి మొట్టమొదట ఎన్నో అటుపోట్లకు తట్టుకొని - ఒక చక్కని దశ, దిశ ఏర్పరచుకొని - సమాజాన్ని ఆ సాహిత్యంవైపు మళ్లించడంలో గట్టికృషి పట్టుదలతో చేసిన ఒకరో యిద్దరో తప్పక ఉంటారు. అన్నమయ్య సాహిత్యవిషయంలో ఇలా మార్గదర్శకులైన వారిలో శ్రీవేటూరిప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఒకరు.

అన్నమయ్యసాహితీప్రచారంలో వేటూరివారివరిశ్రమ ప్రశంసనీయం! అన్నమయ్యచరిత్రను చినతిరువెంగళనాథు డని నిండుపేరుగల చిన్నన్న రచించాడు. ఇతడు అన్నమయ్య వంశంవాడు. ఈ చరిత్రను సేకరించి, దానికి విపులమైన పీఠికను సంతరించి, అనేక సత్యాంశాలతో అన్నమయ్య జీవితచరిత్రనూ, అందలి సముదాత్త ఘట్టాలనూ ప్రామాణికంగా వివరించడంలో శ్రీశాస్త్రిగారికృషి నిరుపమానం! ఈ పీఠికను సరళవ్యావహారిక భాషలో సామాన్యులుసైతం అర్థంచేసుకొని, ఆనందించేట్టుగా రూపొందించాల్సిన అవసరం ఎంతయినా ఉంది. ఆదిశలో పురోగమిద్దాం!

ప్రస్తుతం శ్రీశాస్త్రిగారి 58వ వర్ధంతి సందర్భంగా ప్రచురిస్తున్న రెండుపుస్తకాల్లో - ఈ " అన్నమాచార్యచరిత్రపీఠిక" ప్రత్యక్షంగా శ్రీస్వామివారితో సంబంధ మున్నరచన. పేరుకు "పీఠిక" యే కాని - ఇందులో అన్నమయ్యచరిత్రవిశేషాలు సమగ్రంగా, సోదాహరణంగా, సంగీతసాహిత్యమధుర బంధురంగా పేర్కొనబడినాయి. ఇంతవిపులపీఠిక సాధారణంగా ఎవరి జీవితచరిత్రకూ లేదేమో! మరి భవనానికి తగిన పునాది ఉండాలి కదా!

ఎంతోకాలంగా అజ్ఞాతంలో ఉన్న ఈ పీఠికను తి. తి. దేవస్థానం ద్వారా మరోమారు ప్రకటించి, అన్నమయ్యను అభిమానించే పాఠక గాయకలోకానికి ఆప్యాయనం కల్గిస్తున్న 'శ్వేత' సంచాలకులు శ్రీభూమన్ గారిని అభినందిస్తున్నాను. ఈ కృషి ఇట్లే నిరంతరాయంగా, అభ్యుదయ శ్రేయోదాయకంగా జరగా లని మనసారా అభిలషిస్తున్నాను.

సర్వజగద్రక్షకుడు శ్రీనివాసుడు ఇందులకు తగిన సహాయ సంపదలు అనుగ్రహిస్తా డని విశ్వసిస్తూ, అనుగ్రహించుటకై శ్రీవారిని ప్రార్థిస్తూ ....

సదాశ్రీవారిసేవలో,

(కె.వి. రమణాచారి)

అభినందనం

భూమన్,
సంచాలకులు
'శ్వేత' తి.తి.దేవస్థానములు,
తిరుపతి

శ్రీవేటూరిప్రభాకరశాస్త్రి
వాఙ్మయపీఠం,
23.8.2008.

అన్నమయకోశాన్ని గురించి తెలియనివారు ఉంటారు కానీ, అన్నమయ్యను గూర్చి తెలియనివారూ, విననివారూ, వారి పాటలు విని ఆనందించనివారూ ఉండ రని ఘంటాపథంగా చెప్పవచ్చు. ఇంతగా వారికీర్తిమూర్తి వ్యాపించి, ప్రకాశించడానికి వారిరచనలందలి అంతశ్శక్తి ముఖ్యకారణం - అయినా ఆశక్తిని వెలికితీసి, దానిప్రభావాన్ని అందరికీ తెలిసేటుగా ప్రచారం చేయడానికి మరో శక్తి కావాలి. ఆ శక్తుల్లో వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారిశక్తి బలవత్తరం.

అన్నమయ్యసాహిత్య విషయంలో శ్రీశాస్త్రిగారు గావించిన మహాకృషిఫలితమే - ఈనాడు తి.తి.దేవస్థానంవారు వారిపేరిట ఒక వాఙ్మయపీఠాన్ని నెలకొల్పడానికీ, కాంస్యవిగ్రహాన్ని స్థాపించడానికీ కారణ మయినది. ఆనాటి మొలక ఈనాటికి మహావృక్షమై ఫలవంతం అవుతూంది. అంతా శ్రీవారిసంకల్పం!

ప్రస్తుతం శ్రీశాస్త్రిగారి 58వ వర్ధంతినందర్భంగా వారు "అన్నమాచార్య చరిత్ర" కు రచించిన విపులపీఠికను ప్రత్యేకంగా ముద్రించి, ప్రచురించడంద్వారా అన్నమయ్యచరిత్ర ప్రామాణికంగా, ఊహాపోహలకు తావులేకుండా, ఆంధ్రావళికి లభిస్తుం దన్న ఆశయంతో ఈ ప్రచురణను అందిస్తున్నాము.

'ముంజేతి కంకణానికి అద్దమెందుకు?'. పాఠకసహృదయులు చదవండి. శ్రీనివాసునిపై భక్తిప్రపత్తులు పెంచుకోండి. అభ్యుదయ మార్గంలో పయనించి, ఆనందించండి!

-భూమన్

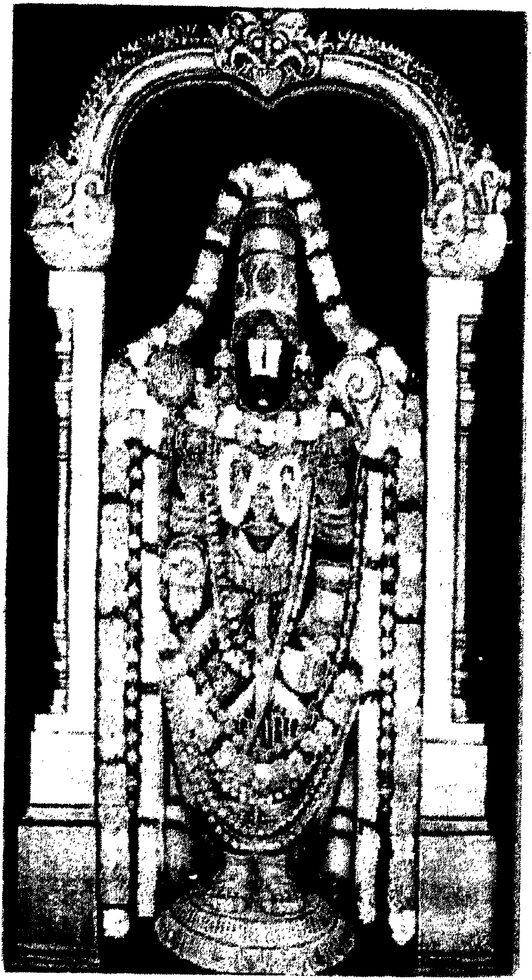

అన్నమాచార్యచరిత్రపీఠిక
అవతరణిక

అన్నమాచార్యచరిత్రము కథాపురుషుని మనుమఁడే రచించినది కాఁబట్టి విలువగల ప్రామాణిక చరిత్ర గ్రంథము. తెనుఁగున ప్రాచీనకాలపుఁజరిత్రగ్రంథములు కవీశ్వరులవి, ప్రాచీనులే ఆయా కవీశ్వరుల దగ్గఱి కాలమువారే కవితతో రచించినవి, చాలఁ దక్కువ.

బసవపురాణము, పాండితారాధ్యచరిత్రము, తిక్కనచరిత్రము (దశకు- ౧ఆ.) కృష్ణరాయయచరిత్రము, రఘునాథనాయకాభ్యుదయము, నృసింహగురుచరిత్రము, ఇట్టివి కొన్నిమాత్రమే వ్రేళ్ళలెక్క కెక్కి యున్నవి. అం దీయన్నమాచార్యచరిత్రము మతపాండిత్యకవితా ప్రఖ్యాతి గన్న మహనీయని చరిత్రమై చాలఁగా జరిగిన విషయములనే సవదరించు నదిగా నిరూపణకెక్కి నా కెక్కువమక్కువ గొల్పినది.

దీని రచయిత చినతిరువెంగళనాథుఁడని నిండుపేరుగల చిన్నన్న. ఈతని విషయము 'అన్నమాచార్యసంతతి' అనుపట్టున వివరింతును. [1]ఈ యన్నమాచార్య చరిత్రమునుబట్టియే కాక, అన్నమాచార్య రచితము లయిన సంకీర్తనములఁ బట్టి, తత్ప్రసక్తము లయిన శాసనములఁబట్టి, అన్నమాచార్యుల పుత్రపౌత్రాదులు రచించిన సంకీర్తన కావ్యాదులనుబట్టి,

---

(1) ఈ యన్నమాచార్యచరిత్ర కాగితపు వ్రాఁతపుస్తకమును కడపజిల్లా రాయచోటి తాలూకా మడితాడుగ్రామవాసి శ్రీ తాళ్ళపాక సూర్యనారాయణయ్యగారు తిరుపతి వెంకటేశ్వర ప్రాచ్య గ్రంథాలయమున కొసగిరి. ప్రాఁత తాటాకు ప్రతి ననుసరించి వారు దానిని 1940 సం॥లో వ్రాసిరట. దానితో రేవణూరి వెంకటాచార్యుని శ్రీపాద రేణుమాహాత్మ్యమును, తాళ్ళపాక చిన్నన్న తామ్రశాసనమును గూడ వా రీగ్రంథాలయమున కొసఁగిరి. తామ్రశాసనమునుస శ్రీమా. రామకృష్ణకవిగారు జర్నల్ వాల్యూం1 పార్టు1లో ప్రకటించిరి.

ఈ యన్నమాచార్య చరిత్ర వ్రాఁతప్రతిలో గ్రంథము ముగిసిన తర్వాత 7పుటలో "తాళ్ళపాక తిరువెంగళనాథుని జీవితచరిత్రము కార్వేటినగర సంస్థానములో ఉన్నది. చూడవలెను." అని కలదు. అట్లది కార్వేటినగరమునఁ గలదేమో.

కూడఁ దచ్చరిత్రము కొంత గుర్తింపనగును. నలుదెఱఁగుల సాధనములన గ్రుచ్చి యెత్తి హృద్యమయిన తచ్చరిత్రము నుద్ధరింప యత్నింతును.

అన్నమయ వంశము

అన్నమాచార్యుఁడు నందవరవైదిక బ్రాహ్మణవంశమున జన్మించినాఁడు. ఈ వంశమువారు ఋగ్వేదులు. ఆశ్వలాయనసూత్రులు. భరద్వాజగోత్రులు. పొత్తపినాఁటిలోని తాళ్లపాకగ్రామమున[1] నుండినవారు.

లభించిన తాళ్ళపాకవారి యితరగ్రంథములలో నెందుఁగాని యన్నమయ పితృపితామహాదుల ప్రశంసలేదు. ఇందే అది కలదు. (చూ.4 నుండి 8 పుటలు) అన్నమాచార్యునితాత విద్యాభ్యాసమునకు ఊటుకూరను బంధుగ్రామమున కరిగిన ట్లున్నది.[2]

అవతారము

అన్నమాచార్యునితల్లి లక్కమాంబ[3] మాడుపూరిమాధవస్వామి భక్తురాలట. అది యామె పుట్టినింటివారియూరు గాఁబోలును. అన్నమయ శక. 1346 క్రీ. 1424 క్రోధి వైశాఖమాసమున విశాఖా నక్షత్రమున జన్మించినాఁడు. వన్నిద్దరాళ్వార్లలో ముఖ్యులగు నమ్మాళ్వార్లు (శఠకోపయతి) కూడ వైశాఖవిశాఖనే జన్మించిరి. జన్మోత్సవము పుట్టిన నక్షత్రమునుబట్టియును, నిర్యాణోత్సవము చనిపోయిన తిథిని బట్టియును జరుపుట సంప్రదాయము. వైశాఖమాసమున విశాఖా నక్షత్రము ప్రాయికముగా పూర్ణిమాతిథికి వచ్చును. కనుక వైశాఖ పూర్ణిమ జన్మతిథిగాఁ గూడ నిర్ణయింపవచ్చును. శక.1424, క్రీ.శ.1503 దుందుభి ఫాల్గుణ బహుళ ద్వాదశినాఁ డాతఁడు దివ్యధామ మందినాఁడు. అతని జీవిత పరిమాణము 79 ఏండ్లు. ఇటు చూడఁగా నేఁటి కాతఁడు జన్మించి 524 ఏండ్లయినది. దివ్యత్వమంది 445 ఏండ్లయినది.

---

1. తాళ్లపాక నేఁటి కడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకాలోనిది.
2. చినతిరుమలయ్య ఊటుకూరి చెన్నరాయనిమీఁద సంకీర్తనములు రచించెను.
3. మాడుపూరు, కడపజిల్లా సిద్ధవటము తాలుకాలో నున్నది.

వేదాంతదేశికులు శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామివారి గుడిఘంట యంశమున నవతరించి రని ప్రఖ్యాతి. మన యన్నమాచార్యులు స్వామి నందకము (ఖడ్గము) నంశమున నవతరించి రని ప్రఖ్యాతి. (చూ.10 పుట.)

బాల్యము

అన్నమాచార్యునకు బాల్యమునఁ దల్లిదండ్రులు వదినెయన్నలు పనులు చెప్పటయు, భగవద్భక్తిపరాయణుఁడై యాతఁడు వానినిఁ జేయఁ జాలక చీకాకుపడుటయు జరిగెను. (చూ.11,12 పుటలు.) కుటుంబము వారి వలనఁ దాను జీకాకు పొందుటను సూచించు సంకీర్తనములు కొన్ని యన్నమాచార్య సంకీర్తనములలోఁ గలవు. అం దొకటి: -

సామంతం

అయ్యో పోయం బ్రాయముఁ గాలము।
ముయ్యంచుమనసున నే మోహమతి నైతి ॥పల్లవి॥
చుట్టంబులా తనకు సుతులుఁ గాంతలుఁ జెలులు।
వట్టియాసలఁ బెట్టువారే కాక।
నెట్టుకొని వీరు గడు నిజ మనుచు హరి నాత్మఁ।
బెట్టనేరక వృథా పిరివీకు లైతి ॥అయ్యో॥ 1

తగుబంధులా తనకుఁ దల్లులునుఁ దండ్రులును।
వగలఁ బెట్టుచుఁ దిరుగువారే కాక।
మిగుల వీరలపొందు మే లనుచు హరి నాత్మఁ।
దగిలించలేక చింతాపరుఁడ నైతి ॥అయ్యో॥ 2

అంతహితులా తనకు నన్నలునుఁ దమ్ములును।
వంతువాసికిఁ బెనఁగువారే కాక।
అంతరాత్ముఁడు వెంకటాద్రీశుఁ గొలువ కిటు।
సంతకూటములయలజడికి లోనైతి ॥అయ్యో॥ 3

అన్న. అధ్యా. 29, తేకు.

స్వామి సాక్షాత్కారము

అన్నమయకుఁ బదునాఱవయేఁట స్వామి ప్రత్యక్ష మయిన ట్లాయన సంకీర్తనముల తొలి రాగితేకుమీఁదఁ జెక్కంబడి యున్నది. నాఁట నుండియే స్వామియానతి చొప్పున నాతఁడు సంకీర్తన ములు రచింప నారంభించెను. నమ్మాళ్వార్లు (శఠకోపయతి) కూడఁ బదునాఱవయేఁటనే ప్రజ్ఞాపూర్ణులై దివ్యప్రబంధరచన సాగించిరి. అన్నమయ తనకు స్వామి బాల్యమున దర్శన మిచ్చుట నిట్లు సంకీర్తనములఁ జెప్పుకొన్నాఁడు.

భూపాలం

ఇప్పు డిటు కలగంటి నెల్లలోకములకు।
నప్పఁడగు తిరువెంకటాద్రీశుఁ గంటి ॥పల్లవి॥

అతిశయంబైన శేషాద్రిశిఖరము గంటి।
ప్రతిలేనిగోపురప్రభలు గంటి।
శతకోటిసూర్యతేజములు వెలుఁగఁ గంటి।
చతురాస్యుఁ బొడగంటిఁ జయ్యాన మేలుకంటి ॥ఇప్పు॥ 1

కనకరత్నకవాటకాంతు లిరుగడఁ గంటి।
ఘనమైనదీపసంఘములు గంటి।
అనుపమమణీమయ మగుకిరీటము గంటి।
కనకాంబరము గంటిఁ గ్రక్కన మేలుకంటి ॥ఇప్పు॥ 2

అరుదైన శంఖచక్రాదు లిరుగడఁ గంటి।
సరిలేనియభయహస్తము గంటిని।
తిరువెంకటాచలాధిపునిఁ జూడఁగఁ గంటి।
హరిఁ గంటి గురుఁ గంటి నంతట మేలుకంటి॥ ॥ఇప్పు॥ 3

అన్న, అధ్యా. 6 తేకు.

పాడి

సందేహ మెక్కడా లేదు సంతోషించుకొంటి నేను।
కందువ బ్రహ్మానందము గైకొంటి నేను ॥పల్లవి॥

నున్నఁగా సంకీర్తన నానోరి కిచ్చితి గనుక।
నన్ను రక్షింతువే యనుచు నమ్మితి నేను।
పిన్ననాఁడే నీవు నన్నుం బేరుకొంటివి గనుక।
యెన్నంగ నీడేర్తు వని యియ్యకొంటి నేను ॥సందే॥ 1

శ్రీకాంతుఁడ నీమూర్తి నాచిత్తములో నిల్పఁగాను।
నాకు నీవు గల వని నమ్మితి నేను।
దాకొని లోకములో నీదాసుం డనిపించఁగా।
ఈడక నేలితి వని యెఱిఁగితినేను ॥సందే॥ 2

కైవసమై నీవు నాకుఁ గలలో నానతియ్యఁగా।
నావద్ద నున్నాఁడ వని నమ్మితి నేను।
ఏవేళా శ్రీవేంకటేశ యెదుటనే వుండఁగాను।
పావనమై యిన్నిటాను బ్రబలితి నేను॥ ॥సందే॥ 3

అన్న. అధ్యా.II వాల్యూం 244 పేజి.

తిరుపతికిఁ బయనము

అన్నమయ కాడినమా టెల్ల నమృతకావ్యముగాను, పాడినపా టెల్లఁ బరమగానముగాను గాఁజొచ్చినవి. తిరుపతి యాత్రకుఁ బయనమయ్యెను. పరుసగుంపువా రిట్లు పాడఁజొచ్చిరి. (చూ 13 పుట.)

వేడుకొందామా వెంకటగిరి వెంకటేశ్వరుని ॥పల్లవి॥

ఆమటి మ్రొక్కులవాఁడే అదిదేవుఁడే వాఁడు
తోమని పళ్యాలవాఁడే దురితదూరుఁడే ॥వేడు॥ 1

వడ్డికాసులవాఁడే వనజనాభుఁడే పుట్టు
గొడ్డురాండ్రకు బిడ్డలనిచ్చే గోవిందుఁడే ॥వేడు॥ 2

ఎలమిఁగోరినవరా లిచ్చే దేవుఁడే వాఁడు
అలమేల్మంగా శ్రీవెంకటాద్రినాథుఁడే ॥వేడు॥ 3

తాళ్లపాక శేషాచార్యులుగారి వ్రాఁతప్రతి.

దిగువతిరుపతి క్షేత్రము పొలిమేరలో తాళ్ళపాకగంగమ్మ యను గ్రామదేవత గలదు. తాతాయగుంట గంగమ్మ[1] అంకాళమ్మ ఇత్యాది నామముల గ్రామసీమాదేవత లింకను గలరు. అందరకంటెఁ దాళ్ళపాక గంగమ్మ ప్రాచీనదేవతయట. ఇప్పటికి నాదేవి తిరుపతి పొలిమేరలోనే కలదు. పూర్వము తిరుపతియాత్రకు వచ్చు యాత్రికు లాక్షేత్రదేవత నర్చించి క్షేత్రప్రవేశము చేయుచుండెడివారట. అన్నమయ యాదేవతకు మ్రొక్కు చెల్లించెను. (చూ. 14 పుట.) తొలుత నాదేవతను తాళ్ళపాక

---

(1) తాతాయగుంట గంగమ్మను గూర్చి యీకథ గలదు :- ఎప్పుడో తిరుపతి నుండి తిరుమల తాతాచార్యులవారు శిష్య సంచారము చేయుచు కడప ప్రాంతముల నొక యూరి కరుగఁగా జరిగినది :- ఆయూర నెన్నఁడో వెలసియున్న గంగానమ్మ భయంకరవ్యాధులచే ప్రతివత్సరము నసంఖ్యాకజనమును నాహుతి కొనుచుండుటయు నొకప్పుడు జాత్ర జరగుచుండఁగా నామె జాలి దలఁచి యేఁడాది కొకనరబలి యిచ్చుచో నీమారణ మాపివేయుదు ననుటయు గ్రామస్థు లందుల కంగీకరించుటయు జరిగెను. ఏటేఁట జాతరనాళ్ళలో బాటసారిగా వచ్చిన పరాయియూరివాని నొకని బలిపెట్టుట జరగుచుండెను. ఒకయేఁట తాతాచార్యులుగారు చిక్కిరి. గురువుగారిని గోల్పోవుటాయని యూరివారు తటపటాయింపసాగిరి. ఎట్లో తెలిసిఆచార్యులవారు భీమునివలె బలి యగుదు నని వెఱపు మాన్పిరి. బలి గావలసిననాఁడు జాతరచోట అష్టాక్షరీనారాయణకవచాదుల ననుసంధించుచు శిష్యులకుఁ జేయు శంఖచక్రముద్రాంకితముల తీరునఁగాక కణకణ నిప్పు రగిల్పించి శంఖచక్రముద్రల నెఱ్ఱగాఁగాల్చి, యుంచిరి. జాతరలో నమ్మవారి పూనకముతో నొకబత్తుఁడు బలిబలి యనుచు వారిమీఁదికి దూఁకెను. ఆచార్యులవారు పట్టుకార్లతో శంఖచక్రముద్రల నాపూనకమువాని రెండు భుజముల మీ ఁద గట్టిగా నంటించఁ బోయిరి.

శివశక్తి పాతిపోఁజూచి వెనుదిరిగెను గాని మంత్ర ప్రభావముచే నడుగు సాగక నిలిచిపోయెను. ముద్ర వీపు మీఁదఁబడెను. తాతాచార్యులుగారిముద్ర భుజముదప్పినా వీపుతప్ప దన్న సామెత తదాదిగా వెలసెను. గంగానమ్మ యా యాచార్యులవారి కాళ్లపై వాలి శరణాగతురా లయ్యెను. ఆమెకు శిష్యత నను్గ్రహించి యాచార్యులవారు తిరుపతికిఁ దోడ్తెచ్చి యూరివెలుపల నెలకొల్పిరి. నాఁటితో నాగ్రామపువారి కామెవలని పీడ తొలఁగెను. నాఁటనుండి తిరుపతిలో తాతాచార్యులవారి యనుమతి నామె కేఁటేటఁ జంతుబలులతోను, మద్యపుఁ జూఱలతోను నిన్నటిదాఁక జాతర సాగినది. మహాత్ములయనుగ్రహమున నేఁ డామె శుద్ధసాత్త్వికురాలై మద్యపుంజూఱను జంతుబలిని విడనాడినది.

యన్నమయ యర్చించుటచేతనేమో యామెకు తాళ్ళపాక గంగమ్మ యని పేరయ్యెను. తిరుపతిలో నేఁటేఁట జరుగు గంగమ్మ జాతర యీగంగా నమ్మలకై యేర్పడినదే.

అన్నమయ యంతటఁ దిగువతిరువతికి విచ్చేసి యిట్లు సంకీర్తనము చేసెను.

మలహరి

అదె చూడు తిరువెంకటాద్రి నాలుగుయుగము।
లందు వెలుఁగొంది ప్రభమీఱఁగాను ॥పల్లవి॥
తగనూటయిరవై యెనిమిది తిరుపతులం గల
స్థానికులును చక్రవర్తి పీఠకములును।
అగణితంబైన దేశాంత్రులమఠంబులును
నధికమై చెలు వొందఁగాను।
మిగుల నున్నతములగు మేడలును మాడుగులు
మితిలేనిదివ్యతపసు లున్నగృహములును।
వొగినొరగుఁబెరుమాళ్ళువునికిపట్టయి వెలయు
దిగువ తిరుపతి గడవఁగాను ॥అదె॥ 1

పొదలి యరయోజనము పొడవుననుఁబొలుపొంది
పదినొండు యోజనంబుల పరపుననుఁ బరగి
చెదర కేవంకఁ జూచినమహాభూజములు
సింహశార్దూలములును।
కదిసి సురవరులు కిన్నరులు కింపురుషులును
గరుడగంధర్వ యక్షులును విద్యాధరులు।
విదితమై విహరించు విశ్రాంతదేశముల
వేడుకలు దైవాఱఁగాను ॥అదె॥ 2

ఎక్కువల కెక్కువై యెసగి వెలసిన పెద్ద
యెక్కు డతిశయముగా నెక్కి నంతటిమీఁద।
అక్కజంబైన పల్లవరాయని మఠము
అలయేట్లపేడగడవన్।

చక్క నేఁగుచు నవ్వచఱి గడచి హరిఁదలఁచి
మ్రొక్కుచును మోఁకాళ్ళ ముడుగు గడచినమీఁద।
నక్కడక్కడ వెంకటాద్రీశు సంపదలు
అంతంతఁ గాన రాఁగాను ॥అదె॥ 3

బుగులుకొను పరిమళంబుల పూవుఁదోఁటలును
పొందైననానావిధంబుల వనంబులును।
నిగిడి క్రిక్కిఱిసి పండినమహావృక్షముల
నీడలను నిలిచి నిలిచి।
గగనంబు దాఁకి శృంగారరసభరితమై
కనకమయమైన గోపురములనుఁజెలువొంది।
జగతీధరునిదివ్యసంపదలుగల నగరు
సరగునను గానరాఁగాను ॥అదె॥ 4

ప్రాకటంబైన పాపవినాశనములోన
భరితమగు దురితములు పగిలిపాఱుచునుండ।
ఆకాశగంగతోయములు సోఁకిన భవము
లంతంత వీడిపాఱఁగను।
ఈకడనుఁ గోనేట యతులు బాశుపతుల్ మును
లెన్ననగ్గలమై వున్న వైష్ణవులలో
నేకమై తిరువెంకటాద్రీశుఁ డాదరిని
యేప్రొద్దు విహరించఁగాను ॥అదె॥ 5

-అన్న. అధ్యా. 37 తేకు.

శేషాద్రి దర్శనము

శ్రీరాగం

అదివో అల్లదివో హరివాసము।
పదివేల శేషుల పడగలమయము ॥పల్లవి॥
అదె వేంకటాచల మఖిలోన్నతము।
అదివో బ్రహ్మాదుల కపురూపము।

అదివో నిత్యనివాస మఖిలమునులకు।
నదె చూడుఁ డదె మ్రొక్కుఁ డానందమయము ॥అది॥ 1
చెంగట నల్లదివో శేషాచలము।
నింగి నున్న దేవతల నిజవాసము।
ముంగిట నల్లదివో మూలనున్నధనము।
బంగారుశిఖరాల బహుబ్రహ్మమయము ॥అది॥ 2
కైవల్యపదము వేంకటనగ మదివో।
శ్రీవెంకటపతికి సిరు లయినది।
భావింప సకలసంపదలరూప మదివో 3
పావనముల కెల్లఁ బావనమయము ॥అది॥

అన్న. అధ్యా. 4 తేకు.

రామక్రియ

కట్టెదుర వైకుంఠము కాణా చయినకొండ।
తెట్టెలాయ మహిమలే తిరుమలకొండ ॥పల్లవి॥
వేదములే శిలలై వెలసినది కొండ।
యేదెసఁ బుణ్యరాసులే యేఱులైనది కొండ।
గాదిలి బ్రహ్మాదిలోకముల కొనలకొండ।
శ్రీదేవుఁ డుండేటి శేషాద్రి యీకొండ ॥కట్టె॥ 1
సర్వదేవతలు మృగజాతులై చరించేకొండ।
నిర్వహించి జలధులే నిట్టచఱులైన కొండ।
ఉర్విఁదపసులే తరువులై నిలిచిన కొండ।
పూర్వపు టంజనాద్రి యీపొడవాటికొండ ॥కట్టె॥ 2
వరములు కొటారుగా వక్కాణించిపెంచేకొండ।
పరగులక్ష్మి కాంతు సోబనపుఁ గొండ।
కురిసి సంపద లెల్ల గుహలనిండినకొండ।
విరివైన దిదివో శ్రీ వేంకటపుఁ గొండ ॥కట్టె॥ 3

అన్న. అధ్యా. 282 తేకు.

అహిరి

తోరణములే త్రో వెల్లా।
మూరట బారట ముంచినలతల ॥పల్లవి॥
కూరిమి మటములు గోపురంబులును।
తేరుపడగలే తెరు వెల్లా।
కోరినపండ్లు గురిసేటి తరువులు।
తోరములైన వెదురుజొంపములు ॥తోర॥ 1
ఆటలుఁ దిరువులు నందపు టురువులు।
పాటలు వనవైభవ మెల్లా।
కూటువనెమిళ్ళ కోవిలగుంపులు।
పేటలఁ దేటల పెనుఁగూటములును ॥తోర॥ 2
వింజామరలును విసనకఱ్ఱలును।
గొంజెగొడుగులె కొండెల్లా ।
అంజనగిరిరాయఁడు వెంకటపతి।
సంజీవని పరుషల కొదవఁగను ॥తోర॥ 3
అన్న. అధ్యా. 20 రేకు.

అన్నమయ దిగువ తిరుపతినుండి వేకువజామున బయలుదేరి అడిపడి నరసింహుని, తలయేరుగుండును, పెద్దయెక్కుడును, కపురపుఁ గాలువను, దర్శించుచు జామెక్కుసరికి మోఁకాళ్ళ ముడుపుకడ్డ కేఁగెను.

తలయేరుగుండు

అడిపడిదగ్గఱనే గొప్పచింతచెట్టు నేఁడును గలదు. శ్రీవేంకటేశ సేవాక్రమమున నది ప్రస్తుతిగన్నది. అన్నమాచార్యుఁడు దీనిఁబేర్కొన్నట్టు లేదు.

చించా మున్నిద్రసుభగాం దివ్యాం తన్మూలత శ్శుభే।
శ్రీనివాసపదాంభోజే స్వసంకల్పాత్ సముత్థితే
తన్మూలత స్స్వయంవ్యక్తాః సరోయోగిముఖానపి।
లక్ష్మీనృసింహం శేషాద్రిం ప్రణిపత్య కృతాంజలిః ॥సేవాక్రమః॥

చింతచెట్టు దాటినతర్వాత నరసింహస్వామి, తలయేరుగుండు, అక్కడనే శ్రీపాదములు నున్నవి. కొండమీఁది కెక్కువారును, దిగువారును తలనొప్పి కాలునొప్పి కలుగకుండుటకై యాగుండును దలతో మోఁకాళ్ళతోఁ దాఁకుదురు. కనుకనే దానికిఁ దలయేరుగుం డన్న పేరయ్యెను.

(చూ. 14 పుట.)

శ్రీపాదములు

శ్రీరామానుజాచార్యులవారు తిరుపతికి విచ్చేసి కొండపై స్వామిసన్నిధిని మూన్నాళ్ళు వసించి, యటుపై దిగువ తిరుపతిలో నొకవత్సరమునెలకొని తిరుమలనంబిగారికడ రామాయణ రహస్యార్థములఁదెలిసికొనిరట! తిరుమలనంబి ప్రొద్దుట స్వామిని సేవించి కొండదిగి యడిపడికడ దలయేరుగుండు దగ్గఱిమండపమునకు రాఁగా రామానుజాచార్యులవారు గోవిందరాజ సన్నిధినుండి యక్కడికరిగి రహస్యార్థములఁ దెలిసికొనుచుండెడివారట. తిరుమలనంబి యొకఁ నాఁడు స్వామిసన్నిధిని మధ్యాహ్నపూజ సాగదయ్యెఁగదాయని ఖిన్నుఁడు కాఁగా స్వామి నీకాకొఱఁత తొలగిపోఁగలదు. దుఃఖింపకు మని స్వప్నోద్బోధము కావించిరట. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలపూజచేసి వచ్చి రామానుజుల కుపదేశము చేయుచుండగా మధ్యాహ్నపూజా సమయమునకు దివ్యకుసుమ తులసీ మృగమదకర్పూర సుగంధముతో స్వామిపాదములు ప్రత్యక్షమయ్యెనట. తదాది శ్రీపాదముల కక్కడ ప్రతిష్ఠకలిగెను. ఇతిహాసమాలలోనే ఈకథ.

ముఖారి

బ్రహ్మ గడిగిన పాదము
బ్రహ్మము దా నీపాదము ॥పల్లవి॥
చెలఁగి వసుధ గొలిచిన నీపాదము।
బలి తలమోపిన పాదము।

తలఁకక గగనము దన్నినపాదము।
బలరిపు గాచిన పాదము ॥బ్రహ్మ॥ 1
కామిని పాపము గడిగిన పాదము।
పాము తల నిడిన పాదము।
ప్రేమపు శ్రీసతి పిసికెటిపాదము।
పామిడి తురగపు బాదము ॥బ్రహ్మ॥ 2
పరమ యోగులగుఁ బరిపరివిధముల।
పరమొసఁగెడి నీపాదము।
తిరువేంకటగిరి తిరమనిచూపిన।
పరమపదము నీపాదము ॥బ్రహ్మ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 31 ఱేకు.

కురువనంబి

తలయేరుగుండు దాటిన తర్వాత కుమ్మరమండప మని యొక స్థలము గలదు. అది నేఁడు చెడినది. అక్కడిఱాళ్ళు మెట్లకుఁ బ్రక్కగోడ ఱాళ్లుగా మాఱినవి. ఆ ఱాళ్ళ మీఁదఁ గురువనంబి కథాశిల్పము లున్నవి.

ఒకకుమ్మరి స్వామికిఁ బ్రతిదినము వంటకుండలుచేసి యర్పించుచు దానియాయతిచే జీవించుచుండెను. అనుదినము నెడతెగక యూవని యుండుటచే నాతనికి స్వామిదర్శనము తఱచుగా లభింపదయ్యెను. కొయ్యతో శ్రీనివాసమూర్తిని గల్పించుకొని యాతఁడు కుండలు చేయఁగా మిగిలిన మట్టితోఁ బుష్పములు గావించి యామూర్తి నర్చించు చుండెను. తొండమానుఁడనురాజు ప్రతిదినము స్వామికి బంగారుపూలతో దొలిపూజ జరుపుచుండెను. ఒకనాఁడు రాజు స్వామి పాదములపై నర్పించిన బంగరపూ లొకప్రక్కకు జాఱి యుండుటయు, మట్టిపూవులు శ్రీపాదములపై నుండుటయుఁ గానవచ్చెను. రాజుచూచి విచారింపఁగా కుమ్మరి తనయున్నచోట నర్పించుచుండినపూవు లవి యగుట తెలియవచ్చెను. రాజు కుమ్మరిని దర్శించి, తన కట్టియోగ్యత నర్థించెను. స్వామి కుమ్మరికిని అహంకృతి తొలగించుకొన్న రాజునకును సాన్నిధ్యమొసఁగెను. ఈకథ వెంకటాచలమాహాత్మ్యమునను గలదు.

కురువనంబి

కాఁబోది

కురువనంబి తిరుమల కురువనంబి నీ
చరణములే కొలిచి బ్రతికె కిరీటము గలరాజు ॥పల్లవి॥

దవ్వులామటనుండి నీవు పువ్వులఁ బూజించితే అవి।
చివ్వన అప్పనియడుగుఁదామెరలపై చెలఁగియప్పుడే నిలిచె।
పువ్వులకు ఱెక్కలున్నవో లేక పుండరీకాక్షుని మహిమో।
నివ్వటిల్లు నీభక్తియోకాని నేఁడు నాతోఁ జెప్పవే ॥కురు॥ 1

పొంకపుదోసిటి యడుసున లెస్స పొరలిన గన్నేరుఁ బువ్వులు।
కుంకుమగంధ మాకల్పములపై కోరివేడి నిలిచె।
బంకమ న్నది యెంతవాసనో లేక పారిజాతముల కెక్కుడో।
వెంకటపతి కెంత వేడుకో నాకు వివరింపవె అప్పయ్య ॥కురు॥ 2

శేషాచార్యులుగారి వ్రాఁతప్రతి.

పెద్దయెక్కుడు

ఇక్కడ మెట్లు నిట్టనిల్వునను చాలాయెత్తుగాను నుండును. తిరుమల యెక్కుటలో నెక్కువశ్రమకర మయినయెక్కు డిది.

కర్పూరవుఁగాలువ

"కపురంపుఁదావులు గడు నూలుకొలువు కపురంపుఁగాలువ" యట. పెద్దయెక్కుడు దాటినతర్వాత మోఁకాళ్ళ ముడుపునకుఁ బూర్వమీకాలువ గలదట. అక్కడ నాసెలయేటి జాలునీళ్ళు సుగంధము గలిగి యుండునట. సేవాక్రమమున ని ట్లున్నది. "తతఃకర్పూరసురభితీర్థం కర్పూర నిర్ఝరమ్"

మోఁకాళ్ళ ముడుపు

సాలగ్రామమయమైనది గనుక నిఁకమీఁదఁ బర్వతము పాదములతోఁగాక మోఁకాళ్ళతో నడచుట జరిగెడిదట. కాన మోఁకాళ్ళ ముడు పని పే రయ్యె నందురు. ఒక్కొకమెట్టు మోఁకాలి యెత్తుగలిగి మోఁకాళ్ళు ముడుచుకొనుచు నెక్కవలెను. గనుక నాపేరయ్యె ననియు నందురు.

"అలమేలుమంగకు నాశుమార్గమున
సలలితంబుగ నొక్కశతకంబు సెప్పె"

తెలియక చెప్పుఁగాళ్ళతోఁ గొండ నెక్కుచు బడలి మోఁకాళ్ళ ముడుపు దగ్గఱ నన్నమయ వెదురుపొదక్రింద నొకబండపై మైమఱచి నిద్రించుచుండఁగా నలమేలుమంగాంబ దర్శనమిచ్చి యూఱడించి, చెప్పులు విడిచి కొండ నెక్కు మని తెలిపి దివ్యప్రసాదము ప్రసాదించి యాకలిదీర్చి యరుగుట, మెలకువగొని కళవళమంది యాతఁ డిది నిజమో కాదేమో యనిసంశయించి, కడకు నమ్మి యాశుకవితగా నమ్మవారి మీఁద శతకముచెప్పుట జరిగినది.

చ॥ అరసెలు నూనెబూరియలు నొఁగులుఁ జక్కెరమండెగల్ వడల్
బురుడలు పాలమండెఁగ లపూపము లయ్యలమేలుమంగ నీ
కరుదుగ విందువెట్టుఁ బరమాన్నశతంబుల సూపకోట్లతో
నిరతవినిర్మలాన్నముల నేతులసోనల వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ చొచ్చితిఁ దల్లి నీమఱుఁగు సొంపుగ నీకరుణాకటాక్ష మె
ట్లిచ్చెదొ నాకు నేఁడు పరమేశ్వరి యోయలమేలుమంగ నీ
మచ్చిక నంచు నీతరుణిమన్నన నే నిను గంటి నీకు నా
బచ్చెనమాట లేమిటికి బ్రాతివి చూడఁగ వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ యోగ్యత లేని కష్టుఁడ నయోగ్యుఁడ నన్నిటఁజూడ గర్భని
ర్భాగ్యుఁడ నీకృపామతికిఁ బ్రాప్తుఁడ నోయలమేలుమంగ నా
భాగ్యము నీకృపాగరిమఁ బ్రాప్యము కావు మటంచు సారె నీ
భాగ్యవతీశిరోమణిని బ్రస్తుతిచేసెద వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ అమ్మకుఁ దాళ్ళపాకఘనుఁ డన్నఁడు పద్యశతంబు సెప్పెఁ గో
కొమ్మని వాక్ప్రసూనములఁ గూరిమితో నలమేలుమంగకున్
నెమ్మది నీవు చేకొని యనేకయుగంబులు బ్రహ్మకల్పముల్
సమ్మద మంది వర్ధిలుము జవ్వనిలీలల వేంకటేశ్వరా!*

* దీనిని వావిళ్ళవారు ప్రకటించిరి.

'వేంకటేశ్వరా యని పద్యాంతసంబోధన మున్నను నిందుఁ బ్రతిపద్యమును నలమేలుమంగాంబికా ప్రస్తుతిపరమే. కడపద్యములో కవికూడా అమ్మకు అలమేల్మంగకు పద్యశతకము చెప్పితిననెను-కనుక నిది యల మేల్మంగాంబికాస్తుతి శతకమే యనఁదగినది.

అన్నమాచార్యచరిత్రలో నన్నమయ కొండ నెక్కునాఁటి కెనిమిదేండ్ల వాఁ డని యున్నదిగాని, దాని నుపనయనముచే ద్విజత్వము వచ్చిన దాదిగా నని యన్వయించుకొని యెనిమిదేండ్లవాఁ డని, మాతృ గర్భముననుండి పుట్టినదాది పదునాఱేం డ్లవాఁ డని సరిచూచు కోవలెను. కొండనెక్కు నాఁటి కాతఁడు సంకీర్తనకర్త. పదునాఱవయేఁట స్వామిప్రత్యక్షమై సంకీర్తన రచనానుగ్రహము చేసినాఁ డని రాగిరేకు మీఁద నున్నది.

స్తోత్రభాష్యకారులు

దేశాళం

గతు లన్ని ఖిలమైన కలియుగ మందును।
గతి యీతఁడే చూపె ఘనగురుదైవము ॥పల్లవి॥

ఈతనికరుణనేకా యిల వైష్ణవులమైతి।
మీతనివల్లనే కంటి మీతిరుమణి।
యీతఁడే కా వుపదేశ మిచ్చె నష్టాక్షరమంత్ర।
మీతఁడే రామానుజులు ఇహపరదైవము ॥గతు॥ 1

వెలయించె నీతండెకా వేదపురహస్యములు।
చలిమి నీతండె చూపె శరణాగతి।
నిలిపినాఁ డీతండెకా నిజముద్రాధారణము।
మలసి రామానుజులే మాటలాడే దైవము ॥గతు॥ 2

నియమము లీతండెకా నిలిపెఁ బ్రపన్నులకు।
దయతో మోక్షము చూపెఁ దగ నీతండె।
నయమై శ్రీవేంకటేశునగ మెక్కి వాకిటను।
దయఁ జూచీ మమ్ము నిట్టే తల్లిదండ్రి దైవము ॥గతు॥ 3

అన్న. అధ్యా. 175 రేకు.

అన్నమయ కొండ నెక్కి స్వామిపుష్కరిణిని దర్శించి తొలుత నందు స్నానముచేసినాఁడు. అప్పుడు పుష్కరిణి నిట్లు ధ్యానించినాఁడు.

(18 పుట చూ.)

స్వామిపుష్కరిణి

గుండక్రియ

దేవుని కిదే వునికి నీ తెప్పల కోనేరమ్మ॥
వేవేలు మొక్కులు లోకపావని నీ కమ్మా ॥పల్లవి॥

ధర్మార్థకామమోక్షతతులు నీసోబనాలు।
అర్మిలి నాలుగువేదా లదే నీదరులు।
నిర్మలపు నీజలము నిండు సప్తసాగరాలు।
కూర్మము నీలోఁతువో కోనేరమ్మా ॥దేవు॥ 1

తగిన గంగాదితీర్థములు నీకడళ్ళు।
జగతి దేవతలు నీజలజంతులు।
గగనపుఁ బుణ్యలోకాలు నీదరిమేడలు।
మొగి నీచుట్టుమాఁకులు ముని లోయమ్మా ॥దేవు॥ 2

వైకుంఠనగరమువాకిలే నీ యాకారము।
చేకొను పుణ్యములే నీజీవభావము।
యేకడను శ్రీవేంకటేశుండె నీవునికి।
దీకొని నీ తీర్థ మాడితిమి కావంవమ్మా ॥దేవు॥ 3

అన్న. అధ్యా. 186 రేకు.

పెద్దగోపురమును నీడతిరుగనిచింతచెట్టును[1] గరుడగంభమును చంపకప్రదక్షణమును దివ్యప్రసాదము లొసఁగుప్రదేశమును అక్కడి ప్రసాదములను నడగోపురమును శ్రీనివాసుని భాష్యకారులను

1. ఈచింత చెట్టు శేషాంశమట. సేవాక్రమముననను వెంకటాచలమాహాత్మ్యముననను పరమయోగివిలాసముననను నీచింతచెట్టుస్తుతికలదు. ఈచెట్టు నేఁడులేదు కాని సేవాక్రమమున పర్వతారోహణోపక్రమమునఁగూడ నొకచింత చెట్టున్నట్టు వర్ణన మున్నది. ఆ చింతచెట్టు నేఁడును గలదు.

నరసింహుని జనార్దనుని అలమేలుమంగను యాగశాలను ఆనంద నిలయమును కళ్యాణ మంటపమును బంగారుగరుడుని శేషుని పునుఁగుచట్టలనుకాచి తైలము వడియుఁగార్చుప్రదేశమును స్వామినిన్నుతించుచిలుకలపంజరములను శ్రీభండారమును బంగారుగాదెలను బంగారువాకిటిని దర్శించి స్తుతించి లోనికి స్వామిని సేవింప నరిగెను. ఈసందర్భములలోఁబెక్కింటికి సంకీర్తనము లున్నవి.

దేవాలయప్రవేశము

పాడి

సేవించి చేకొన్న వారి చేతిభాగ్యము।
వేవేగ రారో రక్షించి విష్ణుఁ డీడను ॥పల్లవి॥

గరుడగంభముకాడ కడుఁ బ్రాణాచారులకు।
వరము లొసఁగీని శ్రీవల్లభుండు।
తిరమై కోనేటిచెంతఁ దీర్థఫలము లెల్ల।
పరుషల కొసఁగీని పరమాత్ముఁడు ॥సేవించి॥ 1

సేనమొదలారివద్ద చిత్తములో సుజ్ఞానము।
నానాగతిఁ బుట్టించీని నారాయణుండు।
కానుక పైఁడిగాదెలకాడ నిజరూపు।
అనుక పాడచూపీని అఖిలేశుఁడు ॥సేవించి॥ 2

సన్నిధి గర్భగృహాన చనవిచ్చి మాటలాడి।
విన్నపాలు వినీ శ్రీవేంకటేశుఁడు।
ఎన్నికం బాదాలవద్ద ఇహము పరముఁ జూపీ।
మన్ననల నలమేలుమంగవిభుఁడు ॥సేవించి॥ 3

అన్న. అధ్యా. 288 తేకు.

విష్వక్సేనుఁడు

నీవేకా చెప్పఁ జూప నీవేకా।
శ్రీవిభుప్రతినిధివి సేన మొదలారి ॥పల్లవి॥

నీవేకా కట్టెదుర నిలుచుండి హరివద్ద।
దేవతలఁ గనిపించే దేవుండవు।
యేవంక విచ్చేసినాను యిందిరాసతికి నిజ।
సేవకుండవు నీవేకా సేనమొదలారి ॥నీవేకా॥ 1

పసిఁడిబద్దలవారు పదిగోట్లు గొలువ।
దెసలఁ బంపులు పంపే ధీరుఁడవు।
వనముగా ముజ్జగాలవారి నిందఱిని నీ।
సిసువులఁగా నేలినసేనమొదలారి ॥నీవేకా॥ 2

దొరలైనయసురులఁ దుత్తుమురుసేసి జగ।
మిరవుగా నేలితి వేకరాజ్యమై।
పరగుసూత్రవతిపతివై వెంకటవిభు।
సిరులపెన్నిధి నీవె సేనమొదలారి ॥నీవేకా॥ 3

అన్న. అధ్యా. 42 రేకు.

హనుమంతుఁడు

సాళంగనాట

మొక్కరో మొక్కరో వాఁడె ముందర నిలుచున్నాఁడు।
యెక్కువ రామునిబంటు యేకాంగవీరుఁడు ॥పల్లవి॥

పెట్టినజంగతోడి పెద్దహనుమంతుఁడు।
పట్టెను యెడమచేత బలుముష్టి।
మెట్టినాఁడు పాదముల మించురాకాసితలలు।
కొట్టే ననుచు నెత్తె గొప్పవలకేలు ॥మొక్కరో॥ 1

వంచెను శిరసుమీఁద వాలుగాఁ దనతోఁక।
పెంచెను మిన్నులు మోవఁ బెనుదేహము।
నించినాఁడు రౌద్రము నిడుపాటిదవుడల।
కాంచనపుఁబట్టుకాసె కడు బిగించెను ॥మొక్కరో॥ 2

పెనఁచి తొడలుదాఁక పెద్దపదకము వేసె।
తనువుపై వ్రేలాడేదండలతోడ।

అనయము శ్రీ వెంకటాద్రిదేవునిబంటు।
వెనుబలమై యున్నాఁడు విట్ఠలములోనను॥మొక్కరో॥ 3

అన్న. అధ్యా. 252 రేకు.

ప్రసాదములు

దేసాక్షి

ఏపొద్దు చూచిన దేవుఁ డిట్లానె యారగించు
రూపులతోఁ బదివేలు రుచులైనట్లుండెనూ ॥పల్లవి॥

మేరుమందరాలవలె మెఱయు నిడ్డెనలు।
సూరియచంద్రులవంటి చుట్టుఁబళ్ళేలు।
ఆరని రాజాన్నాలు అందుపై వడ్డించఁగాను।
బోరన చుక్కలు రాసివోసినట్లుండెను ॥ఏపొద్దు॥ 1

పలుజలధులవంటి పైఁడివెండి గిన్నెలు।
వెలిఁగొండ లంతలేసి వెన్నముద్దలు।
బలసిన చిలువాలు పంచదార గుప్పఁగాను।
అలరువెన్నెల రస మందిచ్చిన ట్లుండెను ॥ఏపొద్దు॥ 2

పండిన పంటలవంటి పచ్చళ్లుఁగూరలును।
వండి యలమేలుమంగ వడ్డించగాఁ।
అండనె శ్రీవెంకటేశుఁ డారగించి మిగులఁగ।
దండిగా దాసులకెల్ల దాఁచిన ట్లుండెను ॥ఏపొద్దు॥ 3

అన్న. అధ్యా. 252 రేకు.

స్వామి దర్శనము

శంకరాభరణం, అటతాళం

పొడగంటిమయ్య మిమ్ము పురుషోత్తమా, మమ్ము
నెడయకవయ్య కోనేటిరాయఁడా ॥పల్లవి॥

కోరి మమ్ము నేలినట్టికులదైవమా, చాల।
నేరిచి పెద్ద లిచ్చిన నిధానమా।
గారవించి దప్పిదీర్చు కాలమేఘమా, మాకు।
చేరువఁ జిత్తములోని శ్రీనివాసుఁడా ॥పొడ॥ 1

భావింపఁ గైవసమైన పారిజాతమా, మమ్ము।
చేవదేరఁ గాచినట్టిచింతామణీ।
కామించి కోరిక లిచ్చే కామధేనువా, మమ్ము।
తావై రక్షించేటిధరణీధరా ॥పొడ॥ 2

చెడనీక బ్రదికించే సిద్ధమంత్రమా, రోగా।
లడఁచి రక్షించే దివ్యౌషధమా,।
బడిఁ బాయక తిరిగే ప్రాణబంధుఁడా, మమ్ము।
గడియించినట్టి శ్రీవేంకటనాథుఁడా ॥పొడ॥ 3

రామక్రియ అటతాళం

కంటిఁగంటి నిలువుచక్కనిమేను దండలును
నంటుఁజూపులను జూచే నవ్వుమోముదేవుని ॥పల్లవి॥

కనకపుఁబాదములు గజ్జెలు నందెలును।
ఘనపీతాంబరము పైకట్టు కటారి।
మొనసియొడ్డాణపు మొగవుల మొలనూలు।
ఒనర నాభీకమల ముదరబంధములు ॥కంటి॥ 1

గరిమ వరదహస్తకటిహస్తములును।
సరస నెత్తినశంఖచక్రహస్తములు।
ఉరముపై కౌస్తుభ మొప్పగుహారములు।
.... ॥కంటి॥ 2

కట్టిన కంటసరులు ఘనభుజకీర్తులు।
కట్టాణిముత్యాల సింగారనామము।
నెట్టన శ్రీవెంకటేశ నీకుఁ గర్ణపత్రములు।
నట్టెసిరసుమీఁద నమరే కిరీటము ॥కంటి॥ 3

శేషా. వ్రాఁతప్రతి.

భూపాళం

పావనము గావో జిహ్వ బ్రదుకవో జీవుఁడా।
వేవేల కితని నింక వేమాఱునుం బాడి ॥పల్లవి॥

హరినామములే పాడి అతనిపట్టపురాణి।
ఇరవై మించినయట్టియిందిరఁ బాడి।
సరస నిలువంకలాను శంఖచక్రములఁ బాడి।
వరదకటిహస్తాలు వరుసతోఁ బాడి ॥పావ॥ 1

ఆదిపురుషునిఁ బాడి అట్టే భూమిసతిఁ బాడి।
పాదములఁ బాడి నాభిపద్మముఁ బాడి।
మోదపుబ్రహ్మాండాలు మోచే వుదరముఁ బాడి।
ఆదరానఁ గంబుకంఠ మంకెతోఁ బాడి ॥పావ॥ 2

శ్రీవెంకటేశుఁ బాడి శిరసుతులసిం బాడి।
శ్రీవత్సముతోడురముఁ జెలఁగి పాడి।
లావుల మకరకుండలాలకర్ణములు పాడి।
ఆవటించి యితనిసర్వాంగములుఁబాడి ॥పావ॥ 3

అన్న. అధ్యా.173 తేకు.

స్వామియభయహస్తము

సామంతం

ఇందరికి నభయంబు లిచ్చుచేయి
కందువ లగుమంచి బంగారుచేయి ॥ఇంద॥

వెలలేనివేదములు వెదికి తెచ్చినచేయి।
చిలుకుగుబ్బలిక్రిందఁ జేర్చుచేయి।
కలికియగు భూకాంతఁ గౌఁగిలించినచేయి।
వలమైనకొనగోళ్ళ వాఁడిచేయి ॥ఇంద॥ 1

తనివోక బలిచేత దాన మడిగినచేయి।
ఒనరంగ భూదాన మొసఁగుచేయి।

మొనసి జలనిధి యమ్ముమొనకుఁ దెచ్చినచేయి।
యెనయ నాఁగేలు ధరియించుచేయి ॥ఇందు॥ 2

పురసతుల మానముల పొల్లచేసినచేయి।
తురగంబుఁ బరాపెడిదొడ్డచేయి।
తిరువెంకటాచలాధీశుఁడై మోక్షంబు।
తెరువు ప్రానుల కెల్లఁ దెలిపెడిచేయి ॥ఇందు॥ 3

IIవాల్యుం 215 పుట.

స్వామిమహిమలు

శంకరాభరణం పల్లవి

ఎటువంటివాఁడవో నీమహిమ
లెట్టుదెలియవచ్చును।
నిటలలోచనుఁడు అజుఁడు తెలియలేరు
ని న్నెట్లుదెలిసేరు మానవులు ॥పల్లవి॥

తిరుమలనంబి తాతాత యన్నినాఁడె
తెలిసెఁబో మీపెద్దతనములు।
కురువనంబిగారి చేతిబంకమట్టి పువ్వులు
కొన్ననాఁడె తెలిసె మీభోగము।
మఱియు ననంతాళువారి చెఱువుగట్ట
మున్ను మోయఁగా దెలిసె మీనటనలు।
గరుడగంభముకాడ కాసు కొక్కవరమిచ్చి
గడియించఁ దెలిసె మీసంపద ॥ఎటు॥ 1

తొండమాంజక్రవర్తికి సంపద
తొలుత నియ్యగాఁదెలిసె మీయీవులు।
అండయెఱుకువారి కొఱ్ఱచేనియెన్ను
లారగించగాఁ దెలిసె మీరుచులు।
వుండి గొల్లలకావిళ్ళపాలెల్ల

వుట్టుకోఁగఁ దెలిసె మీనేమములు।
దండిగ సంపంగిమాఁకుల నడిపించ
దైవరాయ తెలిసె మీవిద్యలు ॥ఎటు॥ 2
మును దాసు తిమ్మన్న తుంబురుకొండకు
మోక్ష మియ్యఁగా దెలిసె మీబుద్ధులు।
పనివడి తాళ్ళపాక అన్నమయ్యగారి
పదములలోఁ దెలిసె మీవోజలు।
యెనయ శ్రీవెంకటనాథ యలమేల్మంగ
నెద నుంచఁగాఁ దెలిసె మీగోప్యము।
వెనుకొని పరుషవారి కెదురు వోయి
వెంటరాఁగాఁ దెలిసె మీరాజసము ॥ఎటు॥ 3

శేషా.౹వాఁత౹పతి.

బౌళి

ఎంతమాత్రమున నెవ్వరు దలఁచిన అంతమాత్రమె నీవూ
అంతరాంతరము లెంచి చూడఁ బిండంతె నిప్పటి యన్నట్లూ ॥ప॥

కొలుతురు మిము వైష్ణవులు కూరిమితో విష్ణుం డని।
పలుకుదురు మిము వేదాంతులు పరబ్రహ్మ మనుచు।
తలఁతురు మిము శైవులు తగినభక్తులను శివుఁ డనుచు।
అలరి పొగుడుదురు కాపాలికులు ఆదిభైరవుఁ డనుచు ॥ఎంత॥ 1

సరి నెన్నుదురు శాక్తేయులు శక్తిరూపు నీ వనుచు।
దరిసెనముల మిము నానావిధులను తలఁపులకొలఁదుల భజింతురు।
సిరుల మిమ్మునే యల్పబుద్ధిఁ దలఁచినవారికి నల్పం బవుదువు।
గరిమల మిమునే ఘనమని తలఁచిన ఘనబుద్ధులకు ఘనుఁడవు ॥ఎంత॥ 2

నీవలనఁ గొఱఁత లేదు మఱి నీరుకొలంది తామరవు।
ఆవల భాగీరథిదరిబావుల ఆజలమే వూరినయట్లు।

శ్రీవెంకటపతి నీవైతే మముఁ జేకొనివున్నదైవ మని।
యీవల నే నీశరణనియెద నిదియె పరతత్త్వము నాకు
॥ఎంత॥ 3

అన్న. అధ్యా. 179 రేకు

బౌళి

ఏమి వలసిన నిచ్చు నెప్పుడైనను
ఏమఱక కొలచిన నితఁడే దైవము ॥పల్లవి॥

ఘనముగా నిందఱికిఁ గన్ను లిచ్చుఁ గాళ్ళిచ్చు।
పనిసేయఁజేతు లిచ్చు బలియుఁడై।
తనుఁ గొలువు మని చిత్తము లిచ్చుఁ గరుణించి।
వానర లోకాన కెల్ల నొక్కఁడే దైవము ॥ఏమి॥ 1

మచ్చిక తనుఁ గొలువ మనసిచ్చు మాట లిచ్చు।
కుచ్చితములేని కొడుకుల నిచ్చును।
చొచ్చినచోటే చొచ్చి శుభమిచ్చు సుఖమిచ్చు।
నిచ్చలు లోకాన కెల్ల నిజమైన దైవము ॥ఏమి॥ 2

వంతమాడి కొలచినఁ బ్రాణ మిచ్చు బ్రాయమిచ్చు।
యెంతటిపదవులైన నిట్టె యిచ్చు।
వింతవింత విభవాల వెంకటేశుం డిదేమో।
యంతరంగమున నుండే అరచేతిదైవము ॥ఏమి॥ 3

అన్న. అధ్యా.128 రేకు.

స్వామిదర్శనము (చూ.22.పుట) ఇక్కడి వర్ణనమువంటిదే పరమ యోగివిలాసమునను స్వామివర్ణన మున్నది.

ఆవరణంబుల కాదియై మిగులఁ
గొమరారు వైకుంఠగోపురంబునకుఁ
బ్రమదంబుతో మున్ను ప్రణమిల్లి యంతఁ

జనుదెంచి గారుడస్తంభంబు చక్కి
వినతుఁడై చెంతఁ గొవ్విరిసాల కేఁగి
వలనొప్ప చంపకావరణంబు వేగ
వలచుట్టి వచ్చి యాస్వామిపుష్కరిణి
తోయంబు లాని యుత్తుంగభామున
నాయహికులపతి యవతారమగుచుఁ
దిరుగనిచింతలం దెఱలించు నీడ
తిరుగనిచింత కెంతే భక్తి మ్రొక్కి
రమణ రెండవగోపురము దాఁటి లోని
కమల మహానసాగార సేవించి
నెలకొని యానందనిలయాఖ్య మగుచు
నలువొందు మణివిమానంబు సేవించి
పటుమహామణి మంటపంబు సేవించి
యట వచ్చి తురగతార్క్ష్యాహినాయకుల
సేవించి నిత్యుల సేవించి కూర్మి
నావేళ లోనికి నరుదెంచి యచటి
పంచాస్త్రకోటుల భావంబు మించి
పంచవిగ్రహముల భాసిల్లి పసిఁడి
గజ్జెలు నందియల్ కనకాంబరంబు
గొజ్జంగిముత్యాలకుచ్చుకటారి
బెడఁగుగాఁ గటిమీఁద బెరసినకేలు
నుడుగక వరముల నొసగుకెంగేలు
నుదరబంధంబు కేయూరహారములుఁ
బొదలుతావుల తట్టుపునుఁగు పైపూఁత
కుడిరొమ్ముమచ్చ యక్కున నెలకొన్న
కడలికన్నియదివ్యకంఠసరంబు
ధళధళదులకించు దరము చక్రంబు
బలసి చూపట్టెడుపాణి పద్మములు

బింబాధరంబు నొప్పెడుకపోలములు
కంబుపోతంబు నెక్కసమాడుగళము
మకరకుండలములు మణికిరీటంబు
వికసితధవళారవిందనేత్రములు
చల్లనిచూపును జారునాసికము
తెల్లనిమెఱుఁగుముత్తియపు నామమును
గలిగి యెంతయును శృంగారభావంబు
మలయు నయ్యలమేలుమంగామనోజు.

పరమయో 8 ఆశ్వా.

బంగారుగజ్జెలుఁ బసిఁడియందియలు
జెంగావిచాయమించినపైఁడి వలువ
మొగవులమొలనూలు ముత్యాలకుచ్చు
బిగిసి చూపట్టుముప్పిడికఠారంబుఁ
గటి ఘటియించిన కరపల్లవంబుఁ
బటువరంబుల నిచ్చు పాణిపద్మంబు
వలమురి నెరవాఁడివలయపుఁగత్తి
బలసి చూపట్టెడు పాణియుగ్మమును
బొడ్డుమానికము కెంపులబిటారించు
నొడ్డాణమును మించునుదరబంధంబు
భుజకీర్తులును బాహుపురులు తాయెతులు
యక్కునెనెలకొన్నయలమేలుమంగ
యక్కజంబగువైజయంతిసరంబుఁ
దారహారములు పుత్తడిజన్నిదములుఁ
జారుమౌక్తికంఠసరముఁ బేరురము
కంబుకంధరమును గౌస్తుభమణియు
బింబాధరంబు నొప్పెడికపోలము
మందస్మితంబును మకరకుండలము

లిందుబింబము హసియించునెమ్మోము
తెలిదమ్మికన్నులుఁ దిలనాసికంబుఁ
దెలిమించునాణిముత్తియపునామంబు
కనకపిప్పలదళ కలిత పట్టంబు
ననుపమమణిమయం బగుకిరీటంబు
గలుగు శ్రీవేంకటగ్రావాధినాథు." పరమయో 2అశ్వా.

పైయన్నింటను స్వామిముఖమున ముత్యాలనామ మున్నట్లు వర్ణన మున్నది. అది యాభరణరూపము.

స్వామికి శుక్రవారమునాఁటి తిరుమజ్జనోత్సవమును అన్నమయయుఁ దత్పుత్రులును బదింబదిగా వర్ణించిరి.

అది యీనాఁట నిట్లు సాగుచున్నది:- పునుఁగుతైలపుటభ్యంజనమును క్షీరఘటాభిషేకమును కుంకుమపూవు, కస్తురి, కప్రము, నూఱిబంగరుగిన్నెలనించిన యనుకుతో నలుఁగును న్వల్ప జలాభిషేకమును అనుకు నలుఁగుతో గలసిన యీతీర్థము స్వామి పాదతీర్థముగా సేకరమయిన మీఁద విరివిగా జలాభిషేకమును జరుగును. తలకుఁ దడియారఁగాఁ బొడివలువ పిడిచుట్టు చుట్టి దివ్యమంగళ విగ్రహము నెల్లఁ బొడివలువతో దుడిచి నీరు పూఁతగా ముఖమున దూమెఱుఁగుగా సర్వాంగమున పునుఁగు తైలముపూఁత ముఖమునఁ గర్పూర చూర్ణముతో నామము సాఁతుట యానామమునకు నడుమఁ గస్తూరీ తిలకము దిద్దుట అలమేల్మంగ హారము (మంగతాళి) మొదలగు దివ్యాభరణములను పీతకౌశేయములను ధరింపించుట జరగును. తాళ్లపాకవారినాఁట నిట్లు సాగెడిది:-

ఆపాదమస్తకము పునుఁగు తైలపుటభ్యంజనముచేసి కుంకుమపూవు మొదలుగువాని యనుకుతో నలుఁగువెట్టి పన్నీటను శుద్ధోదకముననను జలకమార్చి తుడిచి సర్వాంగములందు నారఁగాఁ గర్పూరధూళిచల్లి మేదించి దానిపై నారఁగా బునుఁగు తైలమురాచి

ముత్యాలతిరునామము మంగతాళి మొదలగు దివ్యాభరణములను వస్త్రములను పుష్పహారములను నలంకరించు టయ్యెడిది.

అభిషేకసమయమునఁ దాళ్ళపాకవారు దగ్గఱనుండి నలుఁగుపాటలు అభిషేకపుఁబాటలు మొదలుగునవి పాడుట, అభిషేకానంతరము వారి కొక యభిషేకపుఁబన్నీటిచెంబును తాంబూలచందనాదులను నొసఁగి సత్కరించుట జరిగెడిది. తిరుమజ్జనోత్సవమిట్లు శాశ్వతముగా జరుగుటకుఁ దాళ్ళ పాకవారే స్వామి కగ్రహారముల నర్పించిరి.

శుక్రవారాభిషేకదర్శనము

కంటి శుక్రవారము గడియ లేడింట।
అంటి అలమేల్మంగ అండనుండేస్వామిని ॥పల్లవి॥

సొమ్ము లన్నీ కడఁబెట్టి సొంపుతో గోణముగట్టి।
కమ్మని కదంబము కప్పు పన్నీరు।
చెమ్మతోన వేష్టువలు రొమ్ము తల మొల చుట్టి।
తుమ్మెద మైచాయతోన నెమ్మదినుండేస్వామిని ॥కంటి॥ 1

పచ్చకప్పురమె నూఱి పసిఁడిగిన్నెల నించి।
తెచ్చి శిరసాదిగ దిగ నలఁది।
అచ్చెరపడిచూడ అందరికన్నుల కింపై।
నిచ్చమల్లెపూవువలె నిటు తా నుండేస్వామిని ॥కంటి॥ 2

తట్టుపునుఁగె కూర్చి చట్టలు చేరిచి నిప్పు।
పట్టి కరఁగించి వెండిపళ్యాల నించి।
దట్టముగ మేనునిండ పట్టించి దిద్ది।
బిట్టువేడుక మురియుచుండే బిత్తరిస్వామిని ॥కంటి॥ 3

శేషాచార్యులవారి వ్రాఁతప్రతి.

శ్రీరాగము

ఒకవరి కొకపరి కొయ్యారమై
మొకమునం గళలెల్లా మొలచినట్లుండె ॥పల్లవి॥

జగదేకపతిమేనఁ జల్లినకర్పూరధూళి !
జిగిగొని నలువంకఁ జిందగాను ।
మొగిఁ జంద్రముఖి నురమున నిలిపెఁ గనుక ।
పొగరువెన్నెల దిగఁబోసినట్లుండె ॥ఒక॥ 1

పొరి మెఱుఁగుఁజెక్కులఁ బూసినతట్టు పునుఁగు ।
కరఁగు యిరుదెసలఁగారఁగాను।
కరిగమన విభుఁడు గనక మోహమదము ।
తొరిగి సామజసరి దొలఁకిన ట్లుండె ॥ఒక॥ 2

మెఱయ శ్రీ వేంకటేశుమేన సింగారముగాను ।
తఱచయినసొమ్ములు ధరియించఁగా ।
మెఱఁగుఁబోడి యలమేలుమంగయుఁ దాను ।
మెఱుపు మేఘముగూడి మెఱసిన ట్లుండె ॥ఒక॥ 3

శ్రీ రాగము

పులుగడిగినయట్టి పురుషోత్తముఁడు వాఁడే
ఎలమి నారతులు మీ రెత్తరే దేవునికి ॥పల్లవి॥

గొప్పయింద్రనీలాలకొండ మంచు గప్పినట్టు।
నెప్పు మింట పాలవెల్లి నెరసినట్టు।
విప్పు నీలమేఘముపై వెన్నెల గాసినయట్టు।
కప్పురధూళి మేనఁ గప్పిరి దేవునికి ॥పులు॥ 1

నిండు నైరావతముపై నీలిజగ గప్పినట్టు।
వెండిమేడపైఁ జీఁకటి విడిసినట్టు।
పుండరీకపుఁగొలను పొరిఁ దేం ట్లాఁగినట్టు।
మెండగు తట్టుపునుఁగు మెత్తిరి దేవునికి ॥పులు॥ 2

అదె నల్లగలువల నకరువు లుండినట్టు।
మెదిగి కస్తూరిభూమి మేరువున్నట్టు।
యెదుట శ్రీ వెంకటేశునెద నలమేల్మంగను।
గుదిగుచ్చి సొమ్ములెల్ల గుప్పిరి దేవునికి ॥పులు॥ 3౦

పెదతిరుమల. శృ. సం94 తే.

శంకరాభరణ

ఏమని చెప్పుదుమమ్మ యీతని సౌభాగ్యము
కోమలపు జవ్వనము గుఱుతై నట్టుండె ॥పల్లవి॥

ఒట్టుచుఁ గప్పురకాపు ఊడిగపువారెల్లా।
అట్టె దేవునికి నలఁదగాను।
దట్టముగ మంచి తెల్లఁదామెరపువ్వునకు।
ముట్టి అవయవములు మొలచినట్టుండె ॥ఏమని॥ 1

తనివొంద గిన్నెలతోఁ దట్టుపునుఁగులు దెచ్చి।
పాలువొంద దిరుమేనఁ బుయ్యగాను।
పనివడి గొప్పనిడుపాటినేరేడుఁబండు।
కనుపట్టు పురుషాకార మైనట్టుండె ॥ఏమని॥ 2

అలమేలుమంగ నురమందుఁ బెట్టి సొమ్ములెల్లా।
పలువిధముల నించి భావించగాను।
అలర శ్రీవేంకటేశుం డనెడి పుప్పొడిరాశి।
వెలయ మరుఁడు ముద్రవేసిన ట్లుండె ॥ఏమని॥ 3

నేఁడు స్వామినామపుఁగర్పూరచూర్ణమును తిలకపుఁగస్తూరిని బునుఁగుతైలమునుగలపి శ్రీపాదరేణు వని వేఱుగాను అభిషేకపుసుగంధి తీర్థమును బాదతీర్థ మనివేఱుగాను భక్తులకుఁ బ్రసాదించుట జరుగుచున్నది. రేవణూరి వేంకటాచార్యుఁడు రచించిన శ్రీపాదరేణు మాహాత్మ్యమున స్వామి మే నెల్ల మేదించిన, మేదించుటలో శ్రీపాదము లందుఁ దొరిగిన, కర్పూరధూళితోడ పునుఁగుతైలమును, దన్మిశ్రమయిన పాదతీర్థమును శ్రీపాదరేణు నామమునఁ బ్రస్తుతిగన్నది.

తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనములలో నిప్పటికి నేఁ జూచినంతలో పునుగుతైలముతోడి కస్తూరీకర్పూరమిశ్రితమయిన పాదతీర్థమే ప్రస్తుతమయినది గాని నేటి శ్రీపాదరేణుసంకలనరీతిగాని శ్రీపాదరేణునామముగాని కానరాలేదు.

ఒక సంకీర్తనము:-

శంకరాభరణము

శ్రీహరిపాదతీర్థంబే చెడనిమందు।
మోహపాశాలు గోసి మోక్షమిచ్చే మందు ॥పల్లవి॥

కారమై కంటగించని కడుఁ జల్లనిమందు।
నూఱనికాచనియట్టి నున్ననిమందు।
కోరికతో వెలవెట్టి కొనితేవల్లనిమందు।
వేరువెల్లంకులు కూర్చనట్టి వెందువోనిమందు ॥శ్రీహరి॥ 1

గుఱుతైనరోగములు గుణముచేసేమందు।
దురితములు పెడఁబాపే దొడ్డమందు।
నిరతముబ్రహ్మాదులు నేరుపుతో సేవించేమందు।
నరకము సొరనట్టినయమయినమందు ॥శ్రీహరి॥ 2

పొంకముతో భయములు పొందనియ్యనిమందు।
మంకు బుద్ధులు మాన్పి మన్నించేమందు।
పంకజాక్ష వేంకటరమణ ప్రపన్నునిమందు।
సెంకించక తనదాసులఁ జేపట్టేమందు ॥శ్రీహరి॥ 3

అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనములలో గుర్వుస్తుతిపరములుగా రచనలు చాలఁగలవుగాని ఆగురువుపేరేమో సరిగ్గాఁ దెలియరాలేదు. ముద్రాధారణానంతరము వైష్ణవు లీతని బంతి నిడుకొని భుజించిరట (చూ 28 పుట) అన్నమాచార్యునినాఁడే యీ వంశమువారు వైష్ణవు లయిరి. ఈ విషయము నీతిని పెద్దమనుమఁడు చినతిరుమలాచార్యుఁ డిట్లు చెప్పుకొన్నాఁడు.

దేసాళం

ఎట్టిహితోపదేశకుం డెటువంటి దయాళువు ।
అట్టే తాళ్ళపాకన్నమాచార్యుఁడు ॥పల్లవి॥

పచ్చితామసుల మమ్ముం బరమసాత్వికులఁగా ।
నిచ్చటనే చేసినాఁడు యెంతచిత్రము ।
ఇచ్చగించి మాకులాన నెన్నఁడు లేనివైష్ణవ ।
మచ్చముగాఁ గృపసేస నన్నమాచార్యుఁడు ॥ఎట్టి॥ 1

ముదిరినపాపకర్మములు సేసినట్టి మమ్ము ।
యెదుటఁ బుణ్యులఁ జేసె నెంతసోద్యము ।
కదిసి యేజన్మానం గాననిసంకీర్తన ।
మదన నుపదేశించె నన్నమాచార్యుఁడు ॥ఎట్టి॥ 2

గడుసుందనపుమమ్ముఁ గడువివేకులఁ జేసి ।
యిడుమ లెల్లాఁ బాపె నేగురుఁడు ।
నడుమనే యెన్నడుఁ గానని శ్రీ వెంకటనాథు ।
నడియాలముగ నిచ్చె నన్నమాచార్యుఁడు ॥ఎట్టి॥ 3

చినతిరు, అధ్యా. 9 తేకు.

అన్నమాచార్యచరిత్రమున (చూ 28 పుట.) నిక్కడఁ గొంత గ్రంథపాత మున్నది. అందుఁగొన్ని యేండ్ల కాల మేమో గురుసన్నిధి నన్నమాచార్యుఁడుండుట, అతని వెదకికొనుచు నాతనితల్లి తిరుమలకు వచ్చి కొడుకును జూచి యింటికి రమ్మని పిలుచుట, అతఁడు సమ్మతింపకుండుట, అందుపై గురుఁడేవో దివ్యోపదేశములు చేసి యింటికిఁ బొమ్మని మీ వంశమునఁ బుట్టబోవువారు మహనీయులు కాఁగలరని యాశీర్వదించుట, ప్రధానముగా నుండఁదగినకథాంశము. తొలుత నింటికిఁబో సమ్మతింపకున్నను గుర్వాజ్ఞగనుక నన్నమాచార్యుం డెట్టకేల కందుకు సమ్మతించెను. ఈ సందర్భమున సంకీర్తనము లున్నవి:-

మలహరి

సర్వోపాయముల జగతి నా కితండె
వుర్వీధరుఁడు పురుషోత్తముం డితండె ॥పల్లవి॥

సకల గంగాదితీర్థస్నానఫలము లివి
స్వామిపుష్కరిణీజలమె నాకు ।
సకలపుణ్య క్షేత్రవాసయాత్ర లివి
సరివేంకటాచలవిహార మిదియె ।
సకలవేదాధ్యయన శాస్త్రపాఠంబు లివి
శౌరిసంకీర్తనం బిదియె నాకు ।
సకలకర్మానుష్ఠానము లితని కిచ్చుటఁ
జాతుపడికైంకర్య మిదియె ॥సర్వో॥ 1

ఉపవాసతపము లివి యితనిప్రసాదంబు
లొగి భుజించుటె నాకు దినదినంబు ।
జపరహస్యోపదేశంబు లితనిపాద
జలములు శరణనేటిసేవయొకటె ।
ఉపమింపఁ బుణ్యపురుషులదర్శనము నాకు
నొగి నిచటిబహువృక్షదర్శనంబు ।
యెపుడుఁ బుణ్యకథాశ్రవణంబు లిచ్చోటి
యెన్నఁ గలబహుపక్షి కలకలంబు ॥సర్వో॥ 2

తలఁపుగలయోగంబులందు శ్రీవైష్ణవులఁ
దగులుసంవాససహయోగంబు ।
వెలయు నిండుమహోత్సవంబు లిన్నియు నితని
విభవంబు లెసఁగుతిరునాళు నాకు ।
చెలఁగి యిటుదేవతాప్రార్థనింతయు నాకు
శ్రీవెంకటేశ్వరుని శరణాగతి
అలరునాసంపదలు యితనిపట్టపురాణి
అలమేలుమంగకడగంటిచూపు ॥సర్వో॥ 3

అన్న. అధ్యా, 133 తేకు.

భౌళి

పాడేము నేము పరమాత్మ నిన్నును
వేడుక ముప్పదిరెండువేళల రాగాలను ॥పల్లవి॥

తనువే వొళవు తలయే దండెకాయ ।
ఘనమైనవూర్పులు రెండు కట్టినత్రాళ్ళు ।
మనసె నీ బద్దితాడు మఱి గుణాలె జీవాళి ।
మొనసినపుట్టుగె మూలమైనకరడి ॥పాడే॥ 1

పాపపుణ్యా లిరువంక పైఁడివెండియనుసులు
పైపైఁ గుత్తికె మేటి పైచనిగె ।
కోపులనాలికె లోనఁ గుచ్చికట్టినట్టిత్రాడు ।
చూపరాని సంసారమె సూత్రపుఁగణిక ॥పాడే॥ 2

జీవునకు నీదండె సేసిన వాఁడవు నీవు ।
వావాతిమాటలే నీపై వన్నె పదాలు ।
ఈవే మాకు నిహపరా లిచ్చితివి మెచ్చితివి ।
శ్రీవెంకటేశ నీవే చేకొన్నదాతవూ ॥పాడే॥ 3

అన్న. అధ్యా. 281 తేకు.

గుండక్రియ

దాఁచుకొని పాదాలకుఁ దగ నేఁజేసినపూజ లివి ।
పూఁచి నీకీరితిరూపు పుష్పము లివి యయ్యా ॥పల్లవి॥

ఒక్కసంకీర్తనే చాలు వొద్దికై మమ్ము రక్షించఁగ ।
తక్కినవి భండారాన దాఁచి వుండనీ ।
వెక్కసము నీనామము వెలసులభము ఫల మధికము ।
దిక్కై నన్నేలితి వింక నవి తీరనినాధనమయ్యా ॥దాచు॥ 1

నానాలికపై నుండి నానాసంకీర్తనలు ।
పూని నాచే నిన్నుఁ బొగడించితివి ।

వేనామాల వెన్నుండా వినుతించ నెంతవాఁడ ।
కానిమ్మని నా కీపుణ్యము గట్టితి వింతేయయ్యా ॥దాచు॥ 2

ఈమాట గర్వముగాదు నీమహిమే కొనియాడితిఁ గాని ।
చేముంచి నాస్వాతంత్ర్యము చెప్పినవాఁడఁ గాను ।
నేమానం బాడేవాఁడను నేరము లెంచకుమీ ।
శ్రీమాధవ నే నీదాసుఁడ శ్రీవేంకటేశుఁడవయ్యా ॥దాచు॥ 3

అన్న. అధ్యా. 169 తేకు.

లలిత

బల్లిదులు నీకంటెఁ బరు లున్నారా నన్నుఁ
దొల్లిటి బారి నింకం దోయకు మోయయ్య ॥పల్లవి॥

చిక్కులభవములఁ జేరం జిక్కి వోపలేక ।
నిక్కి నీమఱుఁగు చొచ్చి నిలిచితివి ।
అక్కజమై యల్లనాఁటి అప్పులకర్మము లెల్ల ।
ఇక్కడనే చుట్టుముట్టీ నేమి సేతునయ్య ॥బల్లి॥ 1

లచ్చి సంసారమునకు లగ్గ మచ్చితీరలేక ।
యిచ్చట నిన్నుఁగొలిచి యెక్కువైతిని ।
పొచ్చముల నల్ల నాఁటి వూఁటదీర దని కొన్ని ।
బచ్చన బందాలు వచ్చెఁ బాపఁగదవయ్య ॥బల్లి॥ 2

అంచల నింద్రియముల కరివెట్టి పెట్టలేక ।
ముంచి నీపాదలకు మొఱవెట్టితి ।
పొంచిన శ్రీవేంకటేశ భువనరక్షకుఁడవు ।
పంచలనున్నాఁడ నన్నుఁ బాలించవయ్య ॥బల్లి॥ 3

అన్న. అధ్యా, 361 కుతే

సకల వేదాంతశాస్త్రము నన్నమయ యధ్యయనముగావించెను. ఈ శఠకోప ముని అహోబలమఠ ప్రతిష్ఠాపనాచార్యులయిన యాదివన్ శఠకోప మునీశ్వరు లగుదురు. అన్నమయనాఁట నీశఠకోపయతులే వర్తిల్లిరి. ఆముక్త మాల్యదలో శ్రీకృష్ణదేవరాయలవా రీశఠకోపయతిని సన్నుతించిరి. (చూ. ఆశ్వా 7 వచనము) అన్నమాచార్యుఁ డీయతివర్యు నిట్లు కీర్తించెను.

భైరవి

చూడుఁ డిందఱకు సులభుఁడు హరి ।
తోడునీడ యగు దొరముని యితఁడు ॥పల్లవి॥

కైవల్యమునకు గనకపుఁదాపల ।
త్రోవై శ్రుతులకుఁ దుదిపదమై ।
పావన మొకరూపమై విరజకు ।
నావై యున్నాఁ డిదె యితఁడు ॥చూడు॥ 1

కాపాడఁగ లోకములకు సుజ్ఞాన ।
దీపమై జగతికిఁ దేజమై ।
పాపా లడపఁగ భవపయోధులకు ।
తేపై యున్నాఁ డిదేయీతఁడు ॥చూడు॥ 2

కరుణానిధికి రంగపతికిఁ గాంచీ ।
వరునకు వేంకటగిరిపతికి ।
నిరతి నహోబలనృకేసరికిఁద ।
త్పరుఁ డగుశఠకోపముని యితండు ॥చూడు॥ 3

అన్న. అధ్యా. 1 వాల్యుం.

అన్నమాచార్యుఁడు మంచిప్రాయముననే రామాయణమెల్ల కీర్తనాత్మకముగా వెలయించెను. (చూ. 30 పుట) అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనములలో రామాయణకథా ఘటితములు చాలఁగలవు. అన్నమయ సంకీర్తన పద్ధతి జగన్మోహనమై ప్రఖ్యాతి కెక్కెను. అది విని సాళ్వనరసింగ రాయఁ డన్న మయదర్శన మపేక్షించెను. ఈ నరసింగరాయఁడు టంగుటూరి[1] పాలకుఁ డని నాళీకబాంధవాన్వయుఁ డని యిం దున్నది (చూ. పుట 31) అతఁడు చంద్రవంశమువాఁ డని శాసనములందును గ్రంథములందు నున్నది. ఇందునాళీక 'బాంధవా' ఉండుట 'శాత్రవా' ఉండుటకు వ్రాఁతగాని చేతప్పు గాఁబోలును. నరసింహరాయఁడు విజయనగరపుఁ

1. టంగుటూరు కడపజిల్లా రాజంపేట తాలుకాలో నున్నది.

బ్రథమరాజ వంశ్యుఁడగు విరూపాక్షరాయలతర్వాత నావంశము నుత్సారించి రాజ్యమాక్రమించుకొన్నాఁడు. ఇంచుమించుగా నాతఁ డన్నమయవయసు వాఁడు. అతఁడు తొలుత దండనాథుఁడుగా విద్యానగరరాజులక్రిందనుండి యారాజుల దౌర్బల్యముచే సనసన్నగఁ బెంపొంది తుదికి విద్యానగరాధీశ్వరుఁ డయినాఁడు. విద్యానగర మాక్రమించుకొనక పూర్వము క్రీ. 1450 ప్రాంతముల నీతఁడు పొత్తపినాఁటిలోని టంగుటూర దండనాథుఁడై ప్రాభవమున వర్తిల్లుచుండఁ బోలును. అన్నమాచార్యచరిత్రమున నాతఁడు 'రాచమూఁకలలో బరాక్రమశాలి' యని కలదు. అతఁ డన్నమాచార్యుని వేఁడికొని తనయూరికిఁ బిలుచుకొనిపోయినాఁడు. అపుడు "శ్రీకృష్ణుమన్ననఁ గ్రీడి భూచక్ర। మేకచక్రంబుగా నేలినపగిది। నాలాగు మీ సహాయము నాకుఁ గలుగ। నేలుదు ధరయెల్ల నేకచక్రముగ" నని తనకోర్కి తెల్పుకొన్నాఁడు. రాయఁడు నన్నమయయుఁ బొంది పొసఁగి టంగుటూరఁ గొన్నా ళ్లుండిరి. అన్నమయ యాశీస్సుచే శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి దయచే నరసింగరాయఁడు విజయనగరరాజ్య మాక్రమించుకొనెను. తిరుపతి శాసనములఁబట్టియు సాళ్వాభ్యుదయమునుబట్టియు నాతఁడుకొన్నాళ్లు తిరుపతిదగ్గఱిచంద్రగిరిలో రాజ్య మేలినట్లు తెలియనగును. టంగుటూ రాతని జన్మస్థలమో దండనాయకతాస్థానమో కాఁబోలును.

విజయనగరరాజ్యపు విప్లవ (విరూపాక్ష చంద్రశేఖరరాయల) కాలమునఁ గాఁబోలును కపిలేశ్వర గజపతి యొకమాఱును, పురుషోత్తమ గజపతి యింకొకమాఱును విజయనగరముమీఁదికి దండెత్తి వచ్చిరి. తొలితూరి కొంతకప్పము చెల్లించి విరూపాక్షరాయఁడు గాఁబోలును విజయనగరమును రక్షించుకొనెను. రెండవతూరి పురుషోత్తమగజపతికి సాళ్వనరసింహరాయఁ డుదయగిరిరాజ్యమును నొసంగి విజయనగరమును గాపాడఁగలిగెను.

కపిలేశ్వరజగపతి :-

ప్రసహ్యకర్ణాటమహీపతేఃపురీం నిరుధ్యవిద్యానగరీంనిజై ర్బలైః!
సమున్నతం మానమివోచ్ఛ్రయంకరం సమాదదే కర్కశచక్రవిక్రమః!

పురుషోత్తమగజపతి :-

యస్మైనిత్యతరప్రతాపదహన జ్వాలాయమానధ్వజ ।
స్తంభాబద్ధకుసుంభరక్తవసన ప్రేక్షావిభగ్నద్విషే ।
సంధాయాభయయాచనాంజలి మహోదత్వోదయాద్రింభయా
దాత్మానం ముముచే నృసింహన్నృపతిః కర్ణాటదేశాధిపః ॥ [1]

చరిత్రకారు లీసందర్భము నిట్లు గుర్తించిరి ।

"విషయాసక్తుఁడగు విరూపాక్షరాయని నాతని పెద్దకొమారుఁడగు రాజశేఖరరాయలు చంపించెను. (1478) ఇతనిని ఈతని తమ్ముఁడగు రెండవిరూపాక్షరాయలు చంపించెను. కాని యీ భ్రాతృహంత పరిపాలనము ప్రజల కిష్టమైనది గాదయ్యెను. అతని దండనాయకుఁడగు సాళువనరసింహరాజు సర్వజనులు తనకు అనుకూలురుకాఁగా రాజును వెడలఁగొట్టి రాజ్యమును ఆక్రమించుకొనెను. అంత నీప్రథమవంశ మంత రించెను. (1487) తర్వాత సాళ్వనరసింహరాజు 1487 నుండి 1490 దాఁక రాజ్యమేలెను." [2]

సాళ్వనరసింగరాయనికి బ్రహ్మహత్యాపాపము చుట్టుముట్టఁగా దానిని మాధ్వమతాచార్యులగు శ్రీపాదరాయలవారు విడఁగొట్టిరట. ఈ బ్రహ్మహత్యకారణముగాఁ దిరపతి వేంకటేశ్వరస్వామియర్చనము నిలిచిపోఁగా వ్యాసరాయలు పండ్రెండేడ్లు స్వామియర్చనము సలిపి, నెమ్మదిగా మరల వైఖానసులఁ జేర్చిరట! శ్రీపాదరాయాష్టకములో నీ శ్లోక మున్నది.

---

1. అనంతవర తామ్రశాసనము, భారతిసంవత్సరాది సంచికలోను, కళింగదేశసంచికలోను ప్రకటితము.

2. మహమ్మదీయమహాయుగము.

శ్రీమద్వీరనృసింహరాయనృపతే ర్భూదేవహత్యావ్యధాం
దూరీకృత్య తదర్పితోజ్జ్వలమహాసింహాసనే సంస్థితః
శ్రీమత్పూర్వ కవాటనామకపురే సర్వేష్టసిద్ధిప్రదః
శ్రీ శ్రీపాదయతీంద్ర శేఖరమణి ర్భూయా త్సవః శ్రేయసే.

క్రీ. 1440 నాఁటికి బదునాఱేండ్లవాఁ డయిన యన్నమాచార్యుఁ డీ రాజోప్లవము లెల్ల నెఱుఁగున్నాఁడు. నరసింహరాయలప్రార్థనమునఁ గాబోలును దఱచుగా విద్యానగరమున కరగుచు నక్కడ వెలసియున్న వేల్పులపై పెక్కుసంకీర్తనముల రచించినాఁడు. అయాకాలములలో నాతని కక్కడిరాజుల దౌర్జన్యములు ప్రత్యక్షము లగుచుండెడివి. రాజ్యలబ్ధికై నాఁటి రాజులు చేసిన పితృభాతృ పుత్రహత్యాదుల నాతఁడు సంకీర్తనములలో వివరించి విలపించినాఁడు.

శ్రీరాగం

వెఱతు వెఱతు నిందు వేడుకపడ నిట్టి
కుఱుచబుద్ధుల నెట్టు గూడుదునయ్యా ॥పల్లవి॥

దేహమిచ్చినవానిఁ దివిరి చంపెడువాఁడు ।
ద్రోహిగాక నేఁడు దొరయటా ।
ఆహికముగ నిట్టి అధమవృత్తికి నే ।
సాహసమున నెట్టు చాలుదునయ్యా ॥కుఱు॥ 1

తోడఁబుట్టినవానిఁ దొడరి చంపెడువాఁడు ।
చూడ దుష్టుఁడుగాక సుకృతియట ।
పాడైనయిటువంటి పాపబుద్ధులు సేసీ ।
నీడ నిలువ నెట్టు నేరుతునయ్యా ॥కుఱు॥ 2

1. దీనిని దొలుత కర్ణాటచరిత్రకారులు గుర్తించిరి.

కొడుకు నున్నతమతిం గోరి చంపెడువాఁడు ।
కడుఁ బాతకుఁడుగాక ఘనుఁడటా ।
కడలేని యిటువంటి కలుషవృత్తికి నాత్మ ।
వొడఁబఱపఁగ నే నె ట్లోపుదునయ్యా ॥కుఱు॥ 3

తల్లిఁ జంపెడువాఁడు తలఁప దుష్టుఁడు గాక ।
యెల్లవారల కన్న నెక్కుడటా ।
కల్లరి యనుచు లోకము రోయుపని యిది ।
చెల్లఁబోనే నేమి సేయుదు నయ్యా ॥కుఱు॥ 4

యింటివేలుపు వెంకటేశ్వరుఁ దనవెంట ।
వెంటఁ దిప్పెడువాఁడు విభుఁడటా ।
దంటనై యాతని దాసానుదాసినై ।
వొంటి నుండెద నేమి నొల్లనోయయ్యా ॥కుఱు॥ 5

అన్న. అధ్యా. 38 తేకు.

విజయనగర రాజ్యముమీదికి (కపిలేశ్వర, పురుషోత్తమ) గజపతులు దండెత్తి వచ్చునపుడో యింకెపుడో అన్నమయ విజయనగరములోనో స్వగ్రామముననో ఉండఁగా నాతని దేవతార్చన విగ్రహములను శత్రువు లెత్తుకొనిపోవుటో, స్థలముమార్చు గజిబిజిపాటులో నేమో అయిపోవుటో జరగి కానరాకపోఁగా సంకీర్తనరూపమున నిట్లు విలపించినాఁడు.

బౌళి

ఇందిరారమణుఁ దెచ్చి యియ్యరో మా కిటువలె ।
పొంది యీతనిఁ బూజించఁ బొద్దాయ నిపుడు ॥పల్లవి॥

ధారుణి మైరావణు దండించి రాముఁ దెచ్చి ।
నేరువు మించిన యంజనీతనయా ।
ఘోరనాగపాశములఁ గొట్టివేసి యీతని ।
కారుణ్య మందినట్టి ఖగరాజ గరుడా ॥ఇంది॥ 1

నానాదేవతలకు నరసింహుఁ గంభములో ।
పానిపట్టి చూపినట్టి ప్రహ్లాదుఁడా ।

మానవుఁడౌ కృష్ణుమహిమల విశ్వరూపు ।
పూని బండి నుంచుకొన్న పోటుబంట యర్జునా ॥ఇంది॥ 2

శ్రీవల్లభునకు నశేషకైంకర్యములా ।
శ్రీ వేంకటాద్రివైన శేషమూరితి ।
కైవసమైన యట్టి కార్తవీర్యార్జునుఁడా యీ ।
దేవుని నీవేళ నిట్టి మాకుఁ దెచ్చి యీయరే ॥ఇంది॥ 3

అన్న. అధ్యా. 373 తేకు.

క్రీ 1440 ప్రాంతములనో తర్వాతనో తురుష్కులు గాఁబోలును జరపిన దౌర్జన్యము నన్నమాచార్యుఁ డిట్లు చెప్పి చెప్పి చింతిల్లినాడు.

రామక్రియ

తతిగాని యీపాటు దైవమా విచారించవే ।
కతలాయఁ జెప్ప నేఁడు కలికాల మహిమా ॥పల్లవి॥

తుటుములై భూసురుల తుండెములు మొండెములు ।
యిటువలె భూతములు యెట్టు మోఁచెనో ।
అటుబాలుల రొదలు ఆకాశమె ట్టోరిచెనో ।
కటకటా యిట్లాయఁ గలికాలమహిమా ॥తతి॥ 1

అంగలార్చే కామినుల యంగభంగపు దోఁపు ।
లింగితాన మింటసూర్యుఁ డెట్టు చూచెనో ।
పొంగు నానాజాతిచేత భువన మెట్లానెనో ।
కంగి లోక మిట్లాయఁ గలికాలమహిమా ॥తతి॥ 2

అరుదు గోహత్యలు సేయఁగ దూడ లంగలార్వ ।
సరిధర్మదేవ తెట్టు సమ్మతించెనో ।
పరధనచూఱ కెట్టు పట్టాయ[illegible] లక్ష్మి ।
కరుణ యెం దణఁగెనో కలికాలమహిమా ॥తతి॥ 3

దేవాలయాలు నానాదేశము లెల్లాఁ జొచ్చి ।
దేవఁగా నెట్లుండిరో దేవతలు ।

తావు లేలే రాజులకు దయ గొంత పుట్టదాయ ।
కావరమే ఘనమాయఁ గలికాలమహిమా ॥తతి॥ 4

నిరపరాధులఁ జంపి నెత్తురు వారించఁగాను
తెరల కెట్టుండిరో దిక్పాలులు ।
విరసవర్తను లుండే విపరీతకాలమున
గరువాలుం గపటాలె కలికాలమహిమా ॥తతి॥ 5

వుపమించి దంపతులు వొకరొకరినిం జూడ ।
చపలదుఃఖములతో సమయఁగాను ।
తపములు జపములు ధర్మము లెం దణఁగెనో ।
కపురుంబాపాలు నిండెఁ గలికాలమహిమా ॥తతి॥ 6

తలలు వ ట్టీడువఁగాను తల్లులు బిడ్డల వేయ ।
తలఁపెట్టుండెనో యంతర్యామికి ।
మలసి ముక్కులు గోయ మరుఁ డెట్టు వోరిచెనో ।
కలఁకలే ఘనమాయఁ గలికాలమహిమా ॥తతి॥ 7

దీనతలోఁబడి గుండెదిగు లసురుసురులు ।
వాని నెట్లు లోఁగొనెనో వాయుదేవుఁడు ।
గూనువంచి తల్లి చూడఁ గొడుకుఁ గుత్తిక గోయఁ ।
గానఁబడె నింతేసి కలికాలమహిమా ॥తతి॥ 8

పలుమాఱు నమ్మించి ప్రాణములు గొనఁగాను ।
యిలఁ దమలోఁ బ్రాణా లెట్లుండెనో ।
నెలవై శ్రీవెంకటేశ నీవే యెఱుంగుదువు ।
కలుషమే ఘనమాయఁ గలికాలమహిమా ॥తతి॥ 9

అన్న. అధ్యా. 373 తేకు.

గజపతులు విద్యానగరము నాక్రమించినప్పు డాతఁ డొడ్డెబాస నేర్చుకోవలసినవాఁ డయినాఁడు గాఁబోలును. దీనిని సంకీర్తనమునఁ

జెప్పుకొన్నాఁడు:-

మాళవి

అన్నియు నాయందె కంటి నన్నిటివాఁడా నేనె।
మున్నె నా భావముతో ముడిచివేసినది ॥పల్లవి॥

చెలఁగి సంసారమే చింతించి సంసారినైతి।
ములిఁగి ముక్తి దలంచి ముక్తుండనైతి।
పలుమతాలు దలఁచి పాషండబుద్ధినైతి।
చెలఁగి శ్రీపతి శ్రీవైష్ణవుఁడ నైతి ॥అన్ని॥ 1

పొసంగఁ బుణ్యముసేసి పుణ్యాత్ముఁడనైతి।
పసలఁ బాపము సేసి పాపకర్ముఁడనైతి।
వెస బ్రహ్మచారినైతి వేతే యాచారమున।
ముసిఁగి మఱొకాచారమున సన్న్యాసినైతి ॥అన్ని॥ 2

వాగి నొడ్డె భాషలాడి వొడ్డెవాఁడ నైతిని।
తెగి తెలుంగాడ నేర్చి తెలుఁగు వాఁడనైతి।
అగడై శ్రీవెంకటేశ అన్నియు విడిచి నేను।
తగు నీదాసుండనై దాసరినైతి ॥అన్ని॥ 3

అన్న. అధ్యా, 266 ఱేకు.

విజయనగరరాజ్య ప్రధానరాజధాని విజయనగరమే అయినను నరసింహరాయఁ డందు స్థిరవాసముచేయలేదేమో ! రాజ్యసర్వస్వాక్రమణా నంతరమో తత్పూర్వమో కొన్నాళ్ళాతఁడు గొప్పదుర్గమగుపెనుగొండలోఁ గూడ నుండెను గాఁబోలును. అన్నమాచార్యునిఁ బెనుగొండకు రావించుకొని సంకీర్తనములు వినిపింపవేఁడెను.

అన్నమయపాడుట

తేనెలపై తేట తిన్నని చెఱకు
పానకముల నేరుపఱిచిన మేలు

చక్కెరలో తీపు చల్లఁదెమ్మెరలు
చిక్కని కపురంబు జీవరత్నములు
కలయమృతంబు మీఁగడమీదిచవులు
చిలుకుచుఁ గవు లెల్లఁ జేయెత్తిమ్రొక్క (చూ. 33 పుట)

నన్నమయపాడెను. తిరుమలాచార్యుఁడుగాఁబోలును అన్నమాచార్య సంకీర్తనముల నిట్లు సన్నుతించెను.

సురలకు నరులకు సొరిది వినవిన ।
అరుదు తాళ్ళపాక అన్నమయ్య్య పదములు ॥పల్లవి॥

చక్కెరై చవిచూపీ జాలై తావి చల్లీ ।
నక్కజపుమాఁతువజ్రాలై మెఱసీని ।
నిక్కుటద్ధములై మానిలువు నీడలుచూపీ ।
నక్కర తాళ్ళపాక అన్నమయ్య్య పదములు ॥సుర॥ 1

పన్నీరై పైఁబూసీఁ గప్రంబై చలువ రేఁచీ ।
మిన్నగల ముత్యము లై మెయినిండీని ।
వెన్ను బలములై మావెంట వెంటఁ దిరిగీని ।
అన్నిట తాళ్ళపాకాన్నమయ్య్య పదములు ॥సుర॥ 2

నెట్టన వేదాంతములై నిత్యములై పాడచూపీ ।
పుట్టుతోనె గురువులై బోధించీని ।
గట్టి వరాలిచ్చే శ్రీవేంకటనాథుని మెప్పించీ ।
నట్టె తాళ్ళపాక అన్నమయ్య్య పదములు ॥సుర॥ 3

శేషా. వ్రాఁతప్రతి.

వానిని విని యానందపరవశుఁడై నరసింహరాయఁ డాచార్యునిఁ జాల సత్కరించెను. పచ్చలకడియాలు మొదలుగా నాభరణాంబరాదు లొసఁగెను. అన్నమాచార్యుల కాలముననే తాళ్ళపాకవారికి అగ్రహారము లెన్నో ఉన్నట్టున్నవి. ఏలనఁగాఁ దత్పుత్రుఁడు పెదతిరుమలయ్య చాలా అగ్రహారములను స్వామికి సమర్పించెను. అందుఁ గొన్నియేని

యన్నమాచార్యుఁడు నరసింగరాయాదులవల్ల నార్జించి యుండును. అన్నమాచార్యచరిత్రలో 43 పుటలో ని ట్లున్నది. "వెంకటాద్రిచెంగటను తనయగ్రహారమై తరుచునున్న[1] మరులుంకు (?) నొకజీడిమామిడిదాన"

అన్నమాచార్యుఁడు రాజసముతోఁ జాల వైభవముతోఁ గొన్నాళ్ళు వెలుఁగొందెను. (చూ 35 పుట).

అన్నమయ శృంగారకీర్తనలు

ఈ రాయఁడు మరల నన్నమాచార్యుని నొకనాఁడు పిలిపించి స్వామివారిపై రచించిన శృంగారసంకీర్తనములు గొన్ని పాడ వేఁడెను. అన్నమయ పాడెను. (చూ పుట 36) అందు:-

చెలులార వెంకటశిఖిరినాయకుని
"కలికికిఁ గడగంటఁ గనుపట్టునెఱుపు
చెలువ మేగతి నుండెఁ జెప్పరే" యనిన
"నలువునఁ బ్రాణేశునాటిన చూపు
నిలువునఁ బెఱుక నూనినశోణితంబు
తలపోయఁ గాదుగాదా యన్నపదము
పలుమఱుఁ బాడించి పాడించి చొక్కినాఁ" డట.

అశృంగార సంకీర్తనమిది.

నాదనామక్రియ

యేమొకో చిగురుటధరమున యెడనెడఁ గస్తురినిండెను।
భామిని విభునకు వ్రాసినపత్రిక కాదుగదా ॥పల్లవి॥

కలికి చకోరాక్షికిఁ గడకన్నులు గెంపై తోచిన।
చెలువం బిప్పుడిదేమో చింతింపరె చెలులు।
నలువునఁ బ్రాణేశ్వరుపై నాటిన యాకొనచూపులు।
నిలువునఁ బెరుకఁగ నంటిన నెత్తురు కాదుగదా ॥ఏమొ॥ 1

---

1. ఇది "మరువాకర" కావచ్చును. ఈ పేరియగ్రహారమును అన్నమాచార్యుల కుమారుఁడు పెదతిరుమలాచార్యుఁడు స్వామికి సమర్పించెను.

పడతికి చనుఁగవమెఱుఁగులు పైపైఁ బయ్యద వెలుపల।
కడుమించిన విధమేమో కనుఁగొనరే చెలులు।
ఉడుగని వేడుకతోఁ బ్రియుఁడొత్తిన నఖశశిరేఖలు।
వెడలఁగ వేసవికాలపు వెన్నెల కాదుగదా ॥ఏమొ॥ 2

ముద్దియచెక్కుల కెలఁకుల ముత్యపుజల్లుల చేర్పుల।
వొద్దికలాగు లివేమో వూహింపరె చెలులు।
గద్దరి తిరువేంకటపతి కౌఁగిటయధరామృతముల।
అద్దిన సురతపువేళల అందము కాదుగదా ॥ఏమొ॥ 3

అన్న. శృంగా, 14 రేకు.

రాజధిక్కారము

రాయఁడు గర్వించి మైమఱచి వెంకటపతిమీఁది పదములవంటి పదములు నామీఁదఁ జెప్పు మని కోరఁగా అన్నమాచార్యుఁడు "హరి ముకుందునిఁ గొనియాడు నాజిహ్వ నినుఁ గొనియాడంగ నేర" దని చెప్పి తిరస్కరించినాఁడు. (చూ. 36 పుట.) ఇట్టికథయే తిరుమళిశై అళ్వార్ల చరిత్రమునను గలదు. (చూ. పరమ. ఆశ్వా2. పుట 92.)

లలిత

తలఁగరో లోకులు తడవకురో మమ్ము।
కలిగిన దిదె మాకాపురమూ ॥పల్లవి॥

నరహరికీర్తన నానినజిహ్వా
ఒరుల నుతింపఁగ నోపదు జిహ్వా।
మురహరుపదముల మ్రొక్కినశిరము।
పరులవందనకుఁ బరగదు శిరము ॥తల॥ 1

శ్రీపతినే పూజించిన కరములు।
చేఁపి యాచనకుఁ జొరవు కరములు।
యేపున హరికడ కేఁగినకాళ్ళు।
పాపులయిండ్లకుఁ బాఱవు కాళ్ళు ॥తల॥ 2

శ్రీవెంకటపతిఁ జింతించుమనసు ।
దావతి నితరముఁ దలఁచదు మనసు ।
దేవుం డతని యాధీనపు తనువు ।
తేవల నితరాధీనముగాదు ॥తల॥ 3

అన్న. అధ్యా. 135 రేకు

పాడి

పుట్టుభోగులము నేము భువి హరిదాసులము ।
నట్టనడిమిదొరలు నా కియ్యవలెనా ॥పల్లవి॥

పల్లకీలు నందలాలు పడివాగె తేజీలు ।
వెల్లివిరి మహాలక్ష్మి విలాసములు ।
తల్లి యాకె మగనినే దైవ మని కొలిచేము ।
వొల్లనే మా కీసిరులు వొరులియ్యవలెనా ॥పుట్టు॥ 1

గ్రామములు రత్నములు గజముఖ్య వస్తువులు ।
ఆమని భూకాంతకు నంగభేదాలు ।
భామిని యాకెమగని ప్రాణధారిలెంకలము ।
వోమి మాకాతఁడె యిచ్చీ వొరులియ్యవలెనా ॥పుట్టు॥ 2

పసగలబ్రహ్మపదవులు బ్రహ్మనిర్మితములు ।
వెస బ్రహ్మతండ్రి శ్రీవేంకటేశుండు ।
యెసఁగి యాతఁడే మమ్మునేలి యిన్నియు నిచ్చె ।
వొసఁగిన మా సొమ్ములు వొరులియ్యవలెనా ॥పుట్టు॥ 3

అన్న. అధ్యా. 316 రేకు.

శుద్ధవసంతం

చీచీ వివేకమా చిత్తపువికారమా
యేచి హరిఁ గొలువక హీనుఁ డాయ జీవుఁడు ॥పల్లవి॥

బతికేనంటాఁ బోయి పయిఁడి వచ్చుకతన ।
పతియవసరమునఁ బ్రాణ మిచ్చీని ।

బతు కందులోన నేది పసిఁడి యెక్కడనుండు ।
గతి హరిఁ గొలువక కట్టువడె జీవుండు ॥చీచీ॥ 1

దొడ్డవాఁడ నయ్యేనని దొరలఁ గొలిచి వారి ।
కడ్డమునిడుపు మొక్కు నతిదీనుఁడై ।
దొడ్డతన మేది యందు దొర యాడనున్నవాఁడు ।
వొడ్డి హరిఁ గొలువక వోడుపడె జీవుండు ॥చీచీ॥ 2

చావనేల నోవనేల సారెఁ గిందుపడనేల ।
యీవల శ్రీవెంకటేశుఁ డింట నున్నాఁడు ।
దేవుఁ డాతఁడె నేఁడు తెలిసి కొలిచెఁగాని ।
భావించ కిన్నాళ్ళదాఁకా భ్రమపడె జీవుండు ॥చీచీ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 103 తేకు.

వరాళి

ఎవ్వరివాఁడాఁ గాను యేమందు నిందుకు ।
నవ్వుచు నాలోని హరి నన్నుఁ గావవే ॥పల్లవి॥

కోపుల రాజుల నెల్ల కొలచి కొన్నాళ్ళు మేను ।
చూపుడుఁ బూఁటవెట్టితి సాగిసి నేను ।
యేపున సంసారమున యిదిగాక కమ్మటాన ।
దాపుగ తొర్లుంబూఁట తగిలించుకొంటిని ॥ఎవ్వ॥ 1

మొదలఁగర్మములకు మోసపోయి యీబ్రదుకు ।
కుదువవెట్టితి నే గుఱిగానకా ।
వెదకి కామునికి విషయములకు నే ।
నదివో నావయ సెల్ల నాహివెట్టితిని ॥ఎవ్వ॥ 2

ఇప్పుడే శ్రీవెంకటేశ యీడేర్చి నామనసు ।
కప్పిన గురుఁడు నీకు క్రయమిచ్చెను ।
వొప్పించి రిందఱు బలువుఁడు చేపట్టె ననుచు ।
అప్పు లెల్లఁబాసి నీసొమ్మైతి నే నయ్యా ॥ఎవ్వ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 325 తేకు.

ఆచార్యునికి సంకెల

రాయఁ డన్నమాచార్యునికి మూరురాయరగండ మని పేరుగల సంకెలవేయించి చెరసాలలోఁ బెట్టించెను. "సంకెల లిడువేళఁ జంపెడువేళ నంకిలి ఋణదాత లాఁగెడువేళ" ఇత్యాదిగా నాతఁడు సంకీర్తనము చెప్పి సంకెల విదలించుకొన్నాడు. (చూ. 38 పుట.)

ముఖారి

ఆఁకటివేళల నలపైనవేళలను
తేఁకువ హరినామమే దిక్కు మఱిలేదు ॥పల్లవి॥

కొఱమాలి వున్న వేళ కులము చెడినవేళ ।
చెఱవడి వొరులచేఁ జిక్కినవేళ।
వొఱపైన హరినామ మొక్కటే గతిగాక ।
మఱచి తప్పిన నైన మఱిలేదు తెఱఁగు ॥ఆఁక॥ 1

ఆపద వచ్చినవేళ నాఱడిఁ బడినవేళ ।
పాపపువేళల భయపడినవేళ ।
వోపినంత హరినామ మొక్కటే గతిగాక ।
మాపుదాఁగాఁ బొరలిన మఱిలేదు తెఱఁగు ॥ఆఁక॥ 2

సంకెలఁబెట్టినవేళ చంపఁ బిలిచినవేళ ।
అంకిలిగా నప్పులవా రాఁగినవేళ ।
వెంకటేశు నామమే విడిపించ గతిగాక ।
మంకుబుద్ధిఁ బొరలిన మఱిలేదు తెఱఁగు ॥ఆఁక॥ 3

అన్న అధ్యా. 26 తేకు.

దేసాక్షి

నీదాసులభంగములు నీవు చూతువా ।
యేదని చూచేవు నీకు నెచ్చరించవలెనా ॥పల్లవి॥

పాలసముద్రముమీఁదఁ బవళించినట్టి నీకు ।
బేలలై సురలు మొఱవెట్టినయట్టు ।

వేళతో మామనవులు విన్నవించితిమి నీకు ।
యేల నిద్దిరించేవు మ మ్మిట్టే రక్షించరాదా ॥నీదాసు॥ 1

ద్వారకానగరములో తగ నెత్తమాడే నీకు ।
బీరాన ద్రౌపది మొర వెట్టినయట్టు ।
ఘోరపు రాజసభలఁ గుంది విన్నవించితిమి ।
యేరీతి పరాకు నీకు నింక రక్షించరాదా ॥నీదాసు॥ 2

ఎనసి వైకుంఠములో నిందిరఁ గూడున్న నీకు ।
పెనఁగి గజము మొరవెట్టినయట్టు ।
చనవుతో మాకోరిక సారె విన్నవించితిమి ॥
విని శ్రీవెంకటేశుండ వేగ రక్షించరాదా ॥నీదాసు॥ 3

అన్న. అధ్యా. 247 తేకు.

సామంతం

దాసవర్గముల కెల్లా దరిదాపు మీరే కాన ।
వాసికి నెక్కించరాదా వసుధలో మమ్ముని ॥పల్లవి॥

సేనాధిపతి నీవు చేరి విన్నవించరాదా ।
శ్రీనాథునికి నేము సేసేవిన్నపము ।
అనుక భాష్యకారులు అట్టే మీరుం జేయరాదా।
మానక విన్నపముల మామనవి చనవులు ॥దాస॥ 1

వేయినోళ్ళభోగి నీవు విన్నపము సేయరాదా ।
వేయేసి మావిన్నపాలు విష్ణునికిని ।
అయితమై గరుడండ అట్టే మీరుం జేయరాదా ।
యేయెడ విన్నపము మాకేమి వలసినాను ॥దాస॥ 2

దేవులమ్మ యిందిర మాదిక్కై విన్నవించరాదా ।
శ్రీ వెంకటపతికి చిత్తమందను ।
ఆవేళ శేషాచలమ అట్టే మీరుం జేయరాదా ।
యీ వేళ మావిన్నపము లీడేరే నింకను ॥దాస॥ 3

అన్న. అధ్యా 247 తేకు.

ఆచార్యుని మాహాత్మ్యమున కచ్చెరుపడి నరసింగరాయఁడు శరణువేఁడి యాతనిచే ననుగృహీతుఁ డయ్యెను (చూ 39 పుట.)

రాయలకైంకర్యములు

విజయనగరరాజ్యమున సురక్షితుఁడై నరసింగరాయఁడు 1495 దాఁక రాజ్యమేలెను. సంస్కృతమునఁ దచ్చరిత్రము సాళ్వాభ్యుదయ మని రచితమయ్యెను. రాయఁడే రామాభ్యుదయ మని కావ్యము రచించెను. వీరన యీతనిని శ్రీవెంకటాద్రినాథదయావర్ధితరాజ్యుఁ డని రత్నాంశు మత్కాంచీ వెంకట కాళహస్తి నగరీకళ్యాణసౌధాంచల ప్రాంచచ్ఛాశనుఁ డనీ తాను గృతిచేసిన జైమిని భారతమున వర్ణించినాఁడు.

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామి కీతఁ డనేకోత్సవవిశేషములు, నైవేద్య విశేషములు, ఆభరణవిశేషములు, ప్రాకారమండపసోపానాది నిర్మాణ విశేషములు ధనవ్యయముతో వెలయించినాఁడు. వానిని గూర్చి శాసనములు పదునాలు గున్నవి. స్వామి కైంకర్యపరాయణులై కొండమీఁదఁ బ్రఖ్యాతి గాంచియున్న కందాళరామానుజజియ్యంగారి కీఁతడు శిష్యుఁ డయ్యెను. పై కైంకర్యములు స్వామికిఁ గావించుటలో నన్నమా చార్యులయు నా జియ్యంగార్లయు నుపదేశముల నాతఁడు పాటించు చుండవచ్చును.

నాఁటి యన్నమయ

అనాళ్ళలో నన్నమాచార్యుఁడు తనయగ్రహారములలోను దాళ్ళపాక లోను గొంతకాలము వసించుచువచ్చినను దిగువ తిరుపతిలోను గొండ మీఁద స్వామిసన్నిధిని నెక్కువకాలము గడపుచువచ్చెను. అ చోట్ల గృహాది వసతు లాతనికాలముననే యేర్పడెను. ఆతని కుమారుని నాళ్ళలోఁ గొండ మీదను దిగువతిరుపతిలోను దమగృహములముందు మండపముల గట్టించి యక్కడ స్వామిని వేంచేపు చేయించి, యుత్సవాదులు జరపించుట సాగెను.

గుండక్రియ

కోటికిం బడగయెత్తి కొంకనేల ।
యీటులేని పదమెక్కి ఇంకనేల చింత ॥పల్లవి॥

పెట్టినది నొసలను పెద్ద పెద్ద తిరుమణి ।
కట్టినది మొలఁ జిన్నకౌపీనము ।
పట్టినది శ్రీహరిపాదపద్మమూలము ।
యెట్టయినా మాకు మేలె యింకనేల చింత ॥కోటి॥ 1

చిక్కి నాలో నైనది శ్రీవైష్ణవధర్మము ।
తొక్కినది భవముల తుదిపదము ।
యెక్కినది హరిభక్తి యిది పట్టపేనుఁగు ।
యెక్కువ కెక్కువేకాక యింక నేల చింత ॥కోటి॥ 2

చిత్తములో నిండినది శ్రీపతిరూపము ।
హత్తినది వైరాగ్య మాత్మధనము ॥
యెత్తలం జూచిన మాకు నిదివో శ్రీ వేంకటేశుం।
డెత్తి మముఁ గావఁగాను యింకనేల చింత ॥కోటి॥ 3

అన్న. అధ్యా. 307 రేకు.

కొండకుఁ బయనము

అన్నమాచార్యుఁడు పెనుగొండ (రాయలయాస్థాని) నో తాళ్ళపాకనో వీడి స్వామిని దర్శింప రాఁగోరి చెప్పినసంకీర్తనము:-

లలిత

రామ కృష్ణ నీవు నందె రాజ్యమేలుచుండుదువు ।
యేమి సేసే విక్కడ నీయిరవుకే పదవే ॥పల్లవి॥

లంక విభీషణు నుంచ లక్ష్మణుని నంపినట్టు ।
అంకె సుగ్రీవుఁ గిష్కంధ కంపినయట్టు ।
వంకకు సంజీవి దేను వాయుజుని నంపినట్టు ।
వెంకటాద్రి పొంతనుండ వేగ మమ్ము నంపవే ॥రామ॥ 1

ఘనకిరీటము దేను గరుడని నంపినట్టు ।
అనుఁగుఁ గవులనిండ్ల కంపినట్టు ।
ఘనర గోపికలొద్ద కుద్ధవుని నంపినట్టు ।
ననుపు శేషాద్రి నుండ నన్ను నంపవే ॥రామ॥ 2

పెండిలికిఁ బరుషలఁ బిలువఁగ నంపినట్టు।
అండనె ముందరఁ గంత కంపినయట్టు।
వెండియు శ్రీవెంకటేశ వెంట వచ్చి మరలితి।
వుండుచోటనుండి నన్ను వూడిగాన కంపవే ॥రామ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 275 తేకు.

అన్నలజోల

అన్నమాచార్యుఁడు శృంగారమంజరి[1] యనుమంజరీచ్ఛందోమయ రచనను భాషచే భావముచే శృంగారసుందరమైనదానిని శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామివారిపై రచింపఁగాఁ జిత్తగించి స్వామి యన్నమాచార్యు ని ట్లను గ్రహించెను. (చూ. పుట. 41.)

శృంగారమంజరిఁ జేసి శేషాద్రి
శృంగవాసునకు నర్పించి యిచ్చుటయు
నాడుచుఁ బతకమా కన్నల జోల
పాడఁగ నాఁడెల్ల బసిబిడ్డ నైతి
నాకృష్ణమాచార్యు నధ్యాత్మవినుతి
రాకఁ గొన్నాళ్ళు విరక్తుండ నైతి
జగతి నీశృంగార సంకీర్తనముల
కగపడి మంచిప్రాయపువాఁడ నయితి
నని వెంకటేశ్వరుఁ డన్నమాచార్యుఁ
గనుఁగొని వాక్రుచ్చి గారవించుటయు

పైగ్రంథభాగమునఁ దొలుత పతకమాకన్నలజోల తర్వాత కృష్ణమాచార్యునధ్యాత్మవినుతి కలవు. కృష్ణమాచార్యుఁడు కాకతీయ ప్రతాప రుద్రునినాఁటివాఁడు. కాన యాతని వినుతికి ముందు గల పతకమా కన్నలజోల యంత కింకను బ్రాచీనము కాఁబోలును అది యెట్టిదో యెక్కడేని కలదేమో తెలియఁజాలకున్నాను. వాక్యము సరిగానున్నదో లేదో

1. ముద్రితము. తాళ్ళపాకరచనలు 1 వాల్యుం.

కూడఁ దెలియదు. పతకమాక ఊరిపేరోమో! అది పతకమాకో లేక పతకమూరో పాతకమూరో ఇంకేదో ఆయూరివాఁడయిన అన్నలు అనుగేయకవి జోలపాట రచించియాడుచు నొండె స్వామి బాలుఁడై యాడఁగానొండెఁబాడెడివాఁ డని యర్థము. కాఁబోలును. పయిపతక మాకయన్నలజోల సుప్రఖ్యాతమయి తాళ్ళపాకవారు మెచ్చినదయి యుండును.

రాగితేకులలో అన్నమాచార్యుఁడు రచించినవే యనేకములు జోల లున్నవి. వేలకొలఁదిగా నున్నయాశృంగారసంకీర్తన లెల్ల నిఁక సుపరిశోధితములు ముద్రితములును గావలసియున్నవి.

అన్నమయజోల

ఇటీవల నొక జోలపాటను లోకమున వ్యాపించిన దానిని నన్నమా చార్యుని పేర నుండుట గుర్తించితిని.[1]

రాగం. ఆటతాళం

జో వచ్యుతానంద జోజో ముకుంద ।
రావె పరమానంద రామగోవింద ॥జో॥

*　　*　　*

అంగజునిగన్న మాయన్న యిటు రారా ।
బంగారుగిన్నెలోఁ బాలు పోసేరా ।
దొంగ నీ వని సతులు పొంగుచున్నారా ।
ముంగిట నాడరా మోహనాకారా ॥జో॥ 1

గోవర్ధనం బెల్ల గొడుగుగాఁ బట్టి ।
కావరమ్మున నున్నకంసుఁ బడగొట్టి ।
నీవు మధురాపురము నేలఁ జేపట్టి ।
ఠీవితో నేలిన దేవకిపట్టి ॥జో॥ 2

1. శ్రీవిస్సా అప్పారావుగారి యింట వారి పూర్వులు వ్రాసి యుంచుకొన్న మంచి సంకీర్తనముల సంచయములోనిది. చిరంజీవి తి. కోదండరామయ్య ఆంధ్ర 8-9-48 వార పత్రికలోఁ బ్రకటించెను.

అంగుగాఁ దాళ్ళ పాకాన్నయ్య చాల ।
శృంగారరచనగాఁ జెప్పె నీజోల ।
సంగతిగ సకలసంపదల నీవేళ ।
మంగళము తిరుపట్ల మదనగోపాల ॥జో॥ 3

ఈ జోలలో అన్నమాచార్యుని పేరున్నది గాని యది తిరుపట్ల బాలగోపాలదేవునిముద్రతో మాత్రమే యున్నది. నేను ముప్పదేండ్లకుఁ బూర్వము తంజావూరి లైబ్రరినుండి ఈజోల కొన్నిచరణములు వ్రాసియుంచుకొనుట నిటీవలఁ జూచితిని. అది వేఱుతీరుగా నున్నట్టున్నది. అం దీచరణ మున్నది:-

అలిగి తృణావర్తు నవనిఁ గూల్చితివి ।
బలిమిమైఁ బూతనఁ బట్టి పీల్చితివి ।
చెలఁగి శకటాసురునిఁ జేరి డొల్చితివి ।
తలఁచి మద్దులు రెండు ధరణి వ్రాల్చితివి ॥

అన్నమయ శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామి మీఁదనే కాక యింక ననేక పుణ్యక్షేత్రములలోని దేవతలమీఁదగూడ సంకీర్తనములు రచించినాఁడు. ఆ సంకీర్తనములలో బెక్కింట నాయాక్షేత్రముల దేవతలపేర్లతో నభేదము గల్పించి తుదిచరణమున శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరస్వామి నామముద్రికను నెట్టుకొల్పుచుండును. ఈ జోలలో స్వామినామముద్ర లేదు. ఇది యిక్కడి రాగిరేకులలో నున్నదో లేదో.

అన్నమయులాలి

తంజావూరిపుస్తకశాలనుండి యిటీవలఁ గొన్ని తాళ్ళపాకసంకీర్తన ములు వ్రాయించి తెప్పించితిమి. అందు మీఁదిజోలవంటి దొకలాలి కలదు. దానఁగూడ గండవరపు బాలగోలపాలుని నామాంక మున్నదిగాని శ్రీ వెంక టేశ్వరస్వామినామాంకము గానరాదు. అన్నమయపేరందు లేకపోయినను గండవరము తాళ్ళపాకవారికిఁ జెల్లుచువచ్చినగ్రామ మని తెలియుటచేఁ దమయూరిస్వామి మీఁద నన్నమాచార్యుఁడో తత్పుత్త్ర పౌత్త్రులో దానిని

రచించియుందు రనుకొంటిని, అదియిది:-

శ్రీరాగం. జంపెతాళం

లాలనుచు నూచేరు లలన లిరుగడల।
బాల గండవరగోపాల నినుఁ జాల ॥పల్లవి॥

ఉదుటుగుబ్బలసరము లుయ్యాల లూఁగ।
పదరి కంకణరవము బహుగతుల మ్రోఁగ।
వొదిఁగి చెంపలకొప్పు లొక్కింత వీఁగ।
ముదురుచెమటల నళికములు తొప్పఁదోఁగ ॥లాలి॥ 1

సొలపు తెలిగన్నుఁగవచూపు లిరువంక।
మలయురవళులకుఁ బలుమాఱును బెళంక।
కొలఁదికోవిలగములు క్రోలుమదనాంక।
ములఁ గ్రేణిసేయు రవములు వడిఁ దలంక ॥లాలి॥ 2

సరసపదములు జంగచాపుచేఁ బాయ।
గురులీల మీఁగాళ్లఁ గుచ్చెళ్ళు రాయ।
కరమూలముల కాంతి కడుఁజాయఁ జేయ।
సరస నురుకుసుమవాసన లెదురు డాయ ॥లాలి॥ 3

కొలఁది నునుమేను లతకూన లసియాడ।
మేలఁకువతొ నొకరొకరి మెచ్చి సరిగూడ।
తల లూఁచి చొక్కి చిత్తరుబొమ్మ లాడ।
అలరి యెల్లరు మోహనాకృతులు చూడ ॥లాలి॥ 4

లలితతాంబూలరసకలితంబు లైన।
తళుకుదంతములు కెంపులగుంపులీన।
మొలకవెన్నెలడాలు ముసురుకొనితోన।
చెలఁగి సెలవుల ముద్దుచిఱునవ్వులాన ॥లాలి॥ 5

మలయమారుతగతులు మాటికిఁ జెలంగ।
పలుకుఁగపురపుతావి పైపై మెలంగ।

బలుగానలహరి యింపుల రా ళ్లరంగ ।
బలసి వినువారిచెవి బడలిక దొలంగ ॥లాలి॥ 6

లలనాజనాపాంగలలితసుమచాప ।
జలజలోచనదేవ సద్గుణకలాప ।
తలఁపు లోపలమెలఁగు తత్వప్రదీప ।
భళిర గండవరేశ పరమాత్మరూప ॥లాలి॥ 7

అన్నమయ మహిమలు

మండెమురాయనామక నరసింహదండనేత్రు (తృ?) న కిష్టధనబల స్ఫూర్తి నిత్యాదివాక్యములకు (చూ 43 పుట.) స్పష్టముగా నర్థమెఱుఁగ రాదు. మండెమురాయఁ డన్నపేరు మండెముగ్రామమున వెలసిన నరసింహస్వామికిఁ గలదు. చండనేత్రుఁ డనియో? దండనేత్రుఁ డనియో? దండనేతృఁడని దిద్ది దండనాథుఁడని యర్థముగుదుర్చు కొనఁగా నాతఁడు సాళువనరసింహరాయని విద్యానగర సామ్రాజ్యలాభమునకుఁ జాలఁ దోడుపడినవాఁడును, నరసింగరాయని తర్వాత నిమ్మడి నరసింహరాయఁ డను తత్పుత్త్రుడు పేరి కల్పకాలము రాజుగా నున్నను విద్యానగర సామ్రాజ్యము నాక్రమించుకొన్నవాఁడును నగు నరసింహ దండనాథుఁడు కాఁగలఁడు. అన్నమాచార్యు నగ్రహారము మరులుంకు (మరువాకర్రై?) ఆదండనాథున కిష్టమగు ధనబలస్ఫూర్తి కలది గాఁబోలును. (చూ 43 పుట) అగ్రామమునఁగల జీడికంపు పుల్లమామిడి పండ్లను స్వామికి నివేదనచేసి తా నారగింపఁగా నన్నమాచార్యునకుఁ బండ్లు పులిసెను. అపచారము క్షమింప స్వామినివేఁడి దానిని దియ్య మామిడిని జేయ నర్థింపఁగా స్వామియనుగ్రహమున నది తియ్యమామిడి యయ్యెను. ఈ విషయము నీ యన్నమాచార్యచరిత్రమేకాక పెద తిరుమలాచార్యునిఁ గూర్చియున్న సంకీర్తనముకూడ నిరూపించుచున్నది.

(రాగము పేరు లేదు)

కరము జీడిపులుసు గలిగిన మామిడి కరముసోకిన యంతనే।
సరవిఁజక్కెరవలెఁ జవిగలిగించువాని చనవరిసుతుఁడితఁడే ॥పల్లవి॥

వేఁకరి మండెముకోట వెళ్ళుతా విచ్చనవిడిరాఁగా వొక।
వీఁకతో వేసిన కత్తి తునుకలాయ వెన్ను సోకినయంతనే।
ఆకాలమునాఁడు రాతినాతిఁ జేసె అతడేపో యీతఁడు।
వాకుచ్చి పొగడరొ ఘనపుణ్యము తాళపాకతిరుమలయ్యను ॥కర॥ 1

గుములుగూడి యలుఁగులుతిరుగబాతీ చుట్టుకొన్న కురువదోవ నతఁడు।
కమలనయనునిఁదలఁచినమాత్రాన కకపికలైపాతెను।
అమరఁబాంచాలికి వలువ లొసఁగి నతఁడె వోయీతఁడు।
ప్రమదముతోడుత పేరుకొనరే తాళపాకతిరుమలయ్యను ॥కర॥ 2

దేవుఁడొకకన్ను దయచేసి తనవద్దికి నంపిన నతఁడు।
పావనుఁ డితఁడు తానొక్కకన్నిచ్చె పరుషలు చూడఁగా।
శ్రీవెంకటప్పని సేవచేయఁగోరి చేకొన్నతను వితఁడు।
భావించి పొగడరొ భాగ్యముగల తాళపాకతిరుమలయ్యను ॥కర॥ 3

శేషాచార్యులవారి వ్రాఁతప్రతి.

ఈ సంకీర్తనమున, 2.3. చరణముల విషయములు పెదతిరుమలాచార్యునికి సంబంధించినవి. ప్రజ లన్నమయ మాహాత్మ్యమును వశ్యవాక్కును దెలిసికొని యేవేవో యర్థించి వెంటాడసాగిరి.

ఆవార్తవిని జను లరుదంది కొనుచు
వావిరి నొడి వళావళికి గాఁ బెగడి
చెలువొందు నా గురుశ్రీపాదరక్ష
తలనిడి తమయాపదల వీడుకొనిరి

అమాయికప్రజల యీ యలజడికి జడిసి చేసిన సంకీర్తనము:-

ముఖారి

పరమాత్మ నిన్నుఁ గొల్చి బ్రదికేము।
విరసపు జాలిఁ జిక్కి వెతఁబడ నోపము ॥పల్లవి॥

మగఁడు విడిచినా మామ విడువని యట్లు।
నగినా మనసు రోసినా లోకులు మానరు।

తగిలేరు పొగిలేరు దైన్యమే చూపేరు ।
మొగ మోటలను నేమ మోసపోవ నోపను ॥పర॥ 1

పొసఁగ దేవుఁ డిచ్చినా పూజరి వరమీఁడు ।
విసిగి నేవిడిచినా విడువరు లోకులు ।
కొనరేరు మునరేరు కోరిక దీర్చుమనేరు ।
పసలేని పనులకు బడల నే నోపను ॥పర॥ 2

నుడుగుట దప్పినా నోముఫల మిచ్చినట్లు ।
కడఁగి వేఁడుకొన్నాఁ గా నిమ్మనరు లోకులు ।
తడవేరు తగిలేరు తామె శ్రీవెంకటేశ ।
బుడిబుడి సంగాతాలఁ బొరల నే నోపను ॥పర॥ 3

అన్న. అధ్యా. 232 తేకు.

అన్నమాచార్య పురందరదాసులు

కర్ణాటభాషలో వేలకొలఁది సంకీర్తనముల రచించి మహానుభావుఁ డని ప్రఖ్యాతి గాంచిన శ్రీపురందరదాసుఁ డన్నమాచార్యుని దర్శింపవచ్చి యతని సంకీర్తనములు విని తనిసి నీవు శ్రీపాండురంగ విట్ఠలుని యవతారమవే యని సన్నుతించెనట. (చూ. 44, పుట.) పురందరదాసుల వారు శ్రీవ్యాస తీర్థులవారి శిష్యు లని ప్రతీతి. వ్యాసతీర్థులవారు సాళ్వనరసింగరాయనికాలమునఁ గూడఁ గలరు. శ్రీకృష్ణరాయలకు వారు గురువులు. వయసున చిన్నవారయినను వ్యాసతీర్థులను సన్యాసాశ్రమ స్వీకారముచే గురువర్యులనుగాఁ బురందరదాసులవారు పూజించియుందురు. అన్నమాచార్యుని వార్ధకమునఁ బురందర దాసులవారు చాలఁజిన్నవారై దర్శించియుందురు. పురందరదాసుల వారన్నమార్యుల సంకీర్తనముల ననుకరించి సంకీర్తనముల రచించిరి. మచ్చున కొక్కటి:-

మాళవిరాగం

శరణుశరణు సురేంద్ర సన్నుత శరణు శ్రీసతివల్లభా ।
శరణు రాక్షసగర్వసంహార శరణు వెంకటనాయకా ॥పల్లవి॥

కమలధరుఁడును కమలపుత్రుఁడు కమలశత్రుఁడు పుత్రుఁడు।
క్రమముతో మీకొలువు కిప్పుడు కాచినా రెచ్చరికయా ॥శర॥

అనిమిషేంద్రులు మునులు దిక్పతు లమర కిన్నర సిద్ధులు ।
ఘనతతో రంభాదికాంతలు కాచినా రెచ్చరికయా ॥శర॥

ఎన్నఁగల ప్రహ్లాదముఖ్యులు నిన్నుఁ గొలువఁగ వచ్చిరీ ।
విన్నపము వినవయ్య తిరుపతి వెంకటాచలనాయకా ॥శర॥

భజనపద్ధతిలో అన్నమార్యునిదిగా నాఁటనుండి నేఁటిదాఁక సాగుచున్న యీపై సంకీర్తమును జదివి పురందరదాసుగారి యీక్రింది సంకీర్తనమును గూడఁ జదువుఁడు.

మాళవి రాగం

శరణు శరణు సురేంద్ర వందిత శరణు శ్రీపతిసేవిత ।
శరణు పార్వతితనయ మారుతి శరణు సిద్ధివినాయక ॥పల్లవి॥

నిటలనేత్రన దేవిసుతనె నాగభూషణప్రియనె ।
తటిల్లతాంకిత కోమలాంగనె కర్ణకుండల ధారనె ॥శర॥

బటువుముత్తిన పదకహారనె బాహుహస్తచతుష్కనె ।
ఇట్టితొడగియు హేమకంకణ పాశ అంకుశ ధారనె ॥శర॥

కుక్షియొళు మహాలంబోదరనె ఇక్షుచాప గెలిదనె ।
పక్షివాహన నాద పురందరవిట్ఠలన నిజదాసనె ॥శర॥

అన్నమాచార్యులవారి సంకీర్తనచ్ఛాయనే పురందరదాసులవారి కీర్తన మున్నది.

సంకీర్తనసంఖ్య

అన్నమాచార్యుఁడు యోగవైరాగ్య శృంగార మార్గములలో ముప్పది రెండువేల సంకీర్తనములఁ జెప్పె నని కలదు. (చూ. 45 పుట.) అతఁడు తనపదునాఱేండ్లవయసున నుపక్రమించి దివ్యధామ మందుదాఁక

దినమున కొక సంకీర్తనము చొప్పున సంకీర్తనములు రచించిన ట్లున్నది.[1] అట్లు లెక్కింపగా నించుమించుగా నిర్వదిమూఁడువేల సంకీర్తనములు లెక్కకు వచ్చును. ఇందు ముప్పదిరెండువేల సంకీర్తనములు రచించిన ట్లున్నది. "పరమతంత్రమ్ములిర్వదిరెండువేలు" అనియుండ వలెనో. కానిచో ఆరాగిరేకు మీఁదివాక్యమునకుఁ బ్రతిదినము నొక్కదానికిఁ దక్కువ కానీక సంకీర్తనములు రచించుచుండె నని యర్థము చెప్పికొన వలెనో రెండవ తీరనుకొందుమేని ముప్పది రెండువేల సంకీర్తనములు రచించె ననుట సంగతమే. రచించిన యా సంకీర్తనములెల్ల రాగిరేకుల కెక్కనే లేదో? ఎక్కినను నిప్పుడు మనకు దొరకలేదో? తిరుపతి దేవస్థానమునఁ గాక అహోబలమునకుఁ గొన్ని రేకులు చేరియున్నట్లు తెలియుచున్నది గదా. ఇంక నెన్ని యెప్పుడెక్కడికిఁజేరినవో? క్రీ 1560 ప్రాంతములదాఁక సంకీర్తనములను రాగిమీఁదఁ జెక్కించుట జరగిన ట్లున్నది. విద్యానగర విప్లవముమూలమున దక్కిన వానిఁ జెక్కించుట సాగక తాళపత్రముల మీఁదనే యుంపఁగా కాలవశమున నవియుఁ జెడియుండును. 1560 క్రీ. పూర్వమే కొన్నిసంకీర్తనములు తంజావూరికిఁ జేరియుండును. అక్కడఁ గలసంకీర్తనము లన్నియుఁ దిరుపతి రాగితేకులమీఁద నున్నవో లేవో? శేషాచార్యులవారి తాళపత్రప్రతిలోని సంకీర్తనములు గూడ నన్నియు

రాగితేకులమీఁది కెక్కినవో లేవో? పెదతిరుమలాచార్యుఁడుగూడ దినమున కొకసంకీర్తనము చొప్పునఁ దండ్రియానతిని రచించెను. అవి కొన్నివే లుండవలెనుగదా ! కానరావు.

ద్విపదరామాయణము

అన్నమాచార్యుఁడు ద్విపదముగా నవముగా రామాయణమును గూడ రచించెనట. ద్విపదరచన మంతకుముం దింకొకటి కల దని సూచించుటకు నవముగా ననుట. ఈతని రామాయణరచనము నేఁడు గానరాదు కాని రామాయణకథాప్రసక్తములు సంకీర్తనము లనేకము

1. (చూ) అన్నమాచార్యుల శృంగార సంకీర్తనముల మొదటి తేకు. అధ్యాత్మ సంకీర్తనముల మొదటి తేకు.

లున్నవి. రాగిరేకులమీఁద నన్నమాచార్యుల సంకీర్తనములను శృంగార మంజరిని మాత్రమే తత్పుత్రుఁడు పెదతిరుమలాచార్యుఁడు చెక్కించెను గాఁబోలును.[1]

వేంకటాచలమాహాత్మ్యము

సంస్కృతభాషలో శ్రీవేంకటాచలమాహాత్మ్యము నన్నమాచార్యుఁడు రచించెను. (చూ. 46 పుట) వరాహపురాణాదులలోనిదిగా సంఘటిత మయి పదునేడు పదునెనిమిది శతాబ్దముల పిదప తెల్గు పరివర్తనము పడసి ప్రాచీనతాళ పత్త్రప్రతులు గలిగి యిప్పుడు నాగరాంధ్రాక్షరములలో ముద్రితమై వ్యాప్తిగాంచియున్న వేంకటాచలమాహాత్మ్యము నాఁడు తాళ్ళపాక యన్నమాచార్యుఁడు రచించినది యయినను గావచ్చును. అష్టాదశపురాణములలోఁ జేరినవిగాఁ గానవచ్చు స్థలమాహాత్మ్యముల నన్నింటిని సమకూర్చి గ్రంథసంఖ్యను గణించినచో నష్టాదశపురాణము లకుఁ బ్రాచీనులే పరిగణించిన గ్రంథసంఖ్యకంటె నీస్థల మాహాత్మ్యముల గ్రంథసంఖ్య చాల మీఱిపోఁగలదు. వ్రాఁతప్రతులు గలిగి పురాణక్రమ నిర్వచనమునఁ జెప్పఁబడిన యానుపూర్విగలిగి యనేక స్థలములం

---

1. తిరుపతి దేవస్థానమునగల రాగిరేకులలో నన్నమాచార్యుల రచనము లనుకొనఁదగినవి యించుమించుగా రెండువే లుండును. అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనముల తొలిరేకున నామాంకముగలిగి ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు, ఇత్యాది క్రమసంఖ్యాంకములతో రేకుల యద్దము నిడుపుల సమపరిమాణముతో నున్న రేకుల సంఖ్యను ఇంచుమించుగా రేకున కాఱు పాటల చొప్పుననున్న పాటలసంఖ్యను, ఒరిగణించి యీ మొత్తము గుర్తింపఁగల్గితిమి. అట్లె తొలిరేకుపై పెదతిరుమలాచార్యుల నామాంకముతో 1, 2, 3, సంఖ్యాక్రమముగల రేకులను వానియద్దము నిడువుకొల్తల పృథక్త్వమును గమనించి పెదతిరుమలాచార్యుల సంకీర్తనముల సంఖ్యను, చినతిరుమలాచార్యుల సంకీర్తనముల సంఖ్యను గుర్తింపఁగల్గితిమి.

కాని, యన్నమాచార్యులరేకులని కొల్తలపరిమాణము, సంఖ్యానుపూర్వియుగల రేకులలోఁగూడఁ గొన్ని యన్నమాచార్యప్రవనక్తములు తత్పుత్రుఁడో పౌత్రుఁడో రచించినవికూడఁ గలసెఁగాఁ బోలునని కొన్ని సంకీర్తనములలోని విషయములఁబట్టి సందేహింప నవకాశముకలిగినది.

దుపలభ్యమానము లగుటచే ముద్రితముల యినయష్టాదశ పురాణము లలో నాయాస్థలపురాణములు నూటికిఁ దొంబది తొమ్మిదివంతులు గానవచ్చుటే లేదు. పురాణపుముద్రాపకులు కొన్నిస్థలపురాణములను నేఁటిపురాణ ముద్రణములందుఁ జేర్చుటయు జరగకపోలేదు. అది యొక మహత్తరచర్చ. అధ్యాయ సంఖ్యలు, పురాణముల పేళ్ళుఉన్నను నేటిస్థల పురాణము లెల్ల నాయాపురాణములలో దొలుత రచితములు గా వనుట ప్రఖ్యాతసత్యార్థము. ఇంచుమించుగా నిట్టిస్థలమాహాత్మ్యములు పదుమూఁడు పదునాల్గు శతాబ్దములనుండి నిన్నటినేఁటి దాఁకగూడ నుప్పతిల్లుచునే యున్నవి. కాన అన్నమా చార్యుఁడు రచించినాఁ డన్న వేంకటాచలమాహాత్మ్య మిప్పుడు ప్రఖ్యాతముగానున్న వేంకటాచల మాహాత్మ్యము కావచ్చుననుట విద్ధారపడవలసిన విషయముకాదు. ఆతఁ డేదోసంస్కృతము ననుసరించి తెల్గున స్థలమాహాత్మ్యము రచించెననఁగాదు. "దివ్యభాష। నా వేంకటాద్రిమాహాత్మ్య మంతయును। రచించె" నని కలదు. జియ్యర్ రామాను జయ్యంగా రనువారు క్రీ. 1491 నాఁడు (అప్పటి కన్నమాచార్యుఁ డఱువది యేడేండ్లవయసువాఁడు) తాను విన్నపముచేసిన తిరువేంకటాచల మాహాత్మ్యమునకు శ్రీ స్వామివారు స్వీకారము చిత్తగించి ఆలకింప నను్గ్రహించునట్లు చేయుటకును, గొన్ని యుత్సవములు జరుపుటకును ఉభయముగాఁ గొంత ద్రవ్య మొసఁగి స్థానాధిపతులచే శిలాశాసనము చెక్కించుకొన్నారు.[1] ఆ రామానుజ జియంగారు కవీశ్వరుఁడయిన యన్నమాచార్యునిచే వేంకటాద్రి మాహాత్మ్యమును రచింపించి తనసమర్పణముగా స్వామిసన్నిధిని విన్నపింపఁ గోరియుండవచ్చును. పెదతిరుమలాచార్యుఁడు స్వామిసన్నిధిని వేంకటాచల మాహాత్మ్యమును బఠించుటకుఁగాను అనంతాచార్యు లనువారికిఁగొంత జీవిక యేర్పఱిచెనట. అది పితృదేవరచితమన్న యభిమానముచేఁ జేసిన దయినఁ గానవచ్చును.

1. చూ. తిరుపతి శిలాశాసనముల వాల్యుం ॥ నెం 95 శాసనము.

అంతకుఁబూర్వమే యాస్థలమాహాత్మ్య సముచ్చయము కల దని నిరూపింపఁగల సాధనములు గానరా నంతవఱకు నిది యన్నమాచార్య రచితమని తలఁచుట యసంగతముగాదు. ఇప్పుడున్న పురాణములలోని వేంకటాచలమాహాత్మ్య భాగములు వేర్వేఱు రచనము లనుకొన్నచో నందుఁగొన్ని యయినను నీతని రచనములు గావచ్చును.

వరాహబ్రహ్మాండములలో వేంకటేశ్వర విషయ మున్న ట్టీక్రింది సంకీర్తనమున నన్నమాచార్యుఁడో పెదతిరుమలాచార్యుఁడో చెప్పినాఁడు.

బౌళి

శ్రీవేంకటేశుఁడు శ్రీపతియు నితఁడె।
పావనపు వైకుంఠపతియును నితఁడె ॥పల్లవి॥

భాగవతములోఁ జెప్పె బలరాము తీర్థయాత్ర ।
నాగమోక్తమైన దైవత మాతం డితఁడె ।
బాగుగా బ్రహ్మాండ పురాణపద్ధతియాతఁ డితఁడె ।
యోగమై వామనపురాణోక్తదైవ మీతఁడె ॥శ్రీవేంక॥ 1

వెలయ సప్తఋషులు వెదకి ప్రదక్షణము ।
లలరఁ జేసినదేవుఁ డాతఁ డితఁడె ।
నెలవై కొనేటిపొంత నిత్యముఁ గూమారస్వామి ।
కలిమిఁ దపము సేసి కన్న దేవుఁ డితండి ॥శ్రీవేంక॥ 2

యెక్కువై బ్రహ్మాదులు నెప్పుడు నింద్రాదులు ।
తక్కకు కొలిచియున్న తత్వ మీతఁడె ।
చక్క నారాదాదుల సంకీర్తనకుఁ జొక్కి :
నిక్కిన శ్రీవేంకటాద్రి నిలయుఁడు నితఁడె ॥శ్రీవేంక॥ 3

అన్న, అధ్యా. 87 ఱేకు

నేఁటి వేంకటాచలమాహాత్మ్యకథలు సంకీర్తనములలో నంతగాఁ గానరాకున్నవి. కొన్ని స్థానికదేశిగాథ లున్నవి. (చూ. 25 పీఠక పుట.)

ఇతరగ్రంథములు

అన్నమాచార్యుఁడు పంద్రెండు శతకములు రచించెనట. సకల భాషలందును ప్రతిలేని నానాప్రబంధములు రచించెనట.

అన్నమాచార్యుని వేంకటేశ్వరశతక మొకటి నేను ప్రకటించిన ప్రబంధ రత్నావళిలో నుదాహృతమయినది. దేవస్థానపు రాగిరేకులలోఁ గానరాదు. అలమేల్మంగాంబమీఁద నీతఁడురచించిన శతక మిదే (చూ.పీఠిక 16పు.). మఱి మిగిలిన పదిశతకములు నేయేవేల్పులమీఁద రచితము లయ్యోనో, వాని పేళ్ళేమో తెలియరాదు. ఇవిగాక యన్నమాచార్యుఁడు సంస్కృతమున సంకీర్తనలక్షణము రచించినట్టును దానికిఁ దనతండ్రి పెదతిరుమలా చార్యుఁడు వ్యాఖ్య చెప్పినట్లును వాని ననుసరించి తాను తెలుఁగు రచన చేసినట్లును జెప్పుకొన్నాడు. ఆ సంస్కృత సంకీర్తన లక్షణమును గానరాదు.

అన్నమాచార్య విగ్రహము

సంకీర్తనభండార మనీ తాళ్ళపాకవారి యర అనీ, పేర్కొనఁబడు చుండుకొట్టు సరిగా భాష్యకారుల సన్నిధికిఁ బ్రక్కగా నున్నది. స్వామిదర్శనము చేయువారు బంగారువాఁకిటికడ నిలిచి ముందుచూచిన స్వామిదివ్యవిగ్రహమును గుడిచేతి ప్రక్కకేసి చూచిన భాష్యకారుల విగ్రహమును గానఁగల్గుదురు. భాష్యకారులతోపాటు దర్శనీయులుగా నన్నమాచార్యుల విగ్రహము సంకీర్తనభండారము ద్వారమునెడమప్రక్క నున్నది. ఆద్వారమునకుఁ గుడిప్రక్కను పెదతిరుమలాచార్యుల విగ్రహమును గాననగును. బంగారువాకిలిదగ్గఱనుండి ఒకకంట స్వామిని ఇంకొకకంట భాష్యకారులను (చిదంబరమున కనకసభాపతిని, వరదరాజులను దర్శించునట్లే) అన్నమాచార్యుని తత్పుత్రునిగూడ దర్శింవనగును. సరిగా నీయర్థమును నిరూపించునదిగాఁ జినతిరుమలాచార్యుఁడుగాఁబోలును రచించిన సంకీర్తనము లున్నవి.

అతిముఱిఁ జూడఁబోతే నజ్ఞాని నేను ।
మఱఁగు సొచ్చితి మీకు మహిలో నారాయణా ॥పల్లవి॥

నిన్ను ధాన్యముచేసీ నిచ్చఁ దాళ్ళపాక ।
అన్నమయ్యఁగా రెదుట నదిగో వయ్యా
పన్ని యాతనినే చూచి పాతకులమైన మమ్ము ।
మన్నించవయ్యా వో మధుసూదనా ॥అతీ॥ 1

సంకీర్తనలు చేసీ సారెఁ దాళ్ళపాక అన్నమయ్య ।
అంకెల నీ సన్నిధినే అదిగోనయ్యా ।
అంకించి నేవారివాఁడ నని దుష్టుండ నైనా నా ।
సంకె దీఱఁ గావవయ్య సర్వేశ్వరా ! ॥అతీ॥ 2

పాదాలం దున్నాఁడు తాళ్ళపాక అన్నమయ్య మీకు ।
ఆదరాన ముక్తుండై అదిగో వయ్యా ।
ఈ దెస శ్రీవెంకటేశ యీసంబంధాననే నన్ను ।
నీదయ వెట్టి రక్షించు నెమ్మది భూరమణా ! ॥అతీ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 223తేకు

దేసాళం

ఈతఁడే ముక్తిదోవ యీతండే మా యాచార్యుఁ ।
డీతఁడు గలుగఁబట్టి యిందరు బదికిరి ॥పల్లవి॥

అదివో తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు ।
యిదె వీఁడె శ్రీవెంకటేశునెదుట ।
వెదవెట్టి లోకములో వేదము లన్నియు మంచి ।
పదములు సేసి పాడి పావనము సేసెను ॥ఈతడే॥ 1

అలరుచుఁ దాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు ।
నిలిచి శ్రీవెంకటనిధియె తానై ।
కలిదోషములు వాప ఘనపురాణమ లెల్ల ।
పలుకుల నించి నించి పాడినాఁడు హరిని ॥ఈతఁడే॥2

అంగవించెం దాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు ।
బంగారు శ్రీవెంకటేశు పాదములందు ।

రంగుపీఱ శ్రీవెంకటరమణుని నలమేలు ।
మంగను యిద్దఱిం బాడి మమ్ముఁ గరుణించెను ॥ఈతఁడే॥3
అన్న. అధ్యా. 232 ఱేకు.

శ్రీరాగము

హరియవతార మీతఁడు అన్నమయ్య ।
అరయ మాగురం డితం డన్నమయ్య ॥పల్లవి॥

వైకుంఠనాథునినద్ద వండిఁబాడుచున్నవాఁడు ।
ఆకరమై తాళ్ళపాక అన్నమయ్య ।
ఆకసపువిష్ణు పాదమందు నిత్యమై వున్నవాఁడు ।
ఆకడీకడఁ దాళ్ళపాక అన్నమయ్య ॥హరి॥ 1

క్షీరాబ్ధిశాయి నిట్టె సేవింపుచునున్న వాఁడు ।
ఆరితేరి తాళ్ళపాక అన్నమయ్య ।
ధీరుఁడై సూర్యమండల తేజమువద్ద నున్నవాఁడు ।
ఆరీతులఁ దాళ్ళపాక అన్నమయ్య ॥హరి॥ 2

యీవలసంసారలీల నిందిరేశుతో నున్నవాఁడు ।
ఆవటించి తాళ్ళపాక అన్నమయ్య ।
భావింప శ్రీవేంకటేశు పాదములందె వున్నవాఁడు ।
హావభావమై తాళ్ళపాక అన్నమయ్య ॥హరి॥ 3
అన్న. అధ్యా. 117 ఱేకు.

భాష్యకారులకుఁబోలె నన్నమాచార్యులకును విగ్రహమును వెలయించి తాళ్ళపాక యరలో ప్రతిష్ఠయే జరుపవచ్చునుగాని యానాఁ డన్న మాచార్యునినట్లు పూజించుటకు స్థానపతుల సమ్మతి దొరకవలెను. ఆయరగోడమీఁదవారివిగ్రహము చెక్కించుటకే దొరకెనేమో. అన్నమాచార్యునివలె గొప్ప విద్వాంసుఁడు సంకీర్తనాదికర్త మహాభక్తుఁడు స్వామి కగ్రహారము లనేకములు సమర్పించినవాఁడు పెదతిరుమలాచార్యునిమూర్తికూడ నుండవలసినదయ్యెను. పినతిరుమలాచార్యుఁడీ కొఱఁత తీరుటకు మంగాపురమున గుడి కట్టించి మఱొక వెంకటేశ్వరస్వామినే

వెలయించి ప్రతిష్ఠించి యక్కడ నాళ్వార్లతో భాష్యకార్లతో దేశికులతోసహ అన్నమాచార్యుని విగ్రహమునుగూడఁ బ్రతిష్ఠించి పూజాపురస్కారములు కల్పించెను. తాళ్ళపాక యరద్వారమున కిరుప్రక్కలనున్న విగ్రహములలో నొకటి ముదివయసుది ఇంకొకటి లేవయసుది గానున్నది. అన్నమాచార్య చరిత్ర (చూ.35 పుట)లో నున్న వర్ణనమున కనుగుణముగానే యిక్కడ రూపకల్పన మున్నది.

సంగీతరచన

ద్రవిడకర్ణాటాంధ్రభాషలలో కెల్లఁ బ్రాచీనములయిన సంకీర్తనము లన్నమాచార్యునివే. సంకీర్తన శాస్త్రమును గల్పించినవాఁడు నన్నమాచార్యుఁడే. కనుకనే యాతనికిఁ బదకవితాపితామహుఁ డని, సంకీర్తనాచార్యుఁ డని హరికీర్తనాచార్యుఁ డని బిరుదులుగలిగెను. కన్నడమునఁ బురందరదాసులవారును ప్రాకృతమున వెంకటమఖియు నీయనకుఁ దర్వాతనే సంకీర్తనములు గీతములను రచించిరి. ప్రాఁతవగు కృష్ణాచార్యునిసంకీర్తనములు తాళగంధివచనములేకాని పల్లవి చరణములు గల పదకవితా రచనలుకావు. అట్టి తాళగంధివచనరచనలను పెదతిరుమలాచార్యుఁడుగూడ వైరాగ్యవచనమాలికాగీతము లని పేర్వెట్టి రచించినాఁడు. అవి వెంకటేశ్వరవచనములని వెంకటేశ్వరవిన్నపము లని మద్రాసు తంజావూరి లైబ్రరీలలో నుండగా నేను గుర్తించి ప్రకటించితిని.

జాజఱలు, చందమామలు, కోవెల, చిలుక, తుమ్మెదపదములు, లాలి సువ్వి గొబ్బి ఉయ్యాల లాల జోల జోజో జేజే జయజయ విజయీభవ శోభన మంగళ వైభోగములు, మేలుకొలుపులు, నలుఁగులు, దంపుళ్ళు కొట్నాలు, కూగూగులు, గుజ్జెనగూళ్ళు, చందమామ గుటకలు, నివాళులు ఆరతులు, మంగళారతులు, జయమంగళాలు, అల్లోనేరేళ్లు, చాఁగుబళాలు, బళాబళాలు, సాసముఖాలు, అవధానములు, తందానలు, వెన్నెలలు, చిత్తమా, మనసా, బుద్ధి (సంబోధనలు) మొదలగు మధురకవితారచనావిశేషము లీసంకీర్తనములలోఁజాలఁగలవు. అన్నమాచార్యుఁడు సంకీర్తనలక్షణమున వీనిలోఁ గొన్నింటిని బేర్కొనుటచే నంతకుఁబూర్వముననుండియు నివి వాడుకలో వచ్చుచున్నవే

యనవలెను. తుమ్మెదపదములు, ప్రభాతపదములు, పర్వతపదములు, ఆనందపదములు, శంకరపదములు, నివాళిపదములు, వాలేశుపదములు, గొబ్బిపదములు, వెన్నెలపదములు, సెజ్జవర్ణన గణవర్ణనపదములు, పాల్కురికిసోమనాథుఁడు తనగ్రంథములలోఁ బేర్కొన్నాఁడుగాని యవి యిప్పుడు గానరావు. అవి యేవో పాడిపాడిగా వెలసినలఘురచనలయి యుండునుగాని ప్రఖ్యాతకవు లానుపూర్వితో రచించినవిగావేమో! త్యాగ రాయలకృతులకుఁ బూర్వ మాంధ్రగాయకు లాలాపించుచుండిన గేయములేవి? యని పరిశీలింపఁగాఁ జాలినంత సమాధానము దొరకకున్నది. నేఁటిగాయకు లందఱును ద్యాగరాయాదులను నూఱేండ్ల క్రిందటి వారినే యెఱుఁగుదురు. సింగభూపాలుఁడు పెదకోమటివేమారెడ్డి ప్రౌఢదేవరాయఁడు (సంగీతరత్నాకరః అనఁబడినాఁడు) సంగీతగ్రంథకర్తలు అన్నమాచార్యుని కించుకపూర్వులు. బయకారరామామాత్యుఁడు, కృష్ణరాయఁడు అచ్యుతరాయఁడు తిరుమలరాయఁడు, సంగీతగ్రంథములకుఁ గర్తలు, కారయితలును. వెంకటగిరి కాళహస్తి కార్వేటినగరము నూజివీడు చల్లపల్లి ముక్త్యాల పిఠాపురము పెద్దాపురము విజయనగరము గద్వాల వనపర్తి ఆత్మకూరు మొదలగు రాజాస్థానములు సంగీత వినోదము లేనివి గావు. దక్షిణాంధ్రరచనలలో తంజాపుర్యాదులలో వెలసినగేయరచనలు సురక్షితములుగా నున్నవిగాని తెలుఁగుదేశపురచనలు పసిగా దొరకుట లేదేల? కృష్ణరాయలమీఁదిగేయరచన లైనఁ గానరావే. ఆనుపూర్వితో క్షేత్రయపదములు ఏగంటిచిలుకపాటిపదములు రామదాసుకీర్తనలు ముత్తేవివారికీర్తనలు తాడంకివారికీర్తనలు నల్లబాటివారికీర్తనలు సారంగపాణిపదములు గుత్తెనదీవిరామాయణకీర్తనలు అధ్యాత్మ రామాయణకీర్తనలు శోభనాద్రీశ్వరసంకీర్తనలు నని కొన్నిగలవు గాని యవియెల్ల నంతప్రాచీనములు గావు. మద్రాసుప్రాచ్యలిఖితపుస్తకశాలలోఁ గొన్ని పాడి పాడి గేయరచన లున్నవిగాని యందుఁ గొన్ని ప్రాచీనతరము లయినను గావచ్చునుగాని యవి యానుపూర్వితో కర్తృనామాంకముతో లేవు. యక్షగానములు గొన్ని వానిలోనిగేయరచనలు గొన్ని కలవుగాని మొదటి కాయక్షగానములే యంతప్రాచీనములు గావు. తెలుఁగునఁ

దొలుత శ్రీనాథుఁడే యక్షగానములఁ బేర్కొన్నవాఁడు. దాక్షారామమున సంగీత నాట్య విద్యా వినోదములు జరుగుట నాతఁడు వర్ణించినాఁడుగాని యానాఁటిగేయము లేవొ సరిగాఁ దెలియరావు. చాళుక్యరాజుల గ్రంథములలో (అభిలషితార్థచింతామణి, సంగీతచూడామణి) సంగీతవిషయములు చాలఁ గలవుగాని వానిలో వర్ణితము లయిన సంగీతప్రబంధము లంతముఖ్యమయినవి గావు. ఏలలు ధవళములు చర్చరులు ఏకతాళులు శరభలీలలు చిందులు మొదలయినవేవో కొన్ని మాత్రమే చిన్న చిన్ని రచన లందుఁ జెప్పఁబడినవి. అందు గొన్ని నేఁడును వాడుకలో నున్నవి. వానిని గూర్చి యభిలషితార్థచింతామణి సంగీతచూడా మణులలోని ముక్కలు కొన్ని:-

"కథాసు షట్పదీ యోజ్యా వివాహే ధవళ స్తథా
ఉత్సవే మంగళో గేయ శ్చర్యా యోగిజనై స్తథా"

"పదేపదే భవే ద్రాగః తాళ శ్చాన్యః పదేపదే
పదాన్తే స్వరతాళాభ్యాం గేయ శ్శరభలీలకః"

"షోడశమాత్రాః పాదేపాదే యత్రభవన్తి నిర స్తవివాదే।
పద్ధళికా జగణేనవియుక్తా చరమగురు స్సా సద్భిరిహోక్తా"

"రాగో హిందోళక స్తాళః చర్చరీ బహవోంఘ్రయః
యస్యాం షోడశమాత్రాస్సు ర్ద్వౌ ద్వౌచ ప్రాససంయుతౌ
సా వసంతోత్సవే గేయా చర్చరీ ప్రాకృతైఃపదైః"

"పద మన్త్యంసమాదాయ యమకస్థితిభూషితః
అవృత్యాగీయతే యస్తు చక్రవాళ స్స ఉచ్యతే
గద్యేవా పద్యబంధేవా పుణ్యనామాంతశోభితః
నామాంతే స్వరసంయుక్తో గీయతే చక్రవాళకః"

లక్ష్యమ్

శశాంకశకలం కలంకికుముదం ముదం నవహతే హతే హిమకరే
కరే తదసమం సమంవివసితం సితంవిజయతే యతే తవయశః.

"నిరంతర మనుప్రాసో యతి ర్యత్ర పదేపదే
క్రియతే గీతతత్త్వజ్ఞైః సా స్మృతా త్వేకతాళికా"

"ధవళాది పదైః పాదై రాశీర్వాదసమన్వితైః
ఛందసా యేనకేనాపి కర్తవ్యో ధవళాభిధః"

పై గ్రంథములలో లక్ష్యములు గొన్ని కర్ణాటభాషలో నున్నవి. చాళుక్యులు కర్ణాటకు లగుటచేతను రాజులగుటచేతను తొలుత సంగీత సంప్రదాయ మధికముగాఁ గన్నడమున బెంపొందించియుందురు. మొదటి కీగానమునకే కర్ణాటగాన మని పేరయ్యెను. సంగీతశాస్త్రమున స్వరపద్ధతికి ధాతు వని సాహిత్యపద్ధతికి మాతు వనిపేరు. శరీరమున సప్తధాతువు లుండుటఁ బట్టి తత్సాదృశ్యమున సప్తస్వరములకు ధాతుసంజ్ఞ కుదిరెను. 'మాతు' కర్ణాటభాషాపద మనుకొందును. మాతు=మాట ఈ శాస్త్రము తొలుత కర్ణాటమున వెలయుటచే సాహిత్యమునకు 'మాతు' అన్నకర్ణాటపదము గొనుటయ్యెను గాఁబోలును.

పై లక్షణ శ్లోకములలో నున్న చర్చరియే జాజఱ యయినది. అన్నమాచార్యసంకీర్తనములలోని జాజఱపాట లన్నియు గోవాళ్ళ వసంతోత్సవములోఁ బాడునవిగా నున్నవి.
ఒకటి:-

ముఖారి

చాలుఁ జాలు నీజాజఱ, నన్ను
జాలిఁ బఱచె నీజాజఱ ॥పల్లవి॥

వలపువేదనల వాడేను యీ।
తలనొప్పులచే తలఁకేను।
పులకలమేనితో పొరలేను కడు।
జలిగొని చల్లకు జాజర ॥చాలు॥ 1

వొల్లని నినుఁ గని వుడికేను నీ
చిల్లరచేఁతలఁ జిమిడేను।
కల్లగందవొడిఁ గాఁగేను పైఁ।
జల్లకు చల్లకు జాజఱ ॥చాలు॥ 2

తివిరి వెంకటాధిప నేను నీ ।
కపుఁగిటి కబ్బితి గదనేఁడు ।
రవరవ చెమటఁ గరఁగి నేడూ యిదె ।
చవులాయెను నీజాజఱ ॥చాలు॥ 3

అన్న, శృంగా. 87 ఱేకు.

నాచనసోమనగూడ వసంతవిలాసమున జాజఱ నిట్లు వర్ణించినాఁడు:
"వీణాగానము వెన్నెలతేట । రాణమీఱఁగా రమణులపాట ।
ప్రాణమైనపిన్నబ్రాహ్మణువీట । జాణలుమెత్తురు జాజఱపాట"॥

ఇంతకుఁ జెప్పవచ్చిన దేమనఁగా విద్యానగరవినాశముపిదప అంధ్ర దేశమున సంగీత మన్నఁ గొంత యశ్రద్ధ పెరిగినదనుట. అదికారణముగాఁ బ్రాచీనగేయరచన లెన్నో అంతరించి పోయినవి. దాగియున్నను రాగిరేకుల మీఁది కెక్కియుండుటచే నేఁటి కయినను దాళ్ళపాక సంకీర్తనములు పైకి రాఁగల్గినవి.

అన్నమయ సంతానము

నరసింహకవి

అన్నమాచార్యుని ప్రథమభార్యయగు తిరుమలమ్మకు నరసింగన్న, నరసయ్య, నరసింహాచార్యుఁడు అని పేర్కొనఁబడువాఁడు చాలా గొప్పకవీశ్వరుఁడు కొడు కుండెను. నిరుపమాన సుకవితా నిర్వాహకుఁడయిన తెనాలి రామకృష్ణకవి తనసమీపకాలమువా రగు తాళ్ళపాక కవుల నిట్లు సన్నుతించెను.

క॥ చిన్నన్న ద్విపద కెఱఁగును
పన్నుగఁ బెదతిరుమలయ్య పదమున కెఱఁగున్ ।
మిన్నంది మొరసె నరసిం
గన్న కవిత్వంబు పద్యగద్యశ్రేణిన్ ।[1] 1

1. రామకృష్ణునికిఁ జిన్నన్నకు. నూ ఱేండ్లతర్వాత నప్పకవీయమున నీపద్య ముదాహృత మయినది.

ఈ పద్యమునఁ దనతో క్రీ 1560 దాఁక వర్తిల్లినవాఁడగు చిన్నన్నను, అతని తండ్రియు క్రీ 1453 దాఁక వర్తిల్లినవాఁడునగు పెదతిరుమలాచార్యుని, అతని యన్నయగు నరసింగన్నను మెచ్చినాఁడు.

ద్విపదమునకుఁ జిన్నన్న వ్రాలును. పదములకుఁ బెదతిరుమలయ్య వ్రాలును. పద్య గద్య (ని) శ్రేణిని నరసింగన్న మిన్నందిమ్రోఁగును! అని దీనియర్థ మనుకొందును. నరసింగన్న యిం దధికముగాఁ బ్రస్తుతుఁడయ్యెను. కాని యాతఁడు రచించినగ్రంథము లేవో తెలియరావు. 'పాడఁజెప్పఁగ వర్ణపద్ధతినీడు। జోడు లేఁ డన సభఁజొచ్చి వాదించి। పరగినధీశాలి ప్రతివాది దైత్య నరసింహుఁ డనఁగల్గె నరసింహగురుఁడు,' అని చిన్నన్నయష్టమహిషీకళ్యాణమున నాతని స్తుతించెను. ఆతని కుటుంబవృద్ధినిగూడ వివరించెను. చిన్నన్న పేర్కొనుటేకాని దేవస్థానశాసనములోఁగాని, తాళ్ళపాక వారి యిండ్లలోఁగాని, లోకమునఁగాని యాతని విషయ మేదియు గానరాకున్నది. చిన్నన్నయే క్రీ 1546 కొండవీటిసీమలోని చెందలూరు మల్లవర గ్రామములను స్వామికైంకర్యములకై సమర్పించుచు నందు

మాఘశుద్ధచతుర్థీతిథిని తనపెదతండ్రిగారయిన నరసయ్యంగారి ప్రత్యాబ్దికదినమున నర్చనావిశేషముల నిర్వహణముకూడఁ జేర్చినాఁడు.[1] ఇది క్రీ 1546 నాఁటికి నరసింగన్న దివ్యధామముఁబడయుటను జిన్నన్న కాతనిపై గౌరవమును దెలుపుచున్నది.

శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు కవిచరిత్రమున కవిర్ణరసాయన కర్త కృష్ణదేవరాయలనాఁటి వాఁడని కృష్ణరాయని "ఆందోళికల యందు నంతరచరులౌట సవికృతాకృతుల పిశాచకజనులు....ప్రభుదురాత్ముల నెవ్వాఁడు ప్రస్తుతించు" నని గర్హించె నని, వ్రాసినారు వృద్ధానుశ్రుతినిబట్టి వ్రాసినయీవ్రాఁత విశ్వాస్యమే యనుకొందును. కవికర్ణరసాయనకర్త నరసింగన్న తాళ్ళపాకసింగన్న కాఁగూడు ననుకొందును.

1. తిరుపతి శాసనములు 5 వ్యాల్యుం. 184 పుట. చూ.

లక్షణగ్రంథములందు సుంకసాలనరసింగన్న అని కలదు. సంకుసాల అని లోకమువాడుక.
"సుంకేసుల" అని గ్రామములు రాయలసీమలో నున్నవి.

క॥ ఇంకా నవ్వే వచ్చే
సుంకేసుల మ్రానిక్రింది సుద్దులు దలఁపన్
లంకించుకొన్న రాజవు
వెంకటగిరివాస ! విబుధవినుతవిలాసా !

క॥ టెంకాయ చిప్పలోపల
వంకాయా పెసరపప్పు పరివంటకమున్
ఇంకాఁ బెట్టేఁ దినరా
వెంకటగిరివాస ! విబుధవినుతవిలాసా !

ఇత్యాదిగా నెవరు రచించినవో రుచిగల కందపద్యములు గొన్ని శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామిపేర నున్నవి. 'సుంకసాల' సంకుసాల సుంకేసులలు ఒకయూరిపేరి వికారములేమో ! కృష్ణరాయఁడు తాళ్ళపాక గ్రామమును వ్యాసతీర్థులవారి కగ్రహారీకరించుటచే నరసింగన్న తాళ్ళపాక విడిచి పైగ్రామము చేరి సుంకసాల యింటిపేరివాఁ డయ్యెనేమో! కవి కర్ణకసాయనమున నాతఁడు తనకులగోత్రములను దలిదండ్రులను బేర్కొనఁ డయ్యెను.గ్రంథాదిని 'గురువరభట్టపరాశరచరణసరోరుహ సముల్లసన్మానసుఁడన్' అని గురుస్తుతి చేసినాఁడు. 'ఆదిమశఠకోపాది' తుదిని 'ఆదిమశఠకోపాది' అని యాశ్వాసాంత పద్యమునఁ జెప్పినాఁడు. వీనినిబట్టి యాతఁడు, భట్ట పరాశరాహ్వాయుని శిష్యుఁడనీ, రెండవ శఠకోప యతియైన-యహోబలమఠ ప్రతిష్ఠాపకవన్ శఠకోపయతి నెఱిఁగిన వాఁడనీ గుర్తింపనగును, వేదాంతదేశికుల శిష్యులు, బ్రహ్మసూత్ర గీతావ్యాఖ్యాతభట్టపరాశరు లొకరు గలరుగాని అయినను రామానుజుల నాఁటి పరాశరభట్టారకుల వంశజులందఱకు పరాశరభట్ట నామము సాధారణ మనికూడ వాడుకగలదు. క్రీ. పదునైదవ శతాబ్దియుత్తరార్ధమున

వన్శతకోవయుతులు గలరుగాన యీతఁడు వారినాఁటివాఁడో వారితర్వాతివాఁడో అగుటచే నన్నమయ పుత్రుఁ డగుట నిర్బాధమగును.

కవికర్ణరసాయనమున వైష్ణవమతాభిమానము, అద్వైతమత ద్వేషము, అన్నమాచార్య సంకీర్తనచ్ఛాయలు నిలడార్లుగా నున్నవి. నన్నిచోడ కుమార సంభవమును, ఎఱ్ఱనన్నృసింహపురాణమును, ఉత్తర హరివంశమును, శ్రీనాథరచనలను, ననుకరించునవిగా పలుకుబళ్ళు, కూర్పుతీర్పులు, పద్యచ్ఛాయలు, నిందుఁ జాలఁగలవు. కవిర్ణరసాయనము తాళ్ళపాక నరసింగన్న రచనమే యగుచో నందు రాజాశ్రయగర్వ సహేతుకమే యగును. కారణము సుస్పష్టముకాదు కాని బహువారములు తిరుపతికి విచ్చేయుచు వచ్చినవాఁడు కవి విద్వాసుఁడు కవిపోషకుఁడునగు శ్రీకృష్ణరాయఁడు సంస్కృతాంధ్రవిద్వాంసులు మహనీయులు కవులు గాయకులునగు నరసింహ పెదతిరుమల పినతిరుమలాచార్యాదుల నేలొకో యాదిరింపఁడయ్యెను. పైఁగా వారి నివాసగ్రామమగు తాళ్ళపాకను వ్యాసతీర్థుల కగ్రహారీకరించెను. అచ్యుతరాయలవారు మాత్రము తాళ్ళపాకవారి నాదరించి యాదృతుఁ డయ్యెను.

పెదతిరుమలయ్య

అన్నమాచార్యుని రెండవభార్యయగు అక్కలాంబయం దీతఁడు జన్మించెను. ఈతనికి నరనమ్మ, తిరుమలమ్మ యని యిర్వురు చెలియండ్రును గలరు. ఈ తిరుమలాచార్యుఁడు క్రీ 1553 దాఁక జీవించినాఁడు. క్రీ 1503 దాఁక జీవించిన యన్నమార్యుఁడీ పెదతిరుమలయ్య పెదకుమారుఁడగు చినతిరుమలయ్యగారికి బ్రహ్మోప దేశముఁ జేసినాఁడు. 1500 ప్రాంతముల చినతిరుమలయ్య యపనయనము జరిగిన దనుకొన్నచో 1493 ప్రాంతముల జన్మించిన చినతిరుమలయ్య యుపనయనము జరగిన దనుకొన్నచో 1493 ప్రాంతము జన్మించిన చినతిరుమలయ్య తండ్రి యప్పటి కిర్వదేండ్ల వాఁడే యనుకొన్నను 1473 ప్రాంతముల జన్మించినవాఁ డగును. ఈతని నిండుయౌవనము శ్రీకృష్ణరాయలవారి కాలమున గడచినది. కృష్ణరాయల

పరిపాలన కాలమున నీతఁడు శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామికిఁ గొన్నికైంకర్యములు జరపినను నందు సాళ్వతిమ్మరునును నాతని తమ్ముఁడగు గోవిందయ్యయు నిర్వాహకులుగా నుండిరి. అశాసనములలో శ్రీకృష్ణరాయలపేరు లేదు. పెదతిరుమలయ్యకును నాతని యన్నయగు నరసింహకవికిని శ్రీకృష్ణరాయనితో వైరస్యము గల దనుకొనుట కింకొక సాధనము:-

"మండెమురాయనామక నరసింహ దండనేత్రు (తృ?)న కిష్టధనబలస్ఫూర్తి" నని యన్నమాచార్య చరిత్రముననున్న వాక్యమునకు మండెము రాయఁడను నామాంతరముగల నరసింహ దండనాథుఁ డని యర్థముగావచ్చు నని యనుకొంటిమి. (చూ.పుట. 286)

పయిమండెము కడపమండలము చినమండెము అనీ, చిత్తూరు మండలమున గాజులమండెము చిఱుమండెము అనీ కల్గ్రామములలో నొకటయి యుండఁబోలును. ఆయూర పెదతిరుమలయ్య నెవరో కత్తితో నఱికిరట. ఆకత్తివేటాతనికిఁ గలువదండ యైనదట !

"మండెము కోటలో మండలం బెఱుఁగ
మండలాగ్రాహతి మహనీయ పుష్ప
దామమై ధర్మాంగదస్థితిఁ బొలిచె
నేమహామహుని యహీనగాత్రమున"

నని చిన్నన్న చెప్పినాఁడు. దేవకీపురవాస్తవ్యుఁడగు నరసింహ దండనాథుఁ డిందు ప్రయోజకుఁడేమొ! ఈ విషయము పెదతిరుమలాచార్యుఁడే యిట్లు సంకీర్తనమునఁ జెప్పుకొన్నాఁడు.

శంకరాభరణ

నాఁటికి నాఁడు గ్రొత్త నేఁటికి నేఁడు గ్రొత్త !
నాటకపుదైవమవు నమో నమో ॥పల్లవి॥

సిరుల రుక్మాంగదుచేతికత్తిధార దొల్లి।
వరునధర్మాంగదుపై వనమాలాయ।

హరి నీకృపకలిమి నట్లనే యరులచే ।
కరఖడ్గధార నాకుఁ గలువదండాయ ॥నాఁటి॥ 1

మునుపు హరిశ్చంద్రుమొనకత్తిధార దొల్లి ।
పొనిఁగి చంద్రమతికిఁ బూవుదండాయ ।
వనజాక్ష నీకృపను వరశత్రులెత్తి నట్టి ।
ఘనఖడ్గధార నాకుఁ గస్తూరివాటాయ ॥నాఁటి॥ 2

చలపట్టి కరిరాజు శరణంటె విచ్చేసి ।
కలుషముఁ బెడఁ బాపి కాచినట్టు ।
అలర శ్రీవెంకటేశ ఆపద లిన్నియు బాపి ।
ఇల నన్నుఁగాచినది యెన్నఁ గతలాయ ॥నాఁటి॥ 3

ఈ కీర్తనమునఁ జెప్పఁబడినదేకాక (పుట. 286 పుట) సంకీర్తనమున వర్ణితమయిన విషయములుగూఁడఁ బెదతిరుమలాచార్యుని మాహాత్మ్యమును వెల్లడించుచున్నవి. ఆసంకీర్తనమును జినతిరుమలాచార్యుఁడు రచించియుండఁ బోలును.

అచ్యుతరాయలవారు పూండి, సంగమకోటగ్రామములఁ దామ్రశాసన పూర్వకముగా దానము చేయఁగాఁ బెదతిరుమలాచార్యుడు వానిని స్వామికే సమర్పించెను. అతఁ డచ్యుతరాయల జన్మనక్షత్రము నాఁడు తనద్రవ్యముతో స్వామికిఁగైంకర్యములఁగల్పించెను. అచ్యుతరాయలనాఁ డాతఁడు విజయనగరములో విట్ఠలేశ్వరస్వామి కైంకర్యముల కై గొప్పభూ సమర్పణము చేసెను. పెదతిరుమలయ్య స్వామికి అర్పించిన గ్రామములు:- కావనూరు, మరువాకర్తై, కుప్పము, కీళంగున్రము, మన్నసముద్రము, పూండి, సంగమకోట, (ఈ రెండూళ్ళ సంవత్సరపు రాబడి 1000 రేఖ పొన్నులు) రాయలపాడు, సోమయాజులపల్లి, కత్తమువారిపల్లి, ఎఱ్ఱగుంటపల్లి, పల్లిపురము, (133 వరాహాల సంవత్సరాదాయముకలది.) గండతిమ్మాపురము (100 రేఖ పొన్నులు సంవత్సరాదాయముగలది.) ఈ గ్రామములుగాక-భిన్న భిన్న సమయములలో 4600 పణాలు 5203 పణాలు 2000 వరహాలు 450 పణాలు 1900 పణాలు 1020 నర్పణాలు 2300 నర్పణాలు సమర్పించినారు.

శ్రీస్వామివారికిని ఎగువ దిగువ తిరుపతులను కడమ చోట్లను వెలసిన వేల్పులకు బహువిధభక్ష్యభోజ్యాది నివేదనలను నిత్యోత్సవ పక్షోత్సవమాసోత్సవ వర్షోత్సవాదులలో నింక ననేకవిధముల కైంకర్యములను వనభోజన వినోదములను తమ వంశపారంపర్యముగా తమపేర జరపించుటకు బయిగ్రామములను ధనమును శ్రీభండారమున నర్పింపగాఁ గోవెలస్థానపతు లందుకు నమ్మతిగా శాననములు చెక్కించిరి.

ఇవిగాక వీరు కట్టించిన కట్టడములు వగైరాలు:- స్వామిపుష్కరిణి జీర్ణోద్ధారము, మెట్లు, మండపములు, నీరాడుమండపము కొండమీఁద తాళ్ళపాకవారి యింటి ముందు మండపము, సంకీర్తన (సంకీర్తనములు చెక్కిన రాగిరేకులు దాచి ఉంచినది) భండారము, అక్కడ దీపారాధనలు, అక్కడ సంకీర్తనలు పాడే వైష్ణవులకు జీతాలు, గుడిగ్రామాలలో చెరువులు కాలువలు బాగు చేయించుటకు ధనదానము, ఆళ్వారుతీర్థము దగ్గఱ శ్రీలక్ష్మీ నారాయణస్వామి ప్రతిష్ఠ ఇత్యాదులు.

కొన్ని ఉత్సవములలోని ముఖ్యాంశులు:- శ్రీనివాసమూర్తికి ప్రతి శుక్రవారము తిరుమంజనము పిదప పునుఁగుతైలము పూయునప్పుడు పన్నీరుచెంబు సత్కారముపడయుట (తాళ్ళపాకవారు సంకీర్తనములు అప్పుడు పాడేవారు), అచ్యుతరాయల జన్మనక్షత్రమగు మృగశిరనాఁడు ఉత్సవముజరవుట, స్వామివుష్కరిణి గట్టున తాళ్ళపాకవారు నిర్మించినరాతి స్తంభముమీఁద నంవత్సరము పొడుగునా ప్రతిగురువారము దీపారాధన, ముక్కోటి ఏకాదశినాఁడు స్వామిపుష్కరిణి గట్టున ముప్పది దీపాలు, నంకీర్తన భాండారము దగ్గర నాల్గు తిరుబోనములు దీపాలనూనె ఆభాండారములో సేవచేసే శ్రీవైష్ణవుల జీతాలు వగైరాలు.

తిరుమలయ్యగారికి శ్రీపతితొన్నడయ్య అనీ తిరుపతి చేరువనున్న కులశేఖర పురవాస్తవ్యుఁడు పల్లి పట్టురయ్య అనీ ఇద్దఱు సాతాని వైష్ణవులు శిష్యు లుండిరి. వారు కూడ స్వామికిఁగైంకర్యములు జరపిరి.

పెదతిరుమలయ్య గారు చేయించిన యుత్సవ విశేషములు సమగ్రముగా వ్రాసిన నదియే పుస్తకమగును.
ఈతఁడు రచించిన గ్రంథములు:-

1 శృంగారసంకీర్తనములు. 8 నీతిసీసశతకము
2 అధ్యాత్మ సంకీర్తనములు 9.సుదర్శనగడ
3 వై రాగ్యవచనగీతాలు 10 రేఫఱకారములు.
4 శృంగారదండకము 11 భగవద్గీత తెల్గువచనము
5 చక్రవాళమంజరి 12 ద్విపదహరివంశము
6 శృంగారవృత్త శతకము 13 ప్రభాత స్తవము
7 వెంకటేశ్వరోదాహరణము

పై వానిలో కడవటి రెండు ముద్రితములుగాలేదు. తొలిరెండింటిలోఁ గొంతభాగమును, గడమవి సమగ్రముగాను ముద్రితములయినవి. హరివంశము దొరకనే లేదు.

ఇవిగాక చిన్నన్న పేర్కొన్న యంధ్రవేదాంతము తొలుత కృష్ణమాచార్యుఁడును తర్వాత తనతాత యన్నమాచార్యుఁడును పిదప తనతండ్రి తిరుమలాచార్యుఁడును నన్నుక్రమముగా రచించినది. సంకీర్తనాత్మకము. ఇ ట్లనుటకు సాధకముగా అష్టమహిషీ కల్యాణము లోన నిట్లున్నది. "క్ష్మానుతద్రావిడాగమసార్వభౌము లై। న మావారలనాళు

వారలను వేదంబులెల్ల ద్రావిడముగాఁజేసి వేదాంతవిదులు గోవిదులు నైనట్టి। గురుతరులకు పరాంకుశ ముఖ్య యోగివరుల" నని ద్రవిడవేదాంతకర్తల సన్నుతిపై "వనజాతజాత సర్వసురేంద్రముఖులు। గనలేని వెంకటగ్రావాధినాథు। పదముల శోభనా స్పదములౌ తనదు। పదముల బహుదేశపదము జనులఁ। గనఁ జేసిపంచమాగమసార్వభౌముఁ। డనఁబ్రసిద్ధకినెక్కియఖిలవిద్యలను। నన్నయాచార్యుండెయనఁదాళ్ళపాక యన్నయాచార్యుఁడాయతకీర్తిఁజెలఁగె" "వేదంబు తెనుఁగుగావించి సంసార।

ఖేదంబుమాన్పిన కృష్ణమాచార్యు। ఘనతరపంచమాగసార్వభౌము। ననఘు శ్రీతాళ్ళపాకాన్నమాచార్యుఁ। దలఁచి" అనియు "ఉరుయోగసామ్రాజ్యవిభవ। జనకుండు తిరుమలాచార్యవర్యుండు। వేదాంతవిద్యాప్రవీణుఁడై యంధ్ర। వేదాంతమొనరించి, ద్విపదరూపమున। హరివంశకావ్య మాయతనస్ఫూర్తి। హరివంశమిగురొత్త ననువొందజేసి'' అనియు నాంధ్రవేదాంత కర్తలసన్నుతిగలదు.

ద్రవిడమున వేదవేదాంతములను పరాకుంశయోగి మొదలగు నాళ్వార్లు ద్రావిడీకరించి ద్రావిడగమసార్వభౌము లనిపించుకొనఁగా తెలుఁగున కృష్ణమాచార్యుఁడు:- కృష్ణమాచార్యసంకీర్తనకర్త. అన్నమాచార్యుఁడు:- సంకీర్తనాచార్యుడు, సంకీర్తనకర్త, పదకవితా పితామహుఁడు. పెదతిరుమలాచార్యుడు:- సంకీర్తనాదికర్త.

ఇట్లీ మువ్వురును వేదమును తెనుఁగుగావించి అంధ్రవేందాతకర్తలని వంచమాగసార్వభౌములని పంచమాగచక్రవర్తులని యనిపించుకొనిరి.

తిరుమలయ్యకు శ్రీమద్వేదమార్గప్రతిష్ఠావనాచార్య శ్రీరామానుజసిద్ధాంతస్థాపనాచార్య వేదాంతాచార్య కవితార్కికకేసరి శరణాగతిత్రిజపంజరబిరుదములు గలవు.

ఈతనికి వేంకటేశ్వరస్వామి త్రిపురుషపర్యంతము ప్రత్యక్షంబును సప్తపురుషపర్యంతముగా మోక్షంబు నొసంగెదనని వరమిచ్చెనట![1]

నంకీర్తనభండారము

ఈ పెదతిరుమలయ్యగారే నంకీర్తన భండారమునకుఁ బెంపువెలయించిరి. తొలుత అన్నమాచార్యుఁడే సంకీర్తన భండారమును నెలకొల్పిన ట్లున్నాఁడు. అందకుఁ దార్కాణగా సంకీర్తనము. (పుట. 263)

1 చూ. శకుంతలాపరిణయము. పీఠిక.

అన్నమాచార్యుని నాఁట సంకీర్తనములు తాటియాకులమీఁద వ్రాసియుంచఁబడెనేమో! ఆతని తర్వాత పెదతిరుమలాచార్యుఁడు వానిని రాగి రేకులమీఁదఁ జెక్కించెను. రాగివిలువయు, చెక్కించుకూలియు నిప్పటిలెక్క ప్రకారము లక్షలగును. ఒకరో యిద్దరో అక్షరములఁ జెక్కువారగుచో నదియొక పురుషాయుషమునంతకాలము జరపినఁ దేల వలసినపనియగును. రాగితేకులను జెక్కినవాఁడు-అన్నమరాజు తిమ్మయ్య అని కొన్ని తేకులమీఁద నున్నది.

పెదతిరుమలాచార్యుని తర్వాత చినతిరుమలాచార్యుని సంకీర్తనములుకూడ రాగితేకులకెక్కినవి. 1540లో సంకీర్తనభండారము దగ్గఱ సేవచేయు వైష్ణవు లిర్వు రుండుట, సంకీర్తనములు పాడేవారు కొంద ఱుండుట, కైంకర్యములు దీపారాధనలు జరుగుచుండుటయు తాళ్ళపాకవారి శిలా శాసనముల కెక్కి యున్నవి.[1]

ఈ సంకీర్తనభండారము (తాళ్ళపాకవారి అర) ద్వారమున కిరు ప్రక్కలనే విగ్రహము లున్నవి. అవి యన్నమాచార్య తిరుమలాచార్యు లివి.

చినతిరుమలయ్య

ఈతఁడు పెదతిరుమలయ్య పెద్దకుమారుఁడు. అనమాచార్యుఁ డితనికి బ్రహ్మోపదేశము (ఉపనయుము) చేసెను. ఇందుకు సంకీర్తనము:-

లలిత

తాళ్ళపాకాన్నమాచార్య దైవమవు నీవు మాకు।
వేళమె శ్రీహరిఁ గన వెర వానతిచ్చితివి ॥పల్లవి॥

గురుఁడవు నీవె సుమ్మీ కుమతి నైననాకు ।
సరవి బ్రహ్మోపదేశము సేసితి ।

1. చూ. తిరుపతి దేవస్థానం శాసనము నెం 144 నెం4 వాల్యుం.

పరమబంధుఁడ వైనా పరికింప నీవే సుమ్మీ।
వరుస నేఁ జెడకుండ వహించుకొంటివి ॥తా॥1

తల్లి వైన నీవే సుమ్మీ తగినవిషయాలలో।
ప్రల్లదానం బడకుండా బ్రదికించితి।
అల్లుకొని తోడునీడ వైనా నీవే సుమ్మీ।
చిల్లర మాయలలోనఁ జెడకుండాఁ జేసితి ॥తా॥2

ధాతవు నీవే సుమ్మీ తగుశ్రీ వేంకటనాథు।
నాతలఁపులో నిలిపి నమ్మంజేసితి।
యేతలఁ జూచినా నాకు నేడుగడయు నీవే।
ఆతల నీతల నన్ను నాచుకొని కాచితివి ॥తా॥3

చినతిరు. అధ్యా 7తేకు.

కాన యీతఁడు క్రీ 1495 ప్రాంతముల జన్మించినవాఁ డను కొనవచ్చును. క్రీ. 1553 దాఁక నీతనిశాసనము లున్నవి. ఈతఁడు సంస్కృతాంధ్రములందు మహాకవి, మహావిద్వాంసుఁడు, అష్టభాషాకవి చక్రవర్తియని బిరుదుగలవాఁడు. తండ్రితాతలవలెనే అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్తనలను రచించినాఁడు. తెల్గుసంకీర్తన లక్షణము, అష్టభాషా. దండకము రచించినాఁడు (ఇవి ముద్రితములు చూ. తాళ్ళపాక1 వాల్యూం)

శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామికి దిగువ తిరుపతిలో వేల్పులకుఁ గూడఁ జాలా కైంకర్యములు కావించినాఁడు. అందు ముఖ్యములు గొన్ని:

గోవిందరాజస్వామికి, పెండ్లి తిరునాళ్ళు (వైవాహికోత్సవము) జరుపుటకు నేడియం అనుగ్రామము రాఁబడిలో సగమిచ్చినాఁడు.

గోవిందరాజ విట్టలేశ్వరాచ్యుతపెరుమాళ్ రఘునాథ వరదరాజ లక్ష్మీనారాయణులకును హనుమదాలయములోఁ దాను ప్రతిష్ఠించిన నరసింహస్వామికిని కైంకర్యములకై చిత్రిచిత్రానక్షత్రమునఁ దన తిరునాళ్ళలో వైశాఖమృగశిరను దనతండ్రి తిరునాళ్ళలో గోవిందరాజస్వామి గుడిదగ్గఱి సుదర్శన చక్రమునకుఁ గైకర్యములకై 200 రేఖై పొన్నుల రాబడిగల వెదుమప్పాకమ్మగ్రామము నర్పించినాఁడు.

మంగాపురమున కళ్యాణవేంకటేశ్వర దేవాలయ జీర్ణోద్ధారణము గావించినాఁడు. స్వామి దివ్యసుందరమంగళ విగ్రహమునుగూడ నీతఁడే క్రొత్త వెలయింపించిన ట్లున్నాఁడు. ఆళ్వార్లతో భాష్యకార్లతో దేశికులతోసహ తనతాతగారగు అన్నమాచార్యువిగ్రహము నక్కడ ప్రతిష్ఠించినాఁడు. కాని యావిగ్రహము నేఁడు గానరాకున్నది.

పెదతిరువెంగళనాథుఁడు

ఈతఁడు సాత్త్వికశుభమూర్తి, సంగీతసత్కవిత్వాధికుఁడు నని చిన్నన్నచే స్తుతింపఁబడెను. స్వామిసన్నిధి నీతఁడు సంకీర్తనములు పాడుచుండఁగా స్వామి యాడుచుండెడువాఁడట! వెంకటాచార్యుఁడు "విశేషించియు నత్తిరు వెంగళనాథుండు సంకీర్తనంబుఁబాడిన నాడందొండండె."[1] నని చెప్పినాఁడు. ఈతఁడు. చిన్నన్న జీవించియుండఁగా క్రీ 1546 పూర్వమే దివ్యధామ మందినాఁడు.

చిన్నన్న

ఈతఁడే అన్నమాచార్యచరిత్రకర్త. చినతిరుమలాచార్యున కీతఁడు మూఁడవతమ్ముఁడు. ఈయిర్వురనడుమ అన్నమయ్య యని పెదతిరువెంగళనాథుఁ డనీ యిద్దరు సోదరులు. చిన్నన్నతర్వాత తమ్ముడు కోనేరునాథుఁడు - వీ రందఱును సుప్రసిద్ధులు. కోనేరునాథుఁడు 1560 తర్వాతఁగూడ నున్నాఁడు. తాళికోటయుద్ధమును విద్యానగర వినాశనమును జూచుదౌర్భాగ్యమునకుఁబాల్పడక 1565 పూర్వమే వీ రందఱు దివ్యధామ మందియుందురు.

ధర్మకైంకర్యములు

స్వామి కీతఁడును జాల ధర్మకైంకర్యము లొనర్చెను. అందొకటి:- క్రీ. 1546 లో కొండవీటిసీమలోని చెందలూరు మల్లవర గ్రామములను స్వామిశ్రీభండారమున కర్పించెను. రెండుగ్రామములనుండి

1. శకుంతలా పరిణయ కృత్యవతరణిక.

సంవత్సరపురాబడి 620 గట్టివరహాలు. ఈసొమ్ముతో జరపవలసిన ధర్మకైంకర్యము లలో మన కిక్కడ ముఖ్య మయినవి :-

1 వైశాఖమాన విశాఖానక్షత్రమున తాత అన్నమయగారి జన్మనక్షత్రోత్సవకైంకర్యము.

2 చైత్రమాసము మృగశిరనక్షత్రమున పెదతిరుమలయ్యగారి జన్మ నక్షత్రోత్సవకైంకర్యము.

3 మాఘంశుద్ధచతుర్థి తమపెదతండ్రి నరనయ్యగారి శ్రాద్ధదినకైంకర్యము.

4 జ్యేష్ఠమాసపూర్వపక్షచతుర్థి తనయన్నగా రగుతిరువెంగళప్ప శ్రాద్ధదినకైంకర్యము.

5 ఆశ్వయుజమాన బహుళ త్రయోదశి తమతల్లిగారైన తిరుమలమ్మగారి శ్రాద్ధదినకైంకర్యము.

వీనివల్ల నన్నమాచార్యాదుల జన్మమాసనక్షత్రములు నిర్వాణ మాసతిథులు తెలియ నయినవి గాని వానిసంవత్సరనామములుతెలియ రాకుండట కొఱఁతగొల్పుచున్నది. ఒక్కయన్నమాచార్యునివే జననన్ర్యాణసంవత్సరములు తెలియువచ్చినవిగావి తక్కినవారివి తెలియరాలేదు. సూర్యచంద్రాదు లున్నందాఁకఁ బైవారిజన్మనక్షత్ర నిర్యాణతిథికైంకర్యములు సాగుచుండుటకే యాయగ్రహారసమర్పణములు జరగినవి గాని యాధర్మకైంకర్యములకు "శ్రీవైష్ణవులరక్ష" అనిమాట కలదుగాని అన్నీ అన్యథా అయిపోయినవి. పరమాచార్యుఁడయిన యన్నమాచార్యనిజన్మనక్షత నిర్యాణతిథి కైంకర్యములను స్వామి కనేకా గ్రహారముల నొసఁగి యనేకకైంకర్యములు జరపిన మహావిద్వాంసుడు మహాకవి యగు తిరుమలాచార్యుని నిర్యాణదినకైంకర్యములు నయిన నిఁకమీఁద సాగుట యర్థింపఁదగినది.

అష్టమహిషీకళ్యాణము పరమోగివిలాసము ఉషాపరిణయము అన్నమాచార్య చరిత్రము చిన్నన్న రచించిన గ్రంథములు. ఈతఁడు జలజాత వాసిని చనుబాలపుష్టిచే కవితారచన నేర్చినాఁడట. ఈతని యన్న

పెదతిరువెంగళనాథుఁడు 'సంగీతసత్కవిత్వాధికుఁడు' సంకీర్తనములు పాడుచుండు నప్పుడు స్వామి యాడుచుండెడువాఁడట. ఈమహామహులకు (అయిదు గురుకు) నప్పుడు స్వామి పాండవులకుఁ గృష్ణునట్లు సహాయమై యుండెడివాఁడట! వీరికి విచిత్రముక్తాత పత్రరత్నకిరీట ముద్రికా ప్రచండమణిమండిత మకరకుండలోత్కరాహః కరదీపికాపాదుకాది బహూకరణంబులను స్వామి కరుణించెనట! చిన్నన్న పరమయోగివిలాసాష్టమహిషీకళ్యాణములలో రత్నకుంభదనుపమ శ్రీవేంకటాద్రీశదత్తమకరకుండలరత్నమండితకర్ణుఁడ నని, కావ్యంబు చెప్పి శ్రీవేంకటేశు మెప్పించి సకలంబు నెఱుఁగ నసాధారణాంక మక రకుండలములు గొన్నవాఁడ నని దినములోనవె వేయిద్విపద లింపొంద వినుతవర్ణనలతో విరచించువాఁడ నని చెప్పుకొన్నాడు. ద్విపదలక్షణము నీతడే నిష్కృష్టముగా నిర్వచించినాఁడు. లక్షణగ్రంథకారు లెవ్వరుగాని యితనివలె నిర్వచింపఁజాల రయిరి. ఈతఁడు. కస్తురివీణఁ గోసినకరణి తెలిగప్పురపుఁగ్రోవి దెఱచినసరణి విరవాదిపొట్లంబు విడిచినమాడ్కి పరిమళించుచుఁ గవుల్ బళిబళీ యనఁగు కవిత సెప్పినసులక్షణకవి.

అర్వాచీనులు కొందఱు 'తాళ్ళపాక చిన్నన్న దండెమీటులుగావు' అనీ 'అల తాళ్ళపాక చిన్నన్న రోమము లైతె తంబురాదండెకుఁ దంత్రులౌనె' అనీయీతని గొప్పగాయకునిఁగా స్మరించిరి. చిన్నన్న గాయకుఁ డనుట కిక్కడి రాగిరేకులలోఁగాని గ్రంథములలోఁగాని యాధారములు గానరావు. చిన్నన్నకు అన్న తండ్రి తాత గొప్పగాయకులు గాన యిటీవలివారు గ్రంథములఁబట్టి చిన్నన్ననే యెఱిఁగినవారుగాన వారియోగ్యత నీతనికిఁ జేర్చి చెప్పియుండవచ్చును. కాక యీతఁడును గాయకుఁడేమో! గణపవరపు వెంకటకవి ప్రబంధరాజమున చిన్నన్న నిట్లు నన్నుతించెను:-

క. ఎన్నఁ దెనుఁగునకు రాజను
గ్రన్నన యతిరాజునకును రమణయకును నేఁ
జిన్నను ద్విపద నొనర్పను
జిన్నన్నను బిరుదుగద్య చెప్పినఘనుఁడన్.

నూలినేతచే వస్త్రములు గల్పించి లోకమును నాగరకపఱిచి యుద్ధరించువా రయిన సాలెవారి కీతఁ డాచార్యపురుషుఁడు. వారి వంశమర్యాదల కీతఁడు సంరక్షకుఁడుగా నుండెను. వీరికి పదివేల వరహాలు పాదకానిక సమర్పించిరి. చిన్నన్న వంశపారం పర్యముగా దమవంశపారంపర్యముగా గురుశిష్యతా సంబంధము వర్ధిల్లఁగోరిరి. ఇందుకు తామ్రశాసనము వెలయించిరి.[1]

కోనేటి తిరువెంగళనాథుఁడు

ఈతఁడు సదాశివరాయలచే క్రీ 1544, 1545 అద్దంకిదగ్గఱి బొల్లాపల్లి ఓలపల్లి అని రెండగ్రహారములఁ బడసినాఁడు. క్రీ 1559లో కడపజిల్లా పుష్పగిరి చెన్నరాయనికిఁ గొంతభూమి సమర్పించినాఁడు. ఈతఁడు గొప్పవైభవ మనుభవించినాఁ డనుట కీ క్రిందిపద్యముసాక్షి.

సీ॥ మొకరివా తెర కీర్తిముఖము బంగరుదండె
   పాలకి యేగురుం డోలి నెక్కె
శ్రీజగన్నాథునూర్జితపదాంభోజముల్
   సేవించి యేబుధాశ్రితుఁడు వెలసె
కాయసిద్ధిని లంబికాయోగమార్గంబు
   తెలిసి యేఘనుఁడు సాధించి నెగడె
భక్తితోఁ బట్టాభిషిక్తులు ధరసాగి
   మ్రొక్క నేవిభుఁడు పెంపెక్కి చెలఁగె
నతఁడు పొగడొందు హారనీహారగంధ
సారకర్పూరగోక్షీర సదృశయశుఁడు
ఘనుఁడు పెదతిమ్మదేశికగర్భజలధి
కువలయాప్తుండు కోనేటిగురువరుండు[2]॥

---

1. చూ. తామ్రశాసనము. శ్రీ వెం. ఓ జర్నల్. Iవాల్యుం 1 పార్టు.
2. ఈ పద్యము శ్రీతాళ్ళపాక సూర్య నారాయణయ్యగారి వ్రాఁతకాగితములనుండి కైకొంటిని.

తిరువెంగళప్ప

ఈతఁడు గొప్పవిద్వాంసుఁడు అమరుకావ్యమును దెలిఁగించినాఁడు. నామలింగానుశాసనమునకుఁ దెలుఁగువ్యాఖ్య రచించినాఁడు. కావ్యప్రకాశికకు వ్యాఖ్య రచించినాఁడు. క్రీ. 1554లో అంబత్తూరు తూప్పిల్ అగ్రహారములలో కొంతభాగము తిరుపతి గోవిందరాజస్వామి పెండ్లి తిరునాళ్ళు జరపించుటకుగా సమర్పించినాఁడు. క్రీ 1553లో చినకంచిలో అరులాళప్పెరుమాళ్ళకు వల్లాత్తంజేరి పేరిచ్చుంబాకము అను గ్రామము లిచ్చినాఁడు.[1]

తిరుపతి శాసనములు

తిరుపతి దేవస్థానశాసనము లెల్ల నరవముననే కలవు. సర్వస్వతంత్రుఁడు దక్షిణాపథమునకెల్ల సార్వభౌముఁడును గాన యొక్క శ్రీ కృష్ణదేవరాయఁడు మాత్రము గుడిలో సంస్కృతకర్ణాటాంధ్ర ద్రవిడములలోఁ దనశాసములఁ జెక్కించుకోఁ గలిగెను. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమున గుడిగోపురములలోఁ దాళ్లపాకవారి శాసనములు నరవముననే యున్నవి. తిరుమల కొండక్రిందనే తాళ్ళపాకవారి యగ్రహారముగా నున్నమంగాపురమునఁదాళ్ళపాక చినతిరుమలాచార్యుఁడు తాను గట్టించిన కళ్యాణ వెంకటేశ్వర దేవాలయమున శాసనము లన్నింటిని తెలుఁగుభాషలోఁ దెలుఁగులిపిలోనే చెక్కించెను. శుద్ధాంధ్రులయిన మహనీయులు సాళువతిమ్మన, గోవిందన, బయకారరామయ మొదలగువారు శ్రీస్వామివారి కర్పించిన యగ్రహారాదుల శాసనములుగూడ ద్రవిడముననే ద్రావిడీకరణముఁ బడసిన పేర్లతోనే యున్నవి. శాసనము లెల్ల ద్రావిడముననే యుండుటకుఁ గారణము దేవస్థానస్థానపతులు ద్రవిడు లగుటయే. గుడిలో శాసనములఁ జెక్కించుట కధికారులు వారే. తిరుమలాచార్యాదులు పదులకొలఁది గ్రామములను స్వామికి సమర్పించుకొన్నారేకాని గుడిలో

---

1. పై చరిత్రవిషయములు పెక్కులు శ్రీసాధుసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులుగారు రచించిన శాసనముల రిపోర్టులోని విషయములు శాసనములు చదివి సమకూర్చినవి.

శాసనములఁ జెక్కించుకోలేదు. అయా దాతలిచ్చిన యీవులను బ్రతిగృహీత యగుదేవునికిఁ జెల్లింతు మని దేవస్థానస్థానపతులు బాధ్యత వహించి యుభయులకు నమ్మికగా శాసనములఁ జెక్కించిరి. దానికి 'శ్రీవైష్ణవరక్ష' వెట్టిరి. తిరుమలాచార్యులనాఁడు శాసనములఁ జెక్కించినయుద్యోగి తిరునిన్రార్‌వుడయుఁ. స్వామిపుష్కరిణికడ మాత్రముపెదతిరుమలాచార్యుఁ డొకతెలుఁగుశాసనము వేయించుకొనెను. పద్యరూపముగాఁగూడ నది తాళ్ళపాక సూర్యనారాయణయ్యగారి బ్రాఁత కాగితములలో నున్నది. అది యిది:-

సీ. శ్రీశాలివాహనాంచితశకాబ్దము లెన్న
నిల వేయునన్నూఁట యేఁబదియును
నాలవయేఁడగు నందనవత్సర
వైశాఖపూర్ణిమావాసరమున
శ్రీ వేంకటాధీశ శృంగారసంకీర్త
నాచార్యతాళపాకాన్నమార్య
పుత్త్రతిమ్మార్యుండు పూర్వపుఁగోనేఱు
కట్టించె నవశిలాకలితముగను
తత్తటాంకణగోపురద్వారములను
భువనసన్నుతుఁ డైనట్టి భూవరాహ
ఘనుని తిరుచుట్టుమాలె బ్రాకారవరము
తానె కట్టించె నాచంద్రతారకముగ.

నేఁటి తాళ్ళపాకవారు

తిరుపతిలో స్వామికి సంకీర్తనకైంకర్యము జరుపుచుఁ దాళ్ళపాక శేషాచార్యులగారు కుటుంబవృద్ధితో నున్నారు. మడితాడుగ్రామవాసి, సూర్యనారాయణయ్యగారు చిన్నన్న కోవలోనివారట. నేఁడు తిరుపతిలోనె వైద్యాదివృత్తులతో సకుటుంబముగా నున్నారు. వీరే తాళ్ళపాకవారి పూర్వగాథలకై చాల శ్రమించుచున్నవారు. అన్నమాచార్యుల దేవతార్చన విగ్రహాదులను మంగాపురమునకుఁ జేర్చినవారు వీరే. ఇంకను

కడపజిల్లాలో ముడుంపాడు, ఊటకూరు, మాచనూరు, రాజుపాలెం, ఎఱ్ఱవారిపాలెం అనుగ్రామములోఁగూడఁ దాళ్ళపాకవారు పెదతిరుమలా చార్యుల యయిదుగురు కుమాళ్ళ వంశపరంపరలవారు ఉన్నారట. శ్రీసూర్యనారాయణయ్యగా రాయాగ్రామముల కరిగియక్కడి విశేములఁ దెలిసికొనివచ్చిరి. మఱి కొన్ని విగ్రహాదులు ముడుంపాడు గ్రామమునఁ గల వని తెలుపఁగా వానిసేకరింపగోరి వారి నాగ్రామమున కంపితిని. కాని వారు విగ్రహముల నీయరయిరట. గ్రంథములు శిథిల మయి పోయినవట. తాళ్ళపాకవారి యిండ్లనుండి (కడపజిల్లా) కొన్నితాళపత్ర గ్రంథము లాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు సేకరించిన ట్లున్నారు.

(చూ.6 వాల్యూం. పరిషత్పత్రిక)

నందవరీకులు-వైష్ణవత

అన్నమయ యాదివఁ శఠకోపయతిశిష్యుఁడై వైష్ణవుఁడైనట్టే యాకాలమున నందవరీకబ్రాహ్మణులు మఱికొందఱు వైష్ణవము స్వీకరించి శఠకోప యతిశిష్యు లయిరి. అల్లసాని పెద్దనకూడ నందవరీకబ్రాహ్మణుఁడే. స్మార్తుఁడే. శఠకోపయతిశిష్యుఁడై వైష్ణవము పుచ్చుకొన్నాఁడు. ప్రబంధరాజవిజయ వేంకటేశ్వరవిలాసమురచించిన గణపవరపు వెంకటకవికూడ నందవరీకుఁడే. వారి పూర్వులు వైష్ణవము పుచ్చుకొన్న వారే! కాని యాతఁడు తాళ్ళపాకవారికిఁ జాలఁ దర్వాతివాఁడు శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామిపై నాతఁడు రచించినకృతి వెంకటేశ్వరవిలాస మాతఁ డన్నట్లు ప్రబంధరాజమే. నందవరీకులు గొందఱు వైష్ణవులగుటకుఁ బ్రధానముగా నన్నమాచార్యుఁడే కారణ మనుకొందును ఆరాధ్యశైవుఁడగు తెనాలి రామకృష్ణుఁడు వైష్ణవుఁ డగుటకుఁ గూడ నీతాళ్లపాకవారి పలుకుబడి కలదేమో. ఆతని కృతిపతి విరూరివేదాద్రిమంత్రి నందవరబ్రాహ్మణుఁడేమో. 'విరూరి' యింటిపేరివారు నందదవరీకులు నేఁడున్నారట. రామకృష్ణుని గురువగు కందాడ అప్పలాచార్యుఁడు తాళ్ళపాక పెదతిరుమలాచార్యునకును గురువు. కాన పెదతిరుమలయ్య రామకృష్ణుఁడు సతీర్థ్యులు.

అన్నమాచార్యాదులు తిరిగినదేశములు

అన్నమాచార్యుఁడు కడప, కర్నూలు,బళ్ళారి,యనంతపురము, చిత్తూరు, చెంగల్పట్టు, ఆర్కాడు, నెల్లూరు, గుంటూరు, తంజావూరు, తిరుచినాపల్లి మండలములలో సంచారము చేసినట్లున్నాఁడు. కృష్ణాగోదావరి మండలముల నెఱుఁగడేమో! అన్నమాచార్యుని మనుమఁడు చిన్నన్న గుంటూరు కృష్ణామండలములఁగూడఁ దిరిగినవాఁడు. ఆతనికి శిష్యులు పాలెవారు సర్వాంధ్రదేశమున నుండిరి.

కీర్తించినవేల్పులు

అన్నమాచార్యుఁడును ఆయనకొడుకు పెదతిరుమలాచార్యుఁడును మనుమఁడు చినతిరుమలాచార్యులును నీక్రింది పుణ్య స్థలములలోని దేవతలఁ బేర్కొని సంకీర్తనములు చాల రచించిరి. మాడుపూరికేశవుఁడు కృష్ణుఁడు దానరిపల్లె రాముఁడు మండెమున్నృసింహుఁడు కదిరి నృసింహుఁడు కదిరి వసంతుఁడు చెంజినవనీతకృష్ణుఁడు కళసాహనుమంతుఁడు అహోబల నృసింహుడువిజయనగరవేంకటేశ్వర విట్ఠల నరసింహహనుమంతులు కడప వెంకటేశ్వరుఁడు తిరువళాచ్చి విష్ణుఁడు తిరువళ్ళూరి వీరరఘువుఁడు కంచి వరదరాజు గండవరము గోపాలుఁడు కుఱునూతుల చెన్నుఁడు చేగలమఱ్ఱి చెన్నుఁడు వావిలిపాడు రాముఁడు ఉద్దగిరికృష్ణుడు గుత్తిరాముఁడు, వెలుగోటికేశవుఁడు, మంగాంబుధిహనుమంతుఁడు, నల్లబల్లి చెన్నుఁడు,ఊటుకూరి చెన్నకేశవుఁడు, కోవెలగుంట్ల గోపాలకృష్ణుఁడు, ఓగునూతులనృసింహుఁడు కోనచెన్న రాయఁడు శ్రీరంగము రంగనాథస్వామి ఒంటిమెట్ట వీరరఘురాముఁడు చుక్కపల్లి చెన్నుఁడు కోసువానిపల్లె చేళ్ళపిళ్ళ, నెల్లూరు-అధ్యాత్మసంకీర్తనములలో చదివిచూచి నంతలోఁ గానవచ్చిన వివి. కడముట్టఁబరిశీలించినపై నింక నెన్నియగునో!

సంకీర్తనముద్రాసామ్యములు

తాళ్ళపాక అన్నయ తిరుమలాచార్యులకు నిన్నూఱువర్షములఁ దర్వాతి కాలమున క్రీ 1650 ప్రాంతముల వర్తిల్లినత్యాగరాయలవారును క్షేత్రయ్య కించుమించుగా నిన్నూఱేండ్లతర్వాత వర్తిల్లిన త్యాగరాయల

వారును నిట్లే యనేకదివ్యస్థలముల దేవతలపై సంకీర్తనముల రచించిరి. తాళ్ళపాకవా రాయాదేవతలకుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరునితో నభేదము గల్పించి వేంకటేశ్వరనామముద్ర యుంచినట్లు క్షేత్రయ్యయు నాయాక్షేత్రములదేవతలకు మువ్వగోపాలునితో నభేదము గల్పించి మువ్వగోపాలముద్రను సంకీర్తనములకుఁ గూర్చెను. త్యాగరాయలవా రాయాక్షేత్రములదేవతలఁ బేర్కొనుచుఁ గడపటి చరణమునఁ దనపేరే ముద్రగా వెలయించిరి.

రాజస్తుతిపరాఙ్ముఖత్వము దేవతార్చనవిగ్రహములను గోల్పోవుట మొదలగు విషయములు కొన్ని యన్నమాచార్యునకును, త్యాగరాజునకును సమానముగాఁ దటస్థించినవి. అన్నమాచార్యుని శృంగార సంకీర్తన రచనాంశము క్షేత్రయ్యగాను ఆధ్యాత్మ సంకీర్తన రచనాంశము త్యాగయ్యగాను నవతారముదాల్చె ననఁజెల్లును. అన్నమాచార్యునట్లు సంకెళ్ళు వేసి చెరలోనుంచుట స్వామికృపవలన నాక్లేశము తొలఁగిపోవుట రామదాసుగారికిని గలిగెను.

అన్నమాచార్యుని పలుకుబళ్ళు

అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనములభాష పశ్చిమాంధ్ర దేశమున వాడుకగన్నది. ఆతనిపలుకుబళ్ళు చాలా కృష్ణరాయలయుఁ దదాస్థానకవులయు రచనలలోని కెక్కినవి. రాయలతో, దఱచుగాఁ దిరుపతికి వచ్చి స్వామి సన్నిధిని తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనముల వినుచుండుటచే నాయాకవులకు వీరి పలుకుబళ్ళు సుపరిచితములయి యుండవచ్చును. మచ్చుకుఁ గొన్ని:-

చిగురుఁగొమ్మైనఁ జేవ, మీసాలపై తేనియల్, సందు సుడిమాయలు, తంగేటిజున్ను, నూతులుత్రవ్వితే బేతాళాలు బయల్పడును, కోలగగ్గెర, పౌరి విడంగాయములు, గోవాళ్ళు, చిందువందు, తలవూవాడక.

తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనముల ఛాయలు వేమన పద్యములలోని కెక్కినవి.

ఛాయాపహారులు

తనసంకీర్తనచ్ఛాయాపహారులను-వా రెవరో పేరు తెలియదు- అన్నమయ కటువుగా గర్హించెను.

రామక్రియం

వెఱ్ఱులాల మీకు వేడుక కలితేను।
అఱ్ఱువంచి తడు కల్లంగరాదా ॥పల్లవి॥

ముడిచి వేసినపువ్వు ముడువ యోగ్యముగాదు।
కుడిచివేసినపుల్లె కుడువఁగాఁ గాదు।
బడి నొకరు చెప్పినఁ బ్రతిచెప్పఁ బోతేను।
అడరి శ్రీహరికి నది అరుహము గాదు ॥వెఱ్ఱు॥ 1

గంపెఁ డుముక దినఁగా నొక్కవరిగింజ।
తెంపునఁ గలసితే తెలియ నెట్టువచ్చు।
జంపులం బలవరించఁగ నొకమంచిమాట।
ఇంపైతె హరి యందు కిచ్చునా వరము ॥వెఱ్ఱు॥ 2

ఉమిసినతమ్మలో నొకకొంత కప్రము।
సమకూర్చి చవిగొని చప్పరించనేల।
అమరంగ ఛాయాపహారము చేసుక।
తమమాట గూర్చితే దైవము నగఁడా ॥వెఱ్ఱు॥ 3

చిబికివేసినగింజ చేతఁ బట్టఁగ నేల।
గబుక కెంగిలిబూరె గడుగంగ మఱియేల।
తొబుక కవిత్వాల దోషాలఁ బొరలితే।
దిబుకార నవ్వఁడా దేవుఁడైనాను ॥వెఱ్ఱు॥ 4

మించు చద్దికూటమీఁద నుమిసినట్టు।
మంచి దొకటి చెప్పి మఱి చెప్పనేరక।
కంచుఁ బెంచు నొక్కగతి నదికితే మట్టి।
పెంచువలెనే చూచుఁ బెరుమాళ్ళు వాని ॥వెఱ్ఱు॥ 5

పుచ్చినట్టిపండు బూఁజిలోననె వుండు।
బచ్చనకవితలు బాఁతిగావు యెందు।
ముచ్చుఁ గన్నతల్లి మూల కొదిఁగినట్లు।
మ్రుచ్చిమి నుతు లేల మ్రొక్కరో హరికి ॥వెఱ్ఱి॥ 6

ఉల్లి దిన్నకోమ టూరక ఉన్నట్టు।
జల్లెడ నావాలు జాఱిపోయినట్టు।
కల్లలు చెప్పి యాకత కుత్తరములీక।
మెల్లనే ఉండితే మెచ్చునా దైవము ॥వెఱ్ఱి॥ 7

నేతిబీఱకాయ నేయి అందు లేదు।
రాతివీరునికి బీరము ఇంచుకా లేదు।
ఘాత బూరుగుఁబండు కడుపులోన దూది।
ఏతులనుడుగులు యెక్కునా హరికి ॥వెఱ్ఱి॥ 8

ఇరుగువా రెఱుఁగరు పొరుగువా రెఱుఁగరు।
గొరబైనమాటలు గొణఁగుచునుందురు।
పరులఁ గా దందురు బాతిగారు తాము।
విరసు లట్టివారి విడుచు దేవుండు ॥వెఱ్ఱి॥ 9

ఎన్నఁగు శ్రీవేంకటేశుఁ దాళ్ళపాక।
అన్నమాచార్యులు అఖిలదిక్కులు మెచ్చ।
ఉన్నతితోఁ బాడి రొకఁ డెవ్వఁడో తాను।
నన్న నొరసునట సమ్మతా హరికి ॥వెఱ్ఱి॥ 10

అన్న. అధ్యా. 196 రేకు.

పాడి

నరసింహా రామకృష్ణ నమో శ్రీవేంకటేశ।
సరుగ నాశత్రుల సంహరించవే ॥పల్లవి॥

బావతిట్లకు శిశుపాలునిఁ జంపిన।
యేవకోపకాఁడవు నేఁ డెందు వోయితివి।
నీవాఁడ నని నన్ను నిందించీ శత్రువును।
చావఁగొట్టి వాని నిట్టె సంహరించవే ॥నర॥ 1

దాసుని భంగించేటితఱిఁ గసిపుఁ జంపిన।
యీసుకోపకాఁడ విపు డెందు వోతివి।
మేసుల నీలాంఛనాల మించి నన్ను దూషించీ।
సాసించి శత్రువును సంహరించవే ॥నర॥ 2

కల్లలాడి గూబయిల్లు గైకొన్న గద్దఁ జంపిన।
యెల్లఁగాఁగఁ గోపకాఁడ వెందువోతివి।
యిల్లిదె శ్రీవేంకటేశ యీ నీమీఁదిపాటలు।
జల్లన దూషించుశత్రువు సంహరించవే ॥నర॥ 3

అన్న. అధ్యా. 378 తేకు.

చాలా కోపగాఁడయి యీ సంకీర్తనలు రచించినాఁడు. కవితా శత్రు వెవ్వఁడో యీతనిఁ గాసిపఱిచిన ట్టున్నాఁడు.

భాషావిశేషములు

చక్కఁగా గ్రాంథికభాషను నేర్చినవాఁడయినను నీతఁడు సంకీర్తనములలో జాలచోట్ల వాడుకభాషనే యుపయోగించినాఁడు సంకీర్తనలక్షణమున నాతఁడు చెప్పినదానికి మనుమఁడు చిన తిరుమల్లయ్య యిట్లు తెలుఁగు చేసినాఁడు.

క॥ పల్లవనారీమ్లేచ్ఛా
ద్యుల్లాసమనోజ్ఞబంధురోక్తులు చవులై
చెల్లును గ్రామ్యము లైనను
హల్లీసకముఖ్యనాటకాదికఫణితిన్ ॥

క॥ జగతిఁ గడుఁ జెల్లుబళ్ళై
నగి నగి భాషించునట్టి నానుడి పలుకుల్
తగ దన రహిఁచెడుఁ బువ్వుల
సొగ సుడుగన్ బిసికి కంపుసూపినభంగిన్॥

వచ్చీని పోయీని చేసీని ఆడుతా చేయరంటా చిముడుతా ఏమిచెప్పే దమ్మా అమ్మలాలా అయ్యలాలా ఏవూరికేవూరు యేనాటి ఋణము (సంధి కూర్పవలసినచోట్లు కూర్పక వ య ఆగమములు చేర్చుట) పోయె ఆయె ననుటకు పోయ ఆయ అనుట, లోకవాడుక దినదిన కొత్తలు(వైరిసమాసములు) ఇత్యాదివిధముల వాడుకభాష నీకవులు ప్రయత్నముతోఁ గోరి ప్రయోగించినారు. అరవములోవలె నీకవులు ఉదంతతద్ధర్మార్థకక్రియాజన్యవిశేషణములకు సమాసములో ద్రుతము చేర్చిరి. పోవుంద్రోవ చెప్పుంబలుకు ఇత్యాదులు. దీమ సపుఁబారివార (వారలార అనుటకు) కట్టివార (వారలార అనుటకు) ఇట్టిప్రయోగము నాచనసోమనయు 'వెఱ్ఱివారపిడుగు వ్రేసినఁ దలటొప్పి యాగునే' అని చేసెను. నాచనసోమనరచనల యనుకృతులీ సంకీర్తనములలోఁ జాలఁగలవు. 'ఎదిరికి న్మడఁచువాఁడు తనకుఁ దగరంబు సఱచు టెంతటిభరమ్ము' నాచనసోమన నానుడి యిది 'ఎనలేక యెదిరికి యినుమడిచేవానికి తనకు తగర మడువఁదడ వయ్యీనా' అని సంకీర్తనమున కెక్కినది.

నిఘంటువుల కెక్కని దేసి తెలుఁగుపలుకు లీసంకీర్తనములలో నెన్నో కలవు. అట్టివాని నెల్ల సేకరించి వేఱుగా నిఘంటువులకుఁ బరిశిష్టములు వెలయింపఁ దగును.

కవితారీతులు

అన్నమాచార్యుఁడు నరనన్న (కవికర్ణరసాయనకర్త?) పెద తిరుమలయ్య చినన్న-శబ్దార్థశుద్ధి గలిగిన వరకవులు. అన్నమయ మతీసరిగాఁ బోతనవలె సహజకవితావిశారదుఁడే. స్వామి పలికింపఁగా

దాను పలికితి నని చెప్పు కొన్నాఁడు. ఆతఁ, డాడినది యమృతకావ్యము పాడినది పరమసంకీర్తనము నయినది. అన్నమయ తెలుఁగు నొడికారమునఁ గడుదిట్ట. సంస్కృతమునఁ గూడ సత్కవితారచన నేర్చినవాఁడు. పెద తిరుమలాచార్యుదులు సంస్కృతాంధ్రాది భాషలలో నన్నమయవలె విద్వాంసులు. పెదతిరుమలాదులరచనలలో పాండిత్య ప్రకర్షము పదబంధపు జిగిబిగి యధికముగా నుండును. అన్నమాచార్య సంకీర్తనములును శృంగారమంజరియు తేటతేటగా తేలిక తేలికగా తియ తియ్యగా హాయిహాయిగా గోస్తనీద్రాక్షాగుళుచ్ఛములవలె నాస్వాద్యము లయినవి. వానియర్థవిశేషములు శ్రోతలహృదయములలో సులువుగాఁ జొరఁబాఱి వానిని చూఱగొని కొనిపోయి యేడుకొండల నెక్కించి భగవంతునిపాదారవిందములపజ్జ నడంకువతో నత్తియుండు నట్లు చేయఁగలవి! అన్నమాచార్యుఁడు తిరుపతి కొండమీఁద జగదేక నాథుఁడు ప్రత్యక్షమై వెలసియున్నాఁ డని ఓహోప్రజలారా నామాట వినుండు దర్శించి కృతార్థులు కండు రండు రం డని రెండుచేతు లెత్తి యాహ్వానించిన తీ రాలకింపఁదగినది.

రామక్రియం

చాటెద నిదియే సత్యము సుండో।
చేటులే దతని సేవించినను ॥పల్లవి॥

హరి నొల్లనివా రసురలు సుండో।
సుర లీతని దాసులు సుండో।
పరమాత్ముఁ డితఁడె ప్రాణము సుండో।
మరుగక మఱచిన మఱిలే దింకను ॥చాటెద॥ 1

వేదరక్షకుఁడు విష్ణుఁడు సుండో।
సోదించె శుకుఁ డచ్చుగ సుండో।
అది బ్రహ్మ గన్నాతఁడు సుండో।
యేదెస వెదకిన నితఁడే ఘనుఁడు ॥చాటెద॥ 2

యిహపర మొసఁగను యీతఁడె సుండో।
వహి నుతించెఁ బార్వతి సుండో।
రహస్య మిదివో రహి శ్రీవేంకట।
మహీధరంబున మనికై నిలిచె ॥చాటెద॥ 3

అన్న. అధ్యా. 138 తేకు

వైష్ణవు లనఁగా నిట్టివారట:-

అహిరి

మదమత్సరము లేక మనసు పే దైపోవ।
పదరిన యాసలవాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥మద॥

ఇట్టు నట్టుఁ దిరుగాడి యేమైనాఁ జెడనాడి।
పెట్టరంటాఁ బోయరంటాఁ బెక్కు లాడి।
ఎట్టివారి నైనా దూఱి యెవ్వరినైనాఁ జేరి
వట్టి యాసలఁ బడని వాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥పల్లవి॥ 1

గడనకొఱకుం జిక్కి కాముకవిద్యలఁ జొక్కి।
నిడివి నేమైనాఁ గని నిక్కినిక్కి।
ఒడలి గుణముతోడ వుదుటువిద్యలఁ జాల।
వడదాఁకి బడలనివాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥మద॥2

ఆవల వారులఁ జెడనాడఁగ వినివిని।
చేవమీఱి యెవ్వరినిఁ జెడనాడక।
కోవిదు శ్రీవేంకటేశుఁ గొలిచి పెద్దలకృప।
వావివర్తన గలవాఁడువో వైష్ణవుఁడు ॥మద॥ 3

అన్న. అధ్యా. 9 తేకు.

ధన్నాసి

వైష్ణవులు గానివార లెవ్వరు లేరు।
విష్ణుప్రభావ మీవిశ్వమంతయుఁ గాన ॥పల్లవి॥

అంతయు విష్ణుమయం బట మఱి దేవ।
తాంతరములు గల వననేలా।
భ్రాంతిఁ బొంది యేభావము భావించి।
నంతటనే పుణ్యు లౌట దప్పదుగాన ॥వైష్ణ॥ 1

ఎవ్వరిఁ గొలిచిన నేమిగొఱఁత మఱి।
యెవ్వరిఁ దలఁచిన నేమీ।
అవ్వలివ్వల శ్రీహరిరూపు గాని వా।
రెవ్వరు లే రని యెఱుక దోచినఁ జాలు ॥వైష్ణ॥ 2

అతిచంచలంబైన యాతుమ గలిగించు।
కతమున బహుచిత్తగతులై।
యితరులఁ గొలిచిన యెడయక యనాథ।
పతి తిరువేంకటపతి చేకొనుఁగాక ॥వైష్ణ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 6 తేకు.

భూపాళం

ఏకులజుఁ డేమి యెవ్వఁడైన నేమి।
ఆకడ నాతఁడే హరి నెఱింగినవాఁడు ॥పల్లవి॥

పరగిన సత్యసంపన్నుఁడైన వాఁడె।
పరనిందసేయఁ దత్పరుఁడు గానివాఁడు।
అరుదైన భూతదయానిధి యగువాఁడు
పరులుఁ దానే యని భావించువాఁడు ॥ఏకుల॥ 1

నిర్మలుండై యాత్మ నియతిఁ గలుగువాఁడే।
ధర్మతత్పరబుద్ధిఁ దగిలినవాఁడు।
కర్మమార్గములు గడవనివాఁడే।
మర్మమై హరిభక్తి మఱవనివాఁడు ॥ఏకుల॥ 2

జగతిపై హితముగాఁ జరియించువాఁడే।
పగలేక మతిలోన బ్రతికినవాఁడు।
తెగి సకలము నాత్మఁ దెలిసినవాఁడే।
తగిలి వేంకటేశు దాసుఁ డయినవాఁడు ॥ఏకుల॥ 3

అన్న. అధ్యా 47 తేకు.

లలిత

విజాతు లన్నియు వృథావృథా।
అజామిళాదుల కది యేజాతి ॥పల్లవి॥

జాతిభేదములు శరీరగుణములు।
జాతిశరీరము సరిఁ దోడనె చెడు।
ఆతుమ పరిశుద్ధబ బెప్పుడును అది నిర్ధోషం బనాది।
యీతల హరివిజ్ఞానపు దాస్యం బిదియొక్కటె పో సుజాతి
॥విజా॥ 1

హరి యిందరిలో నంతరాత్ముఁడిదె।
ధరణి జాతిభేదము లెంచిన।
మరమయోగు లీభావ మష్టమదము భవనికార మని మానిరి।
ధరణిలోనఁ బరతత్వ జ్ఞానము ధర్మమూలమే సుజాతి॥విజా॥ 2

లౌకిక వైదిక లంపటులకు నివి।
కైకొనునవశ్య కర్తవ్యంబులు।
శ్రీకాంతుఁడు శ్రీ వేంకటపతిసేసిన సంపాదన మిందఱికి।
మేకొని యిన్నియు మీఱినహరికి మీనామమే సుజాతి॥విజా॥ 3

అన్న. అధ్యా. 177 తేకు

నాదనామక్రియ

ప్రపన్నులకు నిది పరమాచారము।
విపరీతాచారము విడువఁగ వలయు ॥పల్లవి॥

భగవదపచారము భాగవతాపచారముఁ ।
దగులక దేవతాంతరము మాని।
నగధరు శరణము నమ్మి యాచార్యుని।
బగి వాయనిదే పరమవైష్ణవము ॥ప్రప॥ 1

దురహంకారము దుఃఖము సుఖమునుఁ ।
బొరయక ప్రాకృతుల పొంతఁ బోవక
దరిశనాభిమానాన ధర్మము వదలక।
పరిశుద్ధి నుండుటే పరమవైష్ణవము ॥ప్రప॥ 2

ఉపాయాంతరము లొల్లక భక్తి చేపట్టి।
యెపుడూఁ దీర్థప్రసాదేచ్ఛతోడ।
నిపుణత శ్రీవేంకట నిలయుండె గతియని।
ప్రపత్తి గలుగుటే పరమవైష్ణవము ॥ప్రప॥ 3

అన్న. అధ్యా. 166 రేకు.

లక్ష్మీవిలాసము:-

గుండక్రియ

రూకలై మాడలై రువ్వలై తిరిగీని।
దాకొని వున్నచోటఁ దా నుండ దదివో ॥పల్లవి॥

ఒకరిరాజుఁ జేసు నొకరి బంటుగఁ జేసు।
వొకరికన్నెల వేళొకరికి నమ్మించు।
వొకచోట నున్నధాన్య మొకచోట వేయించు।
ప్రకటించి కనకమే భ్రమయించీ జగము ॥రూక॥ 1

కొందరిజాళెలు నిండు కొందరికి సొమ్ములవు।
కొందరి పుణ్యులఁ జేసు గొందరిఁ బాపులఁ జేసు।
కొందరికొందరిలోనఁ గొట్లాట వెట్టించు।
పందె మాడినటువలెఁ బచరించు పసిఁడీ ॥రూక॥ 2

నిగనిగమనుచుండు నిక్షేపమై యుండు।
తగిలి శ్రీవేంకటేశు తరుణియై తానుండు।
తెగనిమాయైయుండు దికుకదెసయై యుండు।
నగుతా మాపాల నుండి నటియించుఁ బసిఁడీ ॥రూక॥ 3

అన్న. అధ్యా, 92 రేకు

తత్త్వవిచారణ:-

భూపాళం

చెప్పవే నన్ను మన్నించి శ్రీపతి నాకు।
ఎప్పుడును జింతించే నిదేపనై నేను ॥పల్లవి॥

పొలసి నీరూప మెట్టు పొడసూ పేవో।
ఎలమి నాభాగ్య మింక నెట్టున్నదో।
అలరి నా కేబుద్ధి ఆన తిచ్చేవో।
కలిగిననీమాయ యేగతిఁ గడచేనో ॥చెప్పవే॥ 1

వరుస నా కెట్లాఁ గైవస మయ్యేవో।
ఇరవై నాజన్మ ఫల మెట్లున్నదో।
పరగ నామతినెట్లు పాయకుండేవో।
కరుణానిధిని ని న్నేకరణి మెప్పించేనో ॥చెప్పలే॥ 2

పనిపడి యెట్లా నీ భక్తి యిచ్చేవో నా।
మనసుచంచల మెట్టు మట్టు పడీనో।
ఎనలేనినాతలఁపు లెఱిఁగి శ్రీవేంకటేశ।
నను నేలితివి యెట్లా నాకోరిక చెల్లీనో ॥చెప్పవే॥ 3

భౌళి

పట్టినచోనె వెదకి భావింపవలెఁ గాని।
గట్టిగా నంతర్యామి కరుణించును ॥పల్లవి॥

ఇంటిలోనిచీకటే యిట్టె తప్పక చూచితే।
వెంటనే కొంతపడికి వెలుఁ గిచ్చును।

అంటి కానరాని తనయాత్మ తప్పకచూచు।
కొంటెఁ దనయాత్మయును గొబ్బునఁ గాన్పించును॥పట్టి॥ 1

మించికఠినపురాతిమీఁదఁ గడువ వెట్టితే।
అంచెలఁ దానే కుదురైనయట్టు।
పొంచి హరినామ మేప్రొద్దు నాలికతుదను।
ఎంచి తలఁచఁదలఁచ నిరవౌ సుజ్ఞానము ॥పట్టి॥2

ఒక్కొక్కయడుగడుగె ఒగి ముందు వెట్టితే।
ఎక్కువౌ కొండైన నెక్కుఁగొనకు।
ఇక్కువ శ్రీవేంకటేశు నిటు దినదినమును।
పక్కనం గొలిచితె బ్రహ్మపట్ట మెక్కును ॥పట్టి॥3

లలిత

ఆడుతాఁ బాడుతా నీతో నట్టే ముద్దు గునుసుతా।
వోడక నీదండ చేరి వున్నారమయ్యా ॥పల్లవి॥

ఆసఁ దల్లిదండ్రిమోము అట్టె చూచి శిశువులు।
యేసుఖదుఃఖములుఁ దా మెఱుఁగ నట్టు।
వాసుల శ్రీపతి మిమ్ము వడి నాత్మఁ దలఁచుక।
యీసులఁ బుణ్యపాపము లెఱఁగమయ్యా ॥ఆడుతా॥ 1

ఏలినవారు వెట్టఁగా నేపునఁ దొత్తులు బంట్లు।
అలకించు పురులఁ బో యడుగనట్టు।
తాలిమి శ్రీపతి మీరు తగ మమ్ము రక్షించఁగా।
యేలని యేమియుఁ గోర నెఱుఁగమయ్యా ॥ఆడుతా॥ 2

చేతఁ జిక్కి నిధానము చేరి యింటఁ గలవాఁడు।
యేతులఁ గలిమిలేము లెఱుఁగనట్టు।
ఆతుమలో శ్రీవెంకటాధిప నీ వుండఁగాను
యీతల నేవెలుతులు నెఱుఁగమయ్యా ॥ఆడుతా॥ 3

అన్న. అధ్యా. 268 తేకు.

భైరవి

కరుణానిధి నీవే కనుఁగొంచు నున్నాఁడవు।
యిరవై నాలో నున్నాఁడ వేది గతి యింకను ॥పల్లవి॥

పేరుచున్నవి నాలోనఁ బెక్కువికారములు।
వూరుచున్న వెన్నైనా వూహ లెల్లాను।
చేరుచున్న వొక్కొక్కటే సేనా సేన కోరికలు।
యీరీతి నున్నాఁడ నాకు నేది గతి యింకను   ॥కరు॥ 1

పట్టుచున్నవి నానాప్రకృతులవోజలు।
పుట్టుచున్నవి యనేకభోగేచ్ఛలు।
చుట్టుకొనుచున్నవి సులభపు వేడుకలు।
యిట్టివి నానడకలు యేదిగతి యింకను   ॥కరు॥ 2

సందడింపుచున్నవి సారెకు నామమతలు।
ముందువెనకై వున్నవి మోహాలెల్లా।
చెందె నీపైభక్తి శ్రీవేంకటేశ్వర।
యెందునూ నీవే కాక యేది గతి యింకను॥కరు॥ 3

అన్న. అధ్యా. 238 తేకు.

లలిత

నమో నారాయణ నావిన్నప మిదివో।
సమానుఁడఁ గాను నీకు సర్వేశ రక్షించవే॥పల్లవి॥

మనసు నీయాధీనము మాటలు నీ వాడేటివే।
తనువు నీపుట్టించినధన మిది।
మును నీపంపున నిన్ని మోచుకున్నవాఁడ నింతే।
వెనుక నన్ను నేరాలు వేయక రక్షించవే   ॥నమో॥ 1

భోగము లెల్లా నీవి బుద్ధులు నీ విచ్చినవి।
యీ గతి నాబతుకు నీ కిరవైనది।

చేగదేర నీవు నన్నుఁ జేసినమానిసి నింతే।
సోగల నాయజ్ఞానము చూడక రక్షించవే ॥నమో॥ 2

వెలి నీవే లో నీవే వేడుకలెల్లా నీవే।
కలకాలమును నీకరుణే నాకు।
యిల శ్రీవేంకటేశ నీవేకొన్నబంట నింతే।
నెలవు దప్పించక నీవే రక్షించవే ॥నమో॥ 3

అన్న. అధ్యా. 235 తేకు.

పెండ్లి తిరునాళ్ళు:-

సామంతం

పసిఁడి యక్షంత లివె పట్టరో వేగమె రారో।
దెసలఁ బేరంటాండ్లు దేవుని పెండ్లికిని ॥పల్లవి॥

శ్రీవేంకటేశ్వరునికి శ్రీమహాలక్ష్మికి।
దైవికపుఁ బెండ్లి మూహూర్తము నేఁడు।
కావించి భేరులు మ్రోసె గరుడధ్వజం బెక్కె।
దేవతలు రారో దేవుని పెండ్లికిని ॥పసిఁడి॥ 1

కందర్ప జనకునికిఁ గమలాదేవికిఁ బెండ్లి।
పందిలి లోపలం దలఁబాలు నేఁడు।
గందమూ విడె మిచ్చేరు కలువడాలు గట్టిరి।
అందుక మునులు రారో హరిపెండ్లికిని ॥పసిఁడి॥ 2

అదె శ్రీవెంకటపతి కలమేలుమంగకును।
మొదలి తిరుణాళ్ళకు మొక్కేము నేఁడు।
యెదుట నేగేరు వీరే యిచ్చేరు వరము లివె।
కదలి రారో పరుషఘనులు పెండ్లికిని ॥పసిఁడి॥ 3

అన్న. అధ్యా. 234 తేకు.

రామక్రియ

గరుడధ్వజం బెక్కె కమలాక్షుపెండ్లికి।
పరుష లదివో వచ్చెఁబైపై సేవించను ॥పల్లవి॥
పాడిరి సోబాన నదే భారతియు గిరిజయు।
ఆడిరి రంభాదులై అచ్చరలెల్ల।
కూడిరి దేవతలెల్ల గుంపులై శ్రీవేంకటాద్రి।
వేడుకలు మీఱఁగ శ్రీవిభుని పెండ్లికిని ॥గరుడ॥ 1

కురిసెఁ బువ్వులవాన కుప్పలై యెందు చూచిన।
మొరసె దేవదుందుభి మ్రోఁత లెల్లను।
బెరసె సంపద లెల్ల పెంటలై శ్రీవేంకటాద్రి।
తిరమైమించిన దేవదేవుని పెండ్లికిని ॥గరుడ॥ 2

వేసిరి కానుక లెల్ల వేవేలు కొప్పెరల।
పోసి రదే తలఁబ్రాలు పుణ్యసతులు।
ఆసల శ్రీవేంకటేశుఁ డలమేలుమంగఁ దాను।
సేసలు వెట్టిన యట్టి సింగారపు పెండ్లికిని॥గరుడ॥ 3

అన్న. అధ్యా. 204 రేకు

వెంకటేశ్వరస్వామి పెండ్లి తిరునాళ్ళు మన యన్నమాచార్యుఁడే తొలుత వెలయించినవాఁడుగాఁ దోచుచున్నాఁడు. ఆగమశాస్త్రమున వివాహోత్సవము చేయుచున్నమాన్యుఁడే కన్యాదాతగా వర్తిల్ల నగునని. కలదట. కనుకనే శ్రీపాదరేణుమాహాత్మ్యమున ని ట్లున్నది.

శ్రీలలరంగ మంగమును శ్రీహరి కెన్నఁడు దారవోయుచోఁ।
దాళులపాక యన్నమయ దాఁ గడిగెం బదముల్, ధరిత్రిమా।
తాళులపాక చిన్నన పదంబులు పాడిన నాడె సర్పరాట్।
శైలవిభుండు తత్పదరజంబును మాకు నొసంగఁజెల్లదే॥

శకుంతలా పరిణయ కృత్యవతరణిక ని ట్లున్నది.

"మఱియు నమ్మహాదేవుండు మదీయమాతామహవంశ శిఖారత్నంబగు నన్నమాచార్యునకు జామాతరుం డనిపించుకొని, భవదీయ సంకీర్తనంబు లాలించిన కర్ణంబుల నితరసంకీర్తనంబు లాలించ నని ప్రతిజ్ఞ గావించెనట."

దేవాలయములో సంవత్సరోత్సవములను తెల్గుదేశమున కళ్యాణోత్సవము లనీ, ద్రవిడదేశమున బ్రహ్మోత్సవము లనీ, నేఁడు పేర్కొనుట కలదు. ఆలయములలో స్వామిప్రతిష్ఠజరగిననాళ్ళే యా యుత్సవములనాళ్ళట. శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి బ్రహ్మప్రతిష్ఠితుఁడు గనుక ఆప్రతిష్ఠ జరగించిన బ్రహ్మపేర తిరుపతి వర్షోత్సములు బ్రహ్మోత్సములయ్యె ననీ దాని ననుసరించి దక్షిణదేశపు దేవోత్సములకెల్ల బ్రహ్మోత్సవము లని పేరు సంక్రమించెననీ ఆయుత్సవములలో కళ్యాణము జరుపుట తెల్గుదేశమునఁ గ్రొత్తగాఁ గలిగిన యాచారమని శ్రీపరవస్తు రామానుజ స్వామి ఎం. ఏ. గారు చెప్పుచున్నారు.

బ్రహ్మోత్సవము:-

అహిర

నానా దిక్కుల నరు లెల్ల।
వానల లోననె వత్తురు గదలి ॥పల్లవి॥

సతులు సుతులుఁ బరిసరులు బాంధవులు।
హితులు గొలువఁగా నిందరును।
శతసహస్ర యోజనవాసులు సు।
వ్రతములతోడనె వత్తురు గదలి। ॥నానా॥ 1

ముడుపులు జాళెలు మొగిఁ దలమూటలు।
కడలేనిధనము గంతలును।
కడుమంచిమణులు కరులు దురగములు।
వడిగొని చెలఁగుచు వత్తురు గదలి ॥నానా॥ 2

మగుటవర్ధనులు మండలేశ్వరులు।
జగదేక పతులుఁ జతురులును।
తగువేంకటపతి దర్శింపఁగ బహు।
వగల సంపదల వత్తురు గదలి ॥నానా॥ 3

అన్న. అధ్యా. 331 రేకు.

అంపకాలు:-

ముఖారి

భోగీంద్రులును మీరుఁ బోయి రండు।
వేగిన మీఁదటి విభవములకు ॥పల్లవి॥

హరుఁడ పోయిరా అజుఁడ నీవునుంబోయి।
తిరిగిరా మీఁదటి తిరునాళ్ళకు।
సురలు మునులు భూసురులు పోయిరండు।
అరవిరి నిన్నాళ్ళు నలసితిరి ॥భోగీం॥ 1

జముఁడ పోయిరా శశియు నీవునుఁ బోయి।
సుముఖుఁడవై రా సురలఁ గూడి।
గుములై దిక్పతులు దిక్కులకుఁ బోయి రండు।
ప్రమదాన నిన్నాళ్ళు బడలితిరి ॥భోగీం॥ 2

నారద సనక సనందనాదులు।
భూరి విభవములఁ బోయి రండు।
దూరముగాఁ బోకిట్టె తొరలి వెంకటగిరిఁ।
జేరి న న్నిట్లనే సేవించుఁడి ॥భోగీం॥ 3

అధ్యా. 353. 11 వాల్యం.

ఇంతవఱకు అధ్యాత్మసంకీర్తనలే ఉదాహరించినవి.

శృంగారసంకీర్తనలుగూడ రెండు:-

కేదారగౌళ-అటతాళం

నీవు గాఁగా నేను గాఁగా
నేఁటి కాయఁ బోయను।
మీవంటి చులుకనివారము మేమైతే।
మేటైనంతలేసిపనులు నేఁడౌను ॥పల్లవి॥

మంచిగందము నెఱపూఁత పూసుకొని
మావాడ కాతఁడు రాఁగాపోఁగాఁ జూచి।
పొంచులు మాయింటిపంచ నుందువట
బోగాలవారమటే।
ఎంచనేటికి తప్ప నీమగఁడైతే
యిలు వెళ్ళకుండ నరికట్టుకొని వల।
పించవలెఁ గాక వూరివారిమీఁద
పొంచు లుండవచ్చునా వోచెలియ ॥నీవు॥ 1

ఎమ్మెకాఁ డాతఁడు మావిథి నిలుచుండి
యెవ్వరితోనో మాటలాడఁగా విని।
కొమ్మరో చూపెట్టుకొనివుందువట
గుట్టు విడిచివున్నామా।
అమ్మరో ఆతఁడు నీమగఁడై తే
ఆన లిడుకొని వుండవలెఁగాక।
దిమ్మరికత్తెవై మాయింటిచుట్టూ
తిరుగులాడ నాయమా ॥నీవు॥ 2

నాయముగా అల మేల్మంగ వెంకటనాథుఁడు
ననుఁగూడి నవ్వినంతలోనే।
వోయమ్మ నేఁజెల్ల వూర నాఁట చాట
వున్న పనులవారమా।
పాయక ఆతఁడు నీపతియైతే పక్క

పవ్వళించి వుండవలెఁ గాక।
కాయని కాపులు పూయనిపూతలు గట్టి
కాపురాలు గుత్తగొందురటె ॥నీవు॥ 3

శేషా. వ్రాఁతప్రతి.

(రాగము పేరు లేదు)

కటకటా అయ్యో కాంత నింత యేపుదురా।
అటమటముగాదు నీయానసుమ్మీ నిజమయ్య ॥పల్లవి॥

కొసరినా నిన్నే కాని కోపించినా నిన్నే కాని।
కసరినా నిన్నే కాని కాదన్న నిన్నే కాని।
విసరినా నిన్నే కాని వేసరినా నిన్నే కాని।
ఇసుమంతైనా అన్య మెఱుఁగదయ్యా ॥కట॥ 1

అలసినా నిన్నే కాని అఁకొన్నా నిన్నేకాని।
పిలిచినా నిన్నే కాని పేరుకొన్నా నిన్నే కాని।
సొలసినా నిన్నే కాని సోకనాడినా నిన్నే కాని।
కలనైనా తలఁ పెందూ కలుగదు గదవయ్యా! ॥కట॥ 2

కొనియాడినా నిన్నే కాని గుంపించినా నిన్నే కాని।
పనివినా నిన్నే పాడినా నిన్నే కాని।
మనసిచ్చి యలమేలుమంగపతి వేంకటేశ।
యెనసితివి మాచెలి నింక నేచ నేమిటకయ్యా ॥కట॥ 3

అళ్వార్లు - అన్నమాచార్యుఁడు

ద్రవిడవేదాంత రచనమునకై శఠకోపయతీంద్రు లవతరించిన విధముగా నంధ్రవేదాంతరచనమునకై యన్నమాచార్యుఁ డవతరించి నాఁడు.

శఠకోపయతి వైశాఖమాసమున విశాఖానక్షత్రమున నవతరింపఁగా నన్నమాచార్యుఁడును వైశాఖమాసమున విశాఖానక్షత్రమున నవతరించి

నాఁడు. శఠకోపయతి పదునాఱేండ్ల వయసువాఁడయిన తర్వాత సర్వ విద్యలు గోచరించి ద్రవిడ సంకీర్తనములు రచింప దైవానుగ్రహమందఁగా నన్నమాచార్యుఁడు నట్లే పదునాఱవయేట స్వామి ప్రత్యక్షమై యుద్బోధింపఁగా సంకీర్తరచనము సాగించెను. శఠకోపయతి శ్రీతిరువేంగడ నాథునిమీఁదను నింక ననేక దివ్యస్థలములలోని విష్ణుమూర్తుల మీఁదను సంకీర్తనములు రచింపఁగా, నన్నమాచార్యుఁడును ప్రధానముగా శ్రీవేంకటనాథునిమీఁదను నింక ననేకపుణ్యస్థలముల విష్ణుమూర్తుల మీఁదను సంకీర్తనలు రచించెను. శఠకోపయతిస్వామి కౌస్తుభాంశమున జన్మించినట్లు విజ్ఞులు విశ్వసింపఁగా నన్నమాచార్యుఁడు స్వామినందక కాంశమున నవతరించినట్లు ప్రాజ్ఞులు పరిగణించిరి.

పెరియాళ్వార్లు (విష్ణుచిత్తులు) తులసీవనమున జనించిన గోదాదేవిని రంగనాథస్వామి కొసఁగి పెండ్లిచేసి మామగా రయినట్లే యన్నమాచార్యులు గూడఁ బద్మసరోవరమున జన్మించినమంగాంబికను వెంకటేశ్వరస్వామి కిచ్చి పెండ్లిచేసి మామగా రయ్యెను.

ఇట్టిమహత్త్వముగలవాఁడు గనుకనే తిరుపతివేంకటేశ్వరస్వామి సన్నిధి నీతనికి, నీతనివంశమునకుఁ గూడ నానాఁ డఖండగౌరవ మల వడినది.

ఆంధ్రసంకీర్తనము - ద్రవిడపాశురములు

ఆళ్వార్లు రచింపఁగా నరవమున ద్రావిడవేదమనీ పంచమాగమ మనీ పేర్కొనఁబడుదివ్యప్రబంధము నాల్గువేలసంకీర్తనములు పాట్టులు (సీసపద్యాదులవంటివి) కలదికాఁగా అన్నమాచార్యుఁ డొక్కఁడే రచించిన యంధ్రవేదము ముప్పదిరెండువేలపాటలు గలది. ఈ సంకీర్తనలు దివ్య ప్రబంధముల ననువర్తించియే పరమాత్మునకు భక్తజీవులకు పతిపత్నీ భావము నాయికానాయకభావము కల్పించి యుజ్జ్వలరసానుభూతి నొద వించుచు ననేక దేవాలయములలోని యర్చామూర్తుల నభివర్ణించుచు శరణాగతిమహత్త్వమును బ్రతిపాదించుచు నింక ననేకవిధముల లోకనీతి

ధర్మోద్బోధభూత సారస్యముతో సవరనిభాషతో వేదవేదాంతేతిహాసాది సూక్తి తదర్థప్రతిపాదనములతో వెల్వరిసి పెరియావాచ్చాంబిశ్లైవంటిమహా వ్యాఖ్యాత వెలసెనేని యఖండానందతాండవముగాఁ బెదపెద్దవ్యాఖ్యా చమత్కారములు త్రవ్వి తీయఁదగినట్లు విజ్ఞాననిధులై విరాజిల్లుచున్నవి.

తిరువాయ్మొజ్ఞి మొదలగు దివ్యప్రబంధరచనల కివి తీసిపోవు. దేశ ప్రజాదౌర్భాగ్యముచే నివి వెలసిననాఁటనుండి నేఁటిదాఁక రహస్య రక్షలో నున్నవేకాని రాణ కెక్కవయ్యెను. అన్నమాచార్యులయుఁ దత్పుత్ర పౌత్రులయుఁ బ్రాభవము చెల్లునప్పుడు వారే స్వామికి వైభవములు కల్పించునప్పు డుత్సవములందేకాక యనుదినమును నీ సంకీర్తనములు స్వామిసన్నిధిని విన్నపించుట జరగినది. తమతర్వాత నట్లు జరగుటకుఁ గూడ వారు వసతులు గల్పించిరి. తర్వాతఁ గొన్నాళ్ళట్లు తనరెనేమో! ఇందుకుఁదార్కాణగా భజనగోష్ఠులవారు తొలుదొలుత తాళ్ళపాకవారి సంకీర్తనములనే యాలాపింతురు. కాని యిటీవల వీనియెఱుక మఱుగు పడిపోయినది. వీనిజన్మస్థానమగు తిరుపతిలోనే వీనిప్రాభవము వెలయ లే దనఁగా నిఁక నితరస్థలములమాట చెప్పనేల?

ఈ సంకీర్తనములు తెల్గునాఁటివిష్ణ్వాలయములలో దివ్య ప్రబంధములుగా నిత్యసంకీర్తనార్హములుగా నెగడఁదగినవి. ఆయాదేవాల యముల యధికారులును ప్రభుత్వమువారును వీని కర్హమయినయా దరము కల్గింతురుగాక! త్యాగరాజకీర్తనలవలె నివి సంగీతపుఁ జమత్కార ములు రాగస్వరవిహారములు పుక్కిలించునవిగా నున్నవో లేదో నిరూపించు యోగ్యతనాకు లేదు. గానవిశారదులే దానిఁ గనుఁగొనఁ దగినవారు.

ఈ సంకీర్తనఫలములు గాయకులగానామృతమునఁ దోగి మాగి యాస్వాద్యము లయినప్పుడే వానితీయన తెలియనగును.

శ్రీవేంకటేశ్వర వైభవము

ఉపనిషన్మంత్రములవలె శ్రీవేంకటేశ్వరమూర్తి తొలుత నాయామతములవారికిఁ గొంతకొంత యానుకూల్యము గొల్పు నవయవా లంకారాదికముతో వెలసి తననిజాంతరంగమును నీరు కొలఁదిగా

గోచరింపించుచు మహిమాభిరామమై రహికెక్కినది. పలుమతములవారు పలుదెఱఁగుల వేంకటేశ్వరుని భావించుచుండుట నన్నమాచార్యుఁడు వివరించినాఁడు. (చూ. పుట. 253)

శివుఁ డని, శక్తి యని, భైరవుఁ డని, జినుఁ డని, స్కందుఁ డని, తమతమ నిర్ణయముల కనుకూలము లయిన రూపురేఖలను బ్రమాణములను జూపుకొనుచు పలుమతములవారు పలుకుబడి చెల్లించుకొనుచు వైవిధ్యముతో నర్చించుచు వచ్చిన శ్రీవేంకటేశమూర్తిని ఆళ్వారాచార్యుల యభివర్ణనానుగుణముగా విష్ణుమూర్తినిగా శ్రీరామానుజాచార్యులవారు. క్రీ. పదొకొండవ శతాబ్దిలో విఖ్యాతపఱిచిరి. సింహాచలము శ్రీకూర్మము మొదలగు స్థలములఁ గూడ నిట్టి నిర్ధారణములే వారు చేసిరట!

పర్వతారణ్యమధ్యస్థమై, దుర్గమమై పలుమతముల పలుకుబడికి చెల్లుబడికి లోఁబడుచు, పూజాపురస్కారములు సరిగా సాగక ఎవరో ప్రగాఢభక్తిపరులగు నిశితవ్రతులే నిలువఁదగినట్లున్న స్వామిసన్నిధిని శ్రీవైష్ణవులస్థానపతిత్వమును స్థాపించి శ్రీరామానుజులు తమకు రామాయణోపదేశము చేసిన గురువులు తిరుమలనంబిగారిని శిష్యులు ఆనందాళ్వార్లను ఇద్దఱు జియ్యంగార్లను ఇర్వదినల్గుర నేకాంగులను సదా స్వామిని గాచియుండునట్లు చేసిరి.

వైఖానసాగమవిధానమునకు తిరుపతి ప్రధానక్షేత్రము. ఇది మధ్య రంగముగా నాంధ్రద్రవిడకర్ణాట దేశములందు విష్ణ్వాలయములలో వైఖానసాగమప్రకారమునఁ బూజోత్సవాదికము లెప్పటనుండియో సాగుచున్నవి. స్వామి కీయుభయులు నుభయరక్షలు.

పదునాల్గవ శతాబ్దిలో దేశికులవారును వారిశిష్యులును మనవాళ మహామునులు వారిశిష్యులును స్వామివైభవములకు విఖ్యాతిగూర్చిరి. పదునైదవ శతాబ్దిలో అహోబలమఠప్రతిష్ఠాపకులు శఠకోపయతులును, వారి శిష్యుఁడన్నమాచార్యుఁడును స్వామివైభవమునకుఁ బ్రఖ్యాతిగొల్పిరి.

అన్నమాచార్యుఁడొక సంకీర్తనమున:-

"నే నొక్కండ లేకుండితే నీకృపకుఁ బాత్ర మేది
వూని నావల్లనే కీర్తిఁ బొందేవు నీవు."

ఆనెను. అతఁడు స్వామిసన్నిధి నివసించి సంకీర్తనములు సాయించుట చేతను. బైయెల్లరు రాజుల నావర్జించుకొని వారికృతముగాను స్వకృతముగాను ఆలయ గోపురారామ మార్గసోపానాది నిర్మాణములను ఉత్సవవిశేషములను బెంపొందించుటచేతను వైష్ణవమతపు శరణాగతి మాధుర్యము చేతను కలౌ వేంకటనాయక యన్నసూక్తికిఁ దార్కాణముగా లోకరక్షకమై యాపన్నివారకమై ప్రజ్వరిల్లుచుండు స్వామిమాహాత్మ్య విశేషముచేతను పదునైదవ శతాబ్దిలో తిరుపతి క్షేత్రము భక్తపరిషత్తుల రాకపోక లధికముగా గలదై జనరంజకమై వర్ధిల్లినది. పదునాఱవ శతాబ్దిలో విజయనగరచక్రవర్తి శ్రీకృష్ణరాయఁడు, నంతకుఁ బూర్వుఁడు సాళ్వ నరసింగరాయఁడును దమవిజయము లెల్ల శ్రీవేంకటేశ్వరానుగ్రహమున వెలసినవే యన్న విశ్వాసములగలవారయి దిగ్విజయయాత్రలలో శ్రీవైష్ణవాచార్యులను, కవీశ్వరులను, శ్రీవేంకటేశ్వరవిగ్రహమును దోడఁగొంపోవుచు శ్రీవేంకటేశ్వరభక్తిని దేశ మెల్ల వెల్లివిరియించిరి. దిగ్విజయయాత్రారంభములందు విజయనిర్వాహాంతములందు వారు శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామిదర్శనము చేసికొని కాన్క లర్పించు కొనుచునుండెడివారు. శ్రీకృష్ణరాయఁడు క్రీ 1512 నుండి, 1523 దాఁక నేడు తూర్లు తిరుపతికి విచ్చేసెను.

తొలితూరి:- ఇర్వురుభార్యలతో వచ్చి స్వామికి నవరత్న ఖచిత కిరీటమును కర్పూరహారతికి ఇర్వైయైదు వెండిపళ్ళెములను భార్యలచే స్వామి పాలారగింప బంగారుగిన్నెను.

రెండవతూరి:- శ్రీభూదేవుల కనేకాభరణములను.

మూదవతూరి:- 5 గ్రామములను,

నాల్గవతూరి:- ముప్పదివేలవరహాలతో స్వామికి కనకాభి షేకమును కొన్ని యాభరణములను తాళ్ళపాక గ్రామమున (చిన్నాదేవిచే) కంఠమాల పదకము ఒక గ్రామమును (తానే) నవరత్న ప్రభావళియను మకరతోరణమును.

అయిదవతూరి:- కంఠమాలను పదకమును అనందవిమానపు బంగారుపూతకు ముప్పదివేలవరహాలను పులికాపునిర్వాహమునకు వెయ్యివరహాలను ఉదయనై వేద్యమునకు 500వరహాలను.

ఆఱవతూరి:- కొన్ని భూములను,

ఏడవతూరి:- నవరత్న ఖచితమయిన పీతాంబరమును నవరత్న ఖచితములయిన రెండువింజామరలను పదకమును పదివేలవరహాలను సమర్పించెను.

అచ్యుతరాయఁడు ప్రతిసంవత్సరము స్వామికిఁ బ్రబంధ పుష్పాంజలు లర్పించుచుండెను. సదాశివరాయఁడును స్వామికెన్నో సేవలు చేసెను. దాన శ్రీవేంకటేశ్వరమాహాత్మ్యము దక్షిణభారతదేశమం దెల్లఁ బ్రజ్వరిల్లి నది. పదరునాఱుపదునేడు శతాబ్దుల తెలుగు ప్రబంధములలో శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామికి సమర్పితములే లెక్క కెక్కువగా నున్నవి. పుణ్యక్షేత్ర యాత్రలలో ముఖ్యములయిన యనేకవిష్ణ్వాలయ శివాలయ దేవతలతో పాటుగా నంతదాఁకఁ గీర్తనీయమగుచున్న శ్రీవేంకటేశార్చా మూర్తి పదు నాఱవ శతాబ్ది యారంభమున నుండి సర్వ భారతదేశమునకు ముఖ్యార్చామూర్తి కాఁజొచ్చినది. బ్రాహ్మణులు మొదలుగాఁ బంచముల దాఁక నన్ని జాతులవారును తమయిండ్లలో శు భకార్యములు జరుగునప్పుడు మునముందుగా వెంకటేశ్వర దీపారాధన, సమారాధన, జరుపుట, ఇంట నెవరికిఁగాని యనారోగ్యము కలిగినప్పు డాపద మ్రొక్కులవాఁడని స్వామికి ముడుపు గట్టి కొండకు వచ్చి వడ్డితో ముడుపు చెల్లించుకొనుట సంప్రదాయ మయినది. తలనీలాలిచ్చువారు. నిలువు దోపిళ్ళిచ్చువారు అనర్ఘరత్నా భరణము లిచ్చువారు బ్రహ్మోత్సవ

కళ్యాణోత్సవాలు జరిపించు వారునై ప్రజలు, ప్రభువులు, మహారాజులు తండోప తండములుగా తిరుపతికి రాకపోకలు జరపసాగిరి. భారతదేశమున నెక్కడగాని ప్రజలు తమకుఁ జేర్వయున్న దేవాల యార్చామూర్తుల పేళ్ళఁ బెట్టుకొనుటకలదు. కాళహస్తీశ్వరుడు, వరదరాజు, మల్లికార్జునుఁడు, పానకాలరాయుఁడు ఇత్యాదినామములు దాల్చినవా రాయాపుణ్య క్షేత్రములచేరిక గ్రామములవా రని తెలివిడికలుగును. కాని వెంకటేశ్వర వెంకటాచలపతీత్యాది నామములు దక్షిణాపథమందెల్ల నూరూర నింటింట సర్వసామాన్యమై వెలయసాగినవి. శ్రీతిరుపతి వెంకటేశ్వరస్వామి పోలికగా ననేకప్రదేశము లలో వెంకటేశ్వర దేవాలయములు వెలసినవి. దక్షిణాపథదేవాలయము లలో శ్రీతిరుపతి వెంకటేశ్వరాలయమున కున్నంత యాదాయ మేదేవళ మునకు నుండదు. విజయనగరరాజ్యము తర్వాత మట్ల మైసూరు తంజాపూర్యాది రాజ్యములు నేటిజమీందారీలు స్వామి కెన్నో కైంకర్య ములు జరపినవి. అవి నేఁడు ప్రజాస్వామ్యముచేఁ జిదికి పోయినను, పోవుచున్ననుగూడ శ్రీవెంకటేశ్వరవైభవము ప్రజాసామాన్యపరమై యఖండమై యలరారుచునే యున్నది.

అన్నమాచార్యచరిత్రపరిశోధనము

ఈశ్వరసంకల్ప మెట్టిదోగాని తాళ్ళపాకవారి యధ్యాత్మసంకీర్తన ములు చదువుచుండునపుడు నా హృదయ తంత్రులలో ననురణనము సాగుచు పరమానంద పారవశ్యముకలుగుచు కర్తవ్యమేదో వ్యక్తమగుచున్న ట్లుండును. ఈయన్నమాచార్య చరిత్రము ముద్రించుచు నందు సాళ్వ నరసింహరాయని దగ్గఱ నన్నమాచార్యుఁడు పాడిన శృంగార సంకీర్తన ప్రతీకము చదివి ఈకథనిజమా? ఇట్టికీర్తనము దొరకఁ గలదా? ఉన్నను నది వేలకొలఁది సంకీర్తనములలో నెక్కడ నున్నదో కదా అనుకొనుచుఁ జేతనున్న తాళ్ళపాక శేషాచార్యులుగారి వ్రాఁతప్రతిని దెఱతునుగదా సరిగ్గా నా సంకీర్తమే యందు నాకన్ను లెదురఁ గానవచ్చెను. ఆనందమాయెను. నాతో నిందుఁబరిశ్రమించుచున్న చిరంజీవి శ్రీనివాసాచార్యున కిది చూపి చెప్పి మఱొకసంకీర్తనము సంకెల విడిపించుకొనుటకుఁ బాడినదాని

ప్రతీకమును జదివి యిది కూడదొరకిన బాగుగాదాయనఁగా ఇదిగో యిప్పుడే యిట్టి సంకీర్తనమును జదివితిరి అని యాత డంతలోనే దానినెత్తియిచ్చెను. ఇట్లునాలుగు మూఁడు నాళ్ళలోనే మాకుఁగావలసిన సంకీర్తనము లెన్నో పుటపుట దొరకసాగినవి! అందు ముఖ్యములఁ గొన్నింటి నీ పీఠికలో వెల్లడించితిని. ఇట్లు సంకల్పసిద్ధి సంతోషములతో పీఠిక రచించుచు దేవస్థానశాసనములలో మంగాపురమున తాళ్ళపాక చినతిరుమాచార్యుఁడు కట్టించిన కల్యాణవెంకటేశ్వర దేవాలయమున అన్నమాచార్యునివిగ్రహపుఁ బ్రతిష్ఠయు జరిగిన ట్లుండుటచే నదికల దేమోయని బరిశీలింపఁబోఁదలచి మిత్రులతో ముచ్చటించితిని. మహమ్మదీయ విప్లవముచే పాడుపడి విగ్రహములు విరిగి సర్వధ్వంసమై యున్న యీ దేవళమునొక పుణ్యపురుషుడు (సుందరరాజురాయస్వామి) స్వప్నోద్బోధము వలన వెదకివచ్చి చేరి చాల శ్రమపడి తిరుపతి కొండమీది దివ్య మంగళ మూర్తివలెనే మహనీయమై దర్శనీయమైయున్న యక్కడి మూల మూర్తిని చక్కఁజూచుకొని పూజాపురస్కారములు ఉత్సవాదులు కొలఁది యేండ్లనుండి జరపుచున్నట్లును, వా రప్పుడు తిరుపతిలోనే ఉన్నట్టును తెలియవచ్చెను. వారితో మిత్రులతో మూలమూర్తిని దర్శించి మాట మాటమీద తాళ్ళపాకవారి విషయమెత్తఁగా తాళ్ళపాకవారిదేవతార్చన విగ్రహాదు లిక్కడికిఁ జేరిన వని వారొక పెద్దకథ చెప్పిరి' వానినెల్లఁ జూపిరి, అందు అన్నమాచార్యునినాఁటి భజనచిఱుతలు, తులసితావళము, స్ఫటికహారము సాలగ్రామములు శ్రీవేంకటేశ్వర, తద్దేవ్యాదుల దేవతార్చన విగ్రహములు ఆవిగ్రహముల యిత్తడి మకరదోరణము. వెండిఛత్రములు మొదలగునవి యున్నవి. వానిని శ్రీతాళ్ళపాక సూర్యనారాయణయ్యగారొసఁగి రని వా రిప్పుడు తిరుపతిలోనే ఉన్నా రని యాసత్పురుషుఁడు తెలియఁజెప్పెను. పరమానందముతో తిరుపతికిఁ దిరిగి వచ్చి యా శ్రీసూర్యనారాయణయ్యగారిని గలసికొంటిని. వారే అన్నమాచార్య చరిత్రమును శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రాచ్య విద్యాలయమునకు ఇచ్చిన వారు. కడపజిల్లా మడితాడును బీదరికముచే విడనాడి అన్నమాచార్యాదు లర్చించిన దేవతావిగ్రహములను సరిగా నర్చింపననువు పడక తిరుపతిలో

దేవుని సన్నిధి నర్పింపఁగోరి తెచ్చితి ననియు దమపూర్వులే కట్టించిన దేవాలయము పునరుద్ధారము చెంది పూజాపురస్కారములుగలదై యున్నందుకు పరితోషించి యావిగ్రహములనెల్ల నక్కడనర్పించితి ననియు వారు చెప్పిరి.

అనాఁ డెప్పుడో యన్నమాచార్యుఁడు తనదేవతార్చన విగ్రహములు పోయినందుకు విలపించిన సంకీర్తనము తలఁపున గోచరించెను. (చూ పుట. 269) నా డాతని కవి మరలదొరకెనేమో దొరకినప్పు డెంత సంతోషించెనో ఏమిచేసెనో తెలియదుగాని యయిదువందలయేండ్ల తర్వాత నాతని భజనచిరుతులు తావళములు దేవతార్చన విగ్రహములు వెదకఁబోయినతీవ కాలఁదవిలినట్లే నాకన్నులెదుటగానవచ్చుట, వారు వెలయించిన దేవళము పూజాపురస్కారములతో మరల వెలయుట, చూడఁగా నాకుఁ బరమాహ్లాదము గలిగినది. శ్రీయన్నమాచార్యుఁడు నిత్యసూరులతో నారదాది మహర్షులతో నాళ్వారులతోఁగలసి శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి పుష్కరిణీతీరమున ఆకాశగంగా ఝురులలో దరులలో సూర్యమండలములో నిత్యానంద విహారము సల్పుచుండెనని యానాఁటి వా రానందించిరి. (చూ. పుట 295) అన్నమాచార్యుఁడు పరమప్రాప్యము శ్రీవేంకటేశ్వర సన్నిధానమేయని యనేకసంకీర్తనములలో గొంతెత్తి చేయెత్తి గొప్పగాఁ జెప్పుకొనెను. ఆయన పరమపదమందిన ఫాల్గున బహుళ ద్వాదశి వ్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధదినముగాన యాతని కుమారుఁడు పెద తిరుమలాచార్యుఁడిట్లు తన తండ్రిగారి నాహ్వానించెను.

శ్రీరాగం

దినము ద్వాదశి నేఁడు తీర్థదివసము నీకు।
జనకుండ అన్నమాచార్య విచ్చేయవే ॥పల్లవి॥

అనంత గరుడముఖ్యు లయిన సూరిజనులతో।
ఘననారదాది భాగవతులతో।
దనుజమర్దనుఁడైన దైవశిఖామణితోడ।
వెనుకొని యారగించ విచ్చేయవే ॥దిన॥ 1

వైకుంఠానినుండి యాళువారలలో పలనుండి।
లోకపు నిత్యముక్తులలోన నుండి।
శ్రీకాంతతోడ నున్న శ్రీ వేంకటేశుఁ గూడి।
ఈకడ నారగించ నింటికి విచ్చేయవే ॥దిన॥ 2

సంకీర్తనముతోడ సనకాదు లెల్లఁ బాడ।
పొంకపు శ్రీవెంకటాద్రిభూమి నుండి।
లంకె శ్రీవెంకటగిరి లక్ష్మివిభుఁడ నీవు।
అంకెల మాయింటవిందు లారగించవే ॥దిన॥ 3

అన్న, అధ్యా, తేకు.

మదరాసువిడిచి శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల సన్నిధి సేవకావింప వచ్చుటలో నాతొల్తటికోరిక తాళ్ళపాకవారిరచనల నన్నింటిని వెల్లడించుట. ఎంత ప్రయత్నించినను నడ్డంకులచే నింకి పోవుచున్న నాసంకల్పపు టూటలు చక్కసాగుట కద నిప్పటికి సమకూడినది. ఇక్కడనున్న తాళ్ళపాకవారిసంకీర్తనములు రాగిరేకుల లన్నింటిని స్వాధీనము చేసి కొంటిని. అస్మదీయుఁడు నాకుఁ జేదోడుగా ననువర్తించు పరిశోధనకార్య సహాయ విద్వాంసుఁడు చిరంజీవి. ఎ.వి. శ్రీనివాసాచార్యుఁడు వేలలెక్క నున్నరాగిరేకుల భరము మోయుచు బడలుచున్నను సంకీర్తనముల స్వారస్యాస్వాదనమున శ్రమతీర్చుకొనుచు నర్వపరిశోధన సందర్భములందు జాగరూకుఁడై తోడ్పడుచున్నాఁడు మిత్రులై డైరెక్టరు శ్రీపరవస్తువెంకటరామానుజస్వామి, ఎం.ఏ. గారు నా కీకార్య నిర్వాహములో సహాయపడుచున్నారు. దేవస్థానమునఁ బైముఖ్యాధి కారు లిందుకుఁ జాల ముచ్చట పడువారుగా నున్నారు. ఇఁకఁ జక్కగాఁ దాళ్ళపాక సంకీర్తనముల ముద్రణము సాగగల దనుకొందును. ముద్రితము లయిన సంకీర్తనములఁగొన్నిటిని సంగీతసాహిత్యపరిపుష్టులు శ్రీఅనంత కృష్ణశర్మ గారు స్వరవిన్యాసముతోఁ బ్రకటించుచున్నారు. ఇ ట్లిన్నాళ్ళకుఁ దాళ్ళపాకమహనీయుల స్వామిసేవాఫలము పరిపక్వమై సహృదయా

స్వాద్య మగుచున్నది. అన్నమాచార్యాదులారా ! ఆనందింపుడు! అయిదు వందలేండ్లకుఁ బిదప మీయభీప్సితము లన్వర్థములు గావలసిన ట్లున్నది గాఁబోలును స్వామియనుగ్రహము !

సీ॥ చెక్కిళ్ళఁ జిఱునవ్వు చిందుద్రొక్కెడుతేఁడ !
 యేడుకొండలవాఁడ ! యేలుకొమ్మ
అలమేలు మంగాంబ చెలికాఁడ ! యడుగడు
 దండాలవాఁడ ! మాకండ వగుము
ఆమటమ్రొక్కులస్వామి ! గోవింద గో
 విందా సందడివేల్పు ! వందనమ్ము
కలియుగప్రత్యక్షకులదైవమా ! యెల్ల
 డెందాలవిహరించువింద ! శరణు

గీ॥ పిండివంటకములు కుండలవండిన
యోరెములును మాత్ర లారగించి
భక్తులకుఁ బ్రసాదపఱుచు మహాభోగి
వరకటాక్ష ! పరమపురుష! రక్ష!

సీ॥ నిలువుదోపుడు దోచు నెఱదొంగతన మేమి?
 పాపముల్ హరియించు భావ మొక్కొ
వడ్డికాసులఁ గూర్చు వ్యాపార మది యేమి?
 మేలు పెంపొందించు లీల యొక్కొ
తలమీఁది నీలాలఁ దొలఁచిపుచ్చుట యేమి?
 చిక్కులం దెగటార్చు ఫక్కి యొక్కొ
ఏడుకొండలమీఁద వీడౌటయేమి? స
 హస్రారవసతిరహస్య మొక్కొ

గీ॥ ఏటివో యివి పెద్దలనాఁటిమాట
లీశ్వరుఁడు సర్వభూతసుహృత్తు, సుహృదు
డాపదపహర్త, యనవార్త కలరి యట్టి
వాఁడ వను కన్నెతిఁగి కొల్చినాఁడ నిన్నె !

శా॥ ఏరీ కోరి మనోజ్ఞపుష్పములు నీ కీయెన్మిదే[1] యంచు నా
త్మారామమ్మునఁ బూవఁజేసితి నహింసాదిప్రసూనంబు లే
నారాధించెద వీనిచే నిను ననంతాళ్వార్ల కైంకర్యపుం
దీరుల్ గా వని వేఱుచేసెదవె తండ్రీ! వేంకటాధీశ్వరా !

శా॥ దూరంబేల పరంబు నీ విహమునందున్ భక్తరక్షార్థ మ
ర్చారూపంబు ధరించి యుంటివన నిచ్చల్ నిన్నె లోకన్ను చె
న్నారం గాంచెద దేహదేవకులమూలాధారమం దాసహ
స్రారంబున్ సుఖసత్యచిత్కలిత దీపారాధనల్ సేయుచున్!

చ॥ కరకరపల్కులన్ బిరుసు గల్గినశర్కర నన్ను బాగుగాఁ
గరఁచి పొరంటికొంటివి నిగన్నిగమీఁగడపాల వీవు ని
ల్వరమున నాకు మార్దవము వచ్చెను నీకు ఘనత్వ మబ్బె ని
ర్వ్వరము రసాయనం బగుటపోలదె యుర్వికిఁ గ్రొత్తకోవగాన్.

వే. ప్రభాకరశాస్త్రి

---

1. అహింసా ప్రథమం పుష్పం పుష్ప మింద్రియనిగ్రహః
క్షాంతిః పుష్పం దయా పుష్పం జ్ఞానం పుష్ప మతః పరమ్।
సత్యం పుష్పం తపః పుష్పం భావపుష్ప మథాష్టమమ్
ఏవ మష్టవిధం పుష్పం విష్ణోః ప్రీతకరం పరమ్॥

T.T.D. Religious Publications Series No. 789
Price Rs.
Rs 25 - 00

Published by K.V.Ramanachary,I.A.S., Executive Offiicer, T.T.Devasthanams,Tirupati and printed at T.T.D. Press, Tirupati.